

**Partiolaisten ryhmäidentiteetin rakentuminen
ScoutMeIn-meemisivulla**

Maisterintutkielma

Ilona Nordlund

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

2016

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Nordlund Ilona Annastiina	
Työn nimi – Title Partiolaisten ryhmäidentiteetin rakentuminen ScoutMeIn-meemisivulla	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Marraskuu 2016	Sivumäärä – Number of pages 86 sivua + liite (7 sivua)
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Sosiaalisen median rooli nuorten elämässä on kasvanut viime vuosina. Tässä tutkimuksessa selvitän, miten partiolaiset representoivat ScoutMeIn-sivun meemeissä eli nopeasti leviävissä, humoristisissa internetkuvis- sa. Tarkastelen erityisesti sitä, miten partiolaiset luovat sosiaalista yhteenkuuluvuutta eli ryhmäidentiteettiään. Tutkimuskysymykseni ovat: 1. Millä kielellisillä keinoilla partiolaisten representaatiota rakennetaan? a) Mitä rakenteen ja muodon keinoja käytetään? b) Mitä sanaston keinoja käytetään? c) Millaisia retorisia keinoja käytetään? 2. Millä visuaalisilla keinoilla partiolaisten representaatiota rakennetaan? 3. Miten intertekstuaalisuutta hyödynnetään?</p> <p>Teoreettiselta viitekehykseltään työni sijoittuu diskurssintutkimuksen alalle, sillä tarkastelen representaatioita, identiteettejä ja intertekstuaalisuutta. Käsitteistä tärkein on identiteetti, jolla viitataan ihmisten käsityksiin itsestään, toisistaan ja yksilöiden välisistä suhteista. Diskurssintutkimuksessa identiteetti rakentuu erilaisten semioottisten resurssien käytössä. Sosiaalisella identiteetillä viitataan yksilön käsitykseen itsestään tietyn ryhmän (tässä partiota harrastavien nuorten yhteisön) jäsenenä. Yhdistän analyttisen diskurssintutkimuksen menetelmiä monitieteiseen sosiaalisen identiteetin teoriaan, jonka mukaan identiteetti rakentuu sisäryhmän ja ulkoryhmän erottelussa. Tässä erottelussa keskeisiä ovat kategorisaation, identifikaation ja vertailun prosessit.</p> <p>Keräsin käyttämäni aineiston Facebookin ScoutMeIn-sivulta. Rajasin aineistoa suosioperusteisesti niin, että se sisälsi lopulta sellaiset vuoden 2015 aikana julkaistut meemit, joista oli tykätty vähintään 150 kertaa. Aineisto koostui yhteensä 67 meemistä, jotka jaottelin neljään tyyppiin. Teemoittelin meemejä niiden yhteisten piirteiden mukaan ja kohdistin analyttisen diskurssintutkimuksen sekä visuaalisen kieliopin analyysin näihin piirteisiin. Tarkastelin erityisesti systeemisen-funktionaalisen kieliteorian ideationaalista ja intersubjektuaalista metafunktiota sekä näiden visuaalisia vastineita.</p> <p>Analyysini perusteella meemeissä rakennetaan identiteettiä kielellisesti etenkin toistuvien konstruktioiden ja tunnistettavien rakenteiden avulla. Harrastukseen liittyvällä, yhteisesti jaetulla sanastolla on tärkeä rooli, samoin erilaisilla retorisilla keinoilla. Meemeissä retorisenä keinona käytetään etenkin yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttamista. Tyyli on tyypillisesti varsin rento ja puhekielinen, jolloin siihen on helppo samaistua. Huumoria tuotetaan etenkin hyödyntämällä kielen monitulkintaisuutta ja multimodaalisia kokonaisuuksia.</p> <p>Toimijutta rakennetaan meemeissä sekä kielellisesti että visuaalisesti. Meemeissä käytetyt kuvat ovat enimmäkseen narratiivisia ja vuorovaikutuksellisia. Lisäksi molemmissa modaliteeteissa hyödynnetään intertekstuaalisuutta, jolla meemit ja partiolaisten identiteetti sidotaan osaksi nykyaikaista ja laajemmin jaettua ikäryhmän sosiaalista identiteettiä. Tuloksena on partiolaisuuden uudelleen kirjoitettu representaatio, joka kannattaa ottaa huomioon esimerkiksi harrastuksen markkinoinnissa. Lisäksi tutkielma toimii esimerkkinä laajemmalle internetmeemien tutkimukselle, jolle olisi nähdäkseni Suomessakin tarvetta.</p>	
Asiasanat – Keywords diskurssintutkimus, identiteetti, kuva-analyysi, partio, representaatio, yhteenkuuluvuus	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kielten laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset	1
1.2 Tutkimuksen merkitys ja rakenne	1
1.3 Partio sosiaalisena ympäristönä ja tutkimuskohteena	3
1.4 Meemin käsite	4
2 DISKURSSINTUTKIMUS VIITEKEHYKSENÄ.....	6
2.1 Dialoginen ja funktionaalinen näkökulma	6
2.2 Diskurssi ja representaatio	6
2.3 Intertekstuaalisuus	9
2.4 Kielenkäytön metafunktiot	10
2.5 Multimodaalinen diskurssintutkimus	11
3 IDENTITEETTI JA SOSIAALINEN ASPEKTI.....	14
3.1 Identiteetti diskurssintutkimuksessa.....	14
3.2 Sosiaalinen teoria ja ryhmän käsite	15
3.3 Sosiaalisen identiteetin teoria.....	17
3.4 Identiteetin kielellinen rakentuminen.....	18
4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT	21
4.1 Tutkimusaineisto	21
4.1.1 ScoutMeIn ja sivuun osallistujat	21
4.1.2 Aineiston rajaus ja meemityypit.....	22
4.2 Tutkimusmenetelmät	24
5 IDENTITEETIN KIELELLINEN RAKENTUMINEN	26
5.1 Konstruktiot, muut rakenteet ja muoto.....	26
5.1.1 <i>Jos oisit</i> -konstruktio	26
5.1.2 <i>En aina</i> -konstruktio	28
5.1.3 <i>Se tunne</i> -konstruktio.....	31
5.1.4 Kysyvät rakenteet.....	33
5.1.5 Muut rakenteelliset piirteet.....	34
5.1.6 Muodon tuottama tulkinnanvaraisuus	36
5.1.7 Rekisteri ja tyyli	38
5.1.8 Interpersoonaisuus meemien kielessä	40

5.2 Identiteettiä rakentava sanasto	41
5.2.1 Partiosanasto.....	42
5.2.2 Parisuhdesanasto	44
5.2.3 Verbivalinnat toimijuuden rakentajana	45
5.3 Retoriset keinot	46
5.3.1 Sisältöön liittyvät keinot.....	47
5.3.2 Sanastoon tai rakenteeseen liittyvät keinot	49
6 KUVAT, INTERTEKSTUAALISUUS JA IDENTITEETTI.....	51
6.1 Identiteetin visuaalinen rakentuminen	51
6.1.1 Miguelo-meemien kuvat	51
6.1.2 En aina tee -meemien kuvat	53
6.1.3 Muut omat kuvat	57
6.1.4 Valmiit, lainatut kuvat.....	60
6.2 Intertekstuaalisuuden hyödyntäminen.....	64
6.2.1 Meemipohjiin liittyvä intertekstuaalisuus	64
6.2.2 Ilmiöihin liittyvä intertekstuaalisuus	67
6.3 Identiteetin kokonaisrepresentaatio	69
7 PÄÄTÄNTÖ	72
7.1 Tutkimuksen yhteenveto	72
7.2 Tutkimuksen arviointi	75
7.3 Pohdinta ja seuraukset.....	76
LÄHTEET	80
LIITE	

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset

Alkuvuodesta 2016 Yle uutisoi sosiaalisen median roolin kasvusta partioharrastuksessa. Roihu-suurleirin viestintäjohtajan Linda Pynnösen mukaan sosiaalisen median käyttö muun muassa laajentaa leirikokemusta ja mahdollistaa tiiviimmän yhteydenpidon itse leirin jälkeen. Uutisessa nostetaan esiin, että partion opettamiin taitoihin kuuluu nykyään myös kyky ”luovia sosiaalisessa mediassa”. Uutisen kirjoittaja pitää tätä osoituksena siitä, että partio on ”ajan hermolla”. (Keski-Korpela 2016.)

Kandidaatintutkielmassani tutkin partio-ohjelman ikäkausien epävirallisia nimityksiä, nimitysten alueellista vaihtelua Suomessa ja erilaisten slanginimitysten käytölle annettuja perusteita. Totesin tutkielmassani, että partioslangi näyttää olevan suuri ylpeydenaihe muun muassa partionuorten suosimalle ScoutMeIn-meemisivulle. Esitin myös arvion, että sivusto olisi vaikuttanut partioharrastuksen imagoon positiivisesti viime vuosina. (Seppälä 2015b: 8.) Nämä huomiot jäivät mieleeni ja motivoivat tämän maisterintutkielman kysymyksenasettelua.

Tässä maisterintutkielmassa tarkastelen partiolaisten ryhmäidentiteetin rakentumista Facebook-palvelun ScoutMeIn-sivulla. Pyrin analyttävän diskurssintutkimuksen metodein selvittämään, millainen representaatio partiolaisista rakentuu sivun meemeissä eli nopeasti leviävissä, humoristisissa internetkuvissa (ks. Davison 2012: 122; luku 1.4). Rajaan tarkasteluni erityisesti niin sanottuun sisäryhmään, joka sosiaalisen identiteetin teorian (ks. luku 3.3) mukaan sisältää tutkittavaan ryhmään kuuluvat subjektit.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millä kielellisillä keinoilla partiolaisten representaatiota rakennetaan?
 - a) Mitä rakenteen ja muodon keinoja käytetään?
 - b) Mitä sanaston keinoja käytetään?
 - c) Millaisia retorisia keinoja käytetään?
2. Millä visuaalisilla keinoilla partiolaisten representaatiota rakennetaan?
3. Miten intertekstuaalisuutta hyödynnetään?

1.2 Tutkimuksen merkitys ja rakenne

Tutkimusaihe on nähdäkseni relevantti, ja toivon sen hyödyttävän partiolaisia keskusjärjestötasolla myös käytännössä. Aktiivista nuorisojärjestöä kiinnostaa uusi partioharrastukseen liittyvä tutkimustieto, mistä hyvinä esimerkkeinä voidaan pitää vuosittain julkaistavaa Tutki-

muksia partiosta -kirjaa, järjestön verkkosivuilta löytyvää listaa toivotuista tutkimus- ja opin-
näyteaiheista sekä osaltaan myös Suomen Partiomuseosäätiön vuosittain myöntämää apurahaa
partiokulttuuriin liittyvän opinnäytteen tekemiseen (ks. Suomen Partiolaiset 2016). Tutkimuk-
seni tuloksista julkaistaneen artikkeli Suomen Partiolaisten jäsenlehdessä, ja myös aineisto-
lähteenäni toimivan meemisivun ylläpito on osoittanut kiinnostuksensa tuloksia kohtaan.

Tutkielmani herättämän kiinnostuksen laajuuteen nähden on hieman yllättävää, että
Suomen suurimman nuorisojärjestön toimintaa on tutkittu kielitieteen näkökulmasta vain vä-
hän. Omaa työtäni on motivoinut Riikka Kärnä (2008) suomen kielen pro gradu -tutkielma,
jossa hän tekee diskurssintutkimusta yhteenkuuluvuuden rakentumisesta Suomen Partiolaisten
Partio-jäsenlehdessä. Jäsenlehden välittämät representaatiot partiolaisista ja heidän yhteen-
kuuluvuudestaan syntyvät nähdäkseni tarkoitushakuisesti. Kärnä (2008: 76) toteaaakin parti-
oharrastuksen representoituvan aineistossaan iloisena yhdessä tekemisenä, johon houkutel-
laan muitakin mukaan.

ScoutMeIn-meemisivun sisältö syntyy huomattavasti spontaanimminkin, ja kaikki haluk-
kaat saavat osallistua sisällöntuotantoon. Joukossa on paljon partion ensisijaiseen kohderyh-
mään kuuluvia nuoria. Pidänkin meemien tuottamaa representaatiota partiolaisista ja yhteen-
kuuluvuudesta jossain määrin järjestön virallisen viestinnän synnyttämää kuvaa rehellisempä-
nä. Kokemukseni mukaan positiivista yhteenkuuluvuuden tunnetta synnytetään sivun mee-
meissä myös negatiivisten kokemusten ja niiden korostamisen kautta, mikä erottaa sekä lähes-
tymistävän että tulokset järjestön virallisesta viestinnästä. Partiolaisia representoidaan mee-
meissä hieman omituisina ja erikoislaatuisina tyyppinä, joiden erikoisuus on kuitenkin ei-
partiolaisen näkökulmasta tavoiteltavaa ja kadehdittavaa.

Tutkielmani rakentuu perinteisen empiirisen tutkimusraportin muotoon. Seuraavissa
johdantoluvuissa määrittelen tutkimukseni keskeisiä käsitteitä ja taustoitan lyhyesti partiotut-
kimusta viitekehyksenä. Niiden jälkeen seuraavissa teorialuvuissa (luvut 2–3) esittelen tutki-
mukseni keskeisen teoriapohjan sekä diskurssintutkimuksen näkökulmasta että laajemman
sosiaalisen aspektin kautta. Aineistoani ja oman tutkimukseni metodisia valintoja käsittelen
luvussa 4.

Tutkielmani analyysiosio on jaettu kahteen lukuun (5–6), joista ensimmäisessä ana-
lysoin identiteetin kielellistä rakentumista ja toisessa kuvia ja intertekstuaalista ulottuvuutta.
Lopuksi yhdistän eri modaliteettien näkemykset ja tarkastelen sitä, millainen identiteetti parti-
olaisille representoituu osien yhteistoiminnassa. Päättäessä (luku 7) kokoan yhteen analyys-
sin keskeisimpiä tuloksia ja pohdin, millaisia jatkotutkimuksen aiheita ne voisivat tarjota.
Lisäksi arvioin kriittisesti oman tutkimukseni tieteellistä onnistumista.

1.3 Partio sosiaalisena ympäristönä ja tutkimuskohteena

Suomen Partiolaisten (2008: 2) peruskirjan mukaan partio on kasvatustoimintaa, joka tukee lasten ja nuorten kasvua heidän yksilöllisistä lähtökohdistaan. Päämääränä on kasvattaa persoonallisuudeltaan ja elämäntavoiltaan tasapainoisia, vastuuntuntoisia, aktiivisia ja itsenäisesti ajattelevia paikallisen, kansallisen ja kansainvälisen yhteisön jäseniä. Jo liikkeen päämäärän yhteydessä mainitaan kolme eri yhteisöä, mikä osaltaan kertoo harrastuksen sosiaalisuudesta.

"Partioliike tavoittelee maailmanrauhaa ja parempaa yhteiskuntaa kasvattamalla yksilöitä, jotka yhteiskuntaa rakentavat", todetaan Partiojohtajan käsikirjassa (PJKK 2013: 51). Partiossa opitaan tekemällä itse ja ottamalla vastuuta nuoresta iästä lähtien. Menettely perustuu edelleen liikkeen perustajan Robert Baden-Powellin ajatuksiin. Käytännön toiminnan ytimen muodostaa partiomenetelmä, jonka osia ovat nousujohteisuus, vartiojärjestelmä, tekemällä oppiminen, aikuinen tuki, symboliikka ja päivän hyvä työ. (Mts. 49–53.)

Partiomenetelmän osista vartiojärjestelmä viittaa yhdessä tekemisen ja oppimisen perinteeseen ja päivän hyvä työ muiden ihmisten auttamisen ja palvelemisen ihanteeseen (PJKK 2013: 53). Ne ovat nähdäkseni erityisen keskeisiä sosiaalisen ympäristön määrittäjiä. Symboliikka taas kattaa kaikki aineelliset ja aineettomat symbolit, kuten partiohuivin käytön ja pienten tai suurempien ryhmien omat huudot, laulut ja perinteet (mts. 52). Tutkimukseni näkökulmasta voitaneen siis sanoa, että symboliikka tekee yhteenkuuluvuuden tunteen rakennusaineet näkyviksi.

Suomalaisesta partioharrastuksesta on tehty melko paljon tutkimusta. Siitä suurin osa muodostuu kasvatustieteiden tai yhteiskuntatieteiden alalle sijoittuvista opinnäytteistä (esim. Anteroinen 2012; Heikkilä 2014). Painotusta selittänee Suomen Partiolaisten profiloituminen nimenomaan toimintaansa kehittävänä kasvatuserityyksenä. Kielitieteellisistä tutkielmista mainitsin jo aiemmin Kärnän (2008) pro gradu -tutkielman, jossa hän hyödyntää sosiaalisen identiteetin teoriaa analysoidessaan sisä- ja ulkoryhmää sekä retorisia keinoja partiolaisten jäsenlehdessä.

Tutkimukseni kannalta olennaisia opinnäytteitä on tehty myös kielitieteen kentän ulkopuolella. Esimerkiksi Anna Kivilä (2014) tarkastelee perinnetutkimuksen pro gradu -tutkielmassaan partioperinteiden merkitystä turkulaisen Kaarinan Sädetytöt -lippukunnan toiminnassa. Työn tuloksissa toistuvat erilaiset ”ryhmähenkeä” rakentavat perinteet, kuten yhteiset iltaohjelmat ja lippukunnan lauluperinne. (Kivilä 2014: 62–68.) Laura Saastamoinen (2008) taas tarkastelee markkinoinnin pro gradu -tutkielmassaan partioliikkeen imagoa. Hä-

nen mukaansa (2008: 109) imagon hallinta on nonprofit-organisaatioissa pitkälti kiinni niiden omasta viestinnästä ja käyttäytymisestä. Lisäisin tähän vielä, että imagoa rakentavat myös organisaation jäsenet omalla viestinnällään ja käyttäytymisellään esimerkiksi internetissä, missä on läsnä myös ulkopuolisia.

Partioliikkeen jäseniä on maailmanlaajuisesti noin 38 miljoonaa ja Suomessakin noin 70 000 (PJKK 2013: 17). Vaikka heidät kaikki voidaan kategorisoida partiolaisiksi, ovat partiolaiset jo pelkästään Suomessa varsin heterogeeninen ryhmä. Usein he identifioituvatkin ensisijaisesti omaan paikallisyhteisöönsä eli lippukuntaan tai omaan ryhmäänsä lippukunnan sisällä. He muodostavat siis erilaisia ryhmiä, joilla on erilaiset tiedot, tavat ja tavoitteet.

ScoutMeIn-meemisivusta tykkää Facebookissa tällä hetkellä noin 5 200 henkilöä (tykkääjien demografisista ominaisuuksista ks. luku 4.1.1). Sivuston aktiivisten seuraajien määrä on todennäköisesti merkittävästi pienempi ja aktiivisten tuottajien (meemien tekijöiden) määrä vielä pienempi. Vaikka puhun partiolaisten yhteenkuuluvuudesta, on tässä tutkimuksessa mahdollista tarkastella vain pienen osaryhmän tuottamaa representaatiota partiolaisten sisäryhmästä ja yhteenkuuluvuuden tunteen rakentumisesta. Yksinkertaisuuden vuoksi käytän kuitenkin termiä partiolaiset kuvaamaan nimenomaan tätä representoitua joukkoa.

1.4 Meemin käsite

Tutkimusaineistoni koostuu meemisivulta kootuista meemeistä, joten heti aluksi on tarpeen määritellä meemin käsite. Käsitettä tutkineen Davisonin (2012: 122) mukaan meemi on aiemmin tarkoittanut mitä tahansa kulttuurista ajatusta tai käyttäytymismallia. Tutkimuksessani olennainen uusi merkitys on kuitenkin puhekielisempi. Tämän huomaa Davisonin mukaan muun muassa siitä, että vaikka meemeistä on kirjoitettu kokonaisia kirjoja, moderneilla internetmeemeillä ei edelleenkään ole täsmällistä määritelmää. (Mp.)

Davison itse määrittelee meemin eli internetkuvan kulttuurin palaksi, joka kerää lisää vaikuttavuutta liikkuaan verkossa. Hänen mukaansa tyypillinen meemi on vitsi, jolle on ominaista leviämisen nopeus ja muotoon liittyvä toisteisuus. Davison puhuu myös säännöistä, jotka edellyttävät saman tekstin lisäämistä eri kuviin tai saman kuvan käyttöä eri tekstien yhteydessä (engl. *image macros*). (Davison 2012: 122, 127.) Tässä mielessä meemi voidaan ajatella väljästi muotiksi eli kielellisten ilmausten muodostamisen mallina käytettäväksi rakennehahmoksi (ks. VISK s.v. *muotti*).

Määritelmän vakiintumattomuudesta huolimatta internetmeemeistä on tehty kansainvälisesti joitakin tutkimuksia (esim. Miltner 2014; Gal, Shifman & Kampf 2016). Osassa niistä on kiinnitetty huomiota myös meemien rooliin kollektiivisen identiteetin rakentajana (tästä prosessista ks. luku 3). Käsitettä väitöskirjassaan käyttänyt Milner (2012: iii) määrittelee meemin amatöörien mediatuotteeksi, jota osallistajat sosiaalisen median verkostoissa jatkuvasti sekoittavat ja tuottavat uudelleen. Milner tarkastelee kriittisesti aidon osallisuuden ja erilaisten identiteettirepresentaatioiden mahdollisuutta, jota hän ei pidä itsestään selvänä (mp). Omaa tutkimustani en vie näin pitkälle, vaan tarkastelen identiteettien luomista mahdollisena ja luonnollisena prosessina meemeissä.

Koska aiemmat tutkimukset eivät ole kielitieteellisiä, en käsittele niiden tuloksia tässä yhteydessä laajemmin. Sen sijaan pyrin asemoimaan meemitutkimuksen jollakin asteella kotimaisen kielentutkimuksen kentälle. Meemien produktiivisuutta voi nähdäkseni verrata perinteisiin sananlaskuihin. Sananlaskujen vaikuttavuuden perusta on Lauhakankaan (2009: 65) mukaan usein humoristinen ajatuskulku, jossa tietyt mielikuvat on totuttu yhdistämään erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin. Sananlaskujen soveltamista ja uudelleen variointia on käytetty perinteisesti oman mielipiteen vahvistamiseen ja oman toiminnan arviointiin, mutta ennen kaikkea huumorin vuoksi jäljittelyä ja parodiointia hyödyntäen (mts. 78–81).

Nähdäkseni samat funktiot sopivat hyvin myös meemeihin. Lauhakangas (2009: 83) toteaaakin, että kirjoitetun ja puhutun kielen välimaastoon sijoittuvan internetviestinnän suosion kasvu lupaa vanhoille sananlaskumuoteille ja värikkäälle kielenkäytölle uutta suosiota. Hän viittaa sillä ennen kaikkea kolumneissa ja verkkokeskusteluissa varioitaviin sananlaskuihin, mutta tavallaanhan toistuvat ja varioivat meemityypit ovat nimenomaan internetajan sananlaskuja. Suomessa niitä ei tietääkseni ole tähän mennessä tutkittu.

2 DISKURSSINTUTKIMUS VIITEKEHYKSENÄ

2.1 Dialoginen ja funktionaalinen näkökulma

Tutkimukseni näkökulma kieleen on dialoginen ja funktionaalinen. Dialogisuuden käsite on peräisin Bahtinilta, ja sillä viitataan kielen dynaamisuuteen ja kerroksisuuteen. Sen mukaan kieli koostuu erilaisista jatkuvasti muuttuvista kielimuodoista. (Lähteenmäki 2002: 186.) Kirjallisuudentutkimuksessa paremmin tunnetun Bahtinin dialogisuus on moniäänisyyttä (ks. Steinby 2013: 41) ja liittyy kiinteästi intertekstuaalisuuden (ks. luku 2.3) käsitteeseen. Heikkisen, Lauerman ja Tiililän (2012: 101) mukaan kaikki sanottu on suhteessa muuhun sanottuun. Intertekstuaalisuus läpäisee siten kaiken kielenkäytön eikä mitään tekstiä voida tulkita täysin itsenäisenä elementtinä.

Funktionaalinen kielikäsitys näkee kielen ensisijaisesti sosiaalisena ilmiönä ja toimintana. Sen tutkimusperinteessä on keskitytty erityisesti kielellisten valintojen systematiikan kuvaukseen sekä merkitysten ja merkityksenannon rakentumiseen. Funktionaalinen kielikäsitys eroaa merkittävästi perinteisemmästä, formalistisesta kielitieteestä, joka on teoriapohjaisempi ja keskittyy kielen rakenteisiin. (Luukka 2008: 138–141.) Merkittävin funktionaalisen kielikäsitelmän teoretisointi on M.A.K. Hallidayn ajatuksiin perustuva systeemis-funktionaalinen teoria (SF-teoria) (ks. Luukka 2002: 89).

Merkityksenannon tavat vaihtelevat tilanteittain, koska kieli on resurssina joustava (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 10). Yhteistä tilanteille on se, että merkityksiä rakennetaan sosiaalisesti. Prosessia kuvataan sosiaalisen konstruktivismin käsitteellä. (Heikkinen 2012a: 95.) Vahva tilannesidonnaisuus tarkoittaa käytännössä sitä, että sanoman merkitys on aina suhteessa kontekstiin eli ympäröivään vuorovaikutustilanteeseen. Sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyy myös kielenkäytön sosiokulttuurinen konteksti ja siitä rajattu, spesifimpi yhteisöllinen konteksti. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 11, 23, 29.) Yhteisölliseen kontekstiin liittyvää ryhmän käsitettä ja sen roolia merkityksenannossa käsitellen luvussa 3.

2.2 Diskurssi ja representaatio

Funktionaalinen kielikäsitelmän muodostaa perustan kielitieteelliselle tutkimussuunnalle, jota nimitetään diskurssintutkimukseksi. Diskurssintutkimus ymmärtää kielen notkeaksi ja muuttuvaksi resurssiksi, josta tehdään kuhunkin kontekstiin sopivia valintoja. (Pietikäinen & Män-

tynen 2009: 11–12.) Diskurssintutkimus on aina monimenetelmäistä, mutta suuntauksia yhdistää kiinnostus merkityksiin ja niiden rakentumiseen (Jokinen 1999a: 45; Pietikäinen & Mäntynen 2009: 125).

Luukan (2008: 151) esityksen perusteella oma tutkimukseni edustaa diskurssintutkimuksen konstruktionistista suuntausta. Suuntauksessa tarkastellaan erityisesti sitä, miten kieltä käytetään eri yhteisöissä ja kulttuureissa, mitä kielen avulla luodaan ja millä keinoilla. Luukan mukaan yhteisön jäsenillä on usein samansuuntaiset arvot ja toimintatavat, jotka johtavat yhteisiin puhetapoihin. Puhetapojen tuntemus taas on yhteisöön kuulumisen edellytys. (Mp.)

Puhetapoja ovat esimerkiksi yhteisön tuntemat konstruktiot eli kielelliset hahmot, joissa yhdistyvät vakiintunut rakenne ja käyttötilanteen mukainen funktio. Konstruktioiden kantamien alluusioiden perusteella kielenkäyttökonteksti saa uusia sävyjä. Puhuja oppii hyödyntämään ilmiötä, jos on saanut siihen mallin. (Alho & Kauppinen 2009: 24–26.) Omassa tutkimuksessani tarkastelen nimenomaan sitä, miten rajattu internetyhteisö luo yhteenkuuluvuutta eli tunnetta yhteisöön kuulumisesta. Tämä näkökulma erottaa tutkimukseni funktionaalisen tutkimussuunnan toisesta alasuuntauksesta, vuorovaikutuksen tarkasteluun keskittyvästä interaktionaalisesta diskurssintutkimuksesta (ks. Luukka 2008: 144).

Yhteistä eri tutkimussuunnille on diskurssin käsite ja tarve sen määrittelyyn. Käsitteen määrittely on vaihdellut paljon eri tutkimussuuntausten ja jopa yksittäisten tutkimusten välillä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 19–22.) Suonisen (1999: 21) mukaan diskurssi on sosiaalisen konstruktionismin perinteessä todellisuutta rakentava ja suhteellisen eheä merkityssuhteiden kokonaisuus tai merkitysulottuvuus. Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 21) puolestaan vaaravat diskurssin käsitteen merkitsemään diskurssintutkimuksen teoreettista lähtökohtaa eli kielenkäyttöä sosiaalisena toimintana.

Suonisen ajatus merkityssuhteiden kokonaisuudesta tulee lähelle Pietikäisen ja Mäntynen (2009: 21, 39) monikollista diskurssien käsitettä, jolla he viittaavat tunnistettaviin ja vuorovaikutustilanteesta toiseen käytettyihin tapoihin merkityksellistää asioita tietyistä näkökulmista. Omassa tutkimuksessani ymmärrän diskurssin kaksoiskierteen Pietikäisen ja Mäntynen määritelmän (mp.) mukaisesti. Tarkoitan siis diskurssilla yleisesti kielenkäyttöä sosiaalisena toimintana ja merkitysten rakennustapana, en minään tietynä merkitysjärjestelmänä. Toisaalta erotan tutkimuksessani partiodiskurssin, jolla viitataan harrastusyhteisössä tyypilliseen kielenkäyttöön sanastoineen.

Toinen tärkeä käsite työssäni on representaatio. Se ymmärretään tieteessä yleisesti objektiksi, tilaksi tai ominaisuudeksi, joka viittaa intentionaalisesti itsensä ulkopuolelle. Käsitet-

tä käytetään monilla eri tieteenaloilla, vaikka sen asemasta ja hyödyllisyydestä on käyty kii-vastakin keskustelua. (Knuuttila & Lehtinen 2010: 11, 25.) Oman tutkimukseni lähestymista- pa representaatioon on multimodaalinen (ks. luku 2.5), eli katson representaation syntyvän aineistossani sekä kielellisistä (lingvivistisistä) että visuaalisista elementeistä. Tarkastelen sekä kummankin moodin yksinään synnyttämää representaatiota että niiden yhdessä muodostamaa kokonaisrepresentaatiota.

Kielitieteessä representaatiolla viitataan diskurssien kykyyn rakentaa kielellisillä resurs- seilla käsityksiä maailmasta ja esittää ne totena. Diskurssit siis rakentavat puheena olevasta asiasta tiettyä representaatiota. Olennaista on huomata, että representaatio edustaa vain yhtä käsitystä. Samaa asiaa voidaan kuvata monella tavalla, joista jokaisella on omanlaisensa seu- raukset. Aiempia representaatioita hyödynnetään vahvistamalla tai muuttamalla niitä. Rep- resentaatio onkin monikerroksinen prosessi. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 41, 44, 50.)

Kerroksisuusensa vuoksi representaatiota voidaan tarkastella eri näkökulmista. Oman tutkimukseni näkökulma representaatioon on konstruktivinen. Olen siis kiinnostunut siitä, millainen todellisuus representaatiolla tekstissä ja kuvissa tuotetaan ja millä keinoin annetaan vaikutelma esityksen todenmukaisuudesta. (Ks. Seppänen 2005: 95.) Indeksikaalisuuden peri- aatteen mukaisesti käytetyt keinot viittaavat kielen ulkopuoliseen todellisuuteen ja kertovat sen lainalaisuuksista (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 57). Käytännön keinoja voivat olla esi- merkiksi kielelliseen todellisuuteen viittaavat konstruktiot tai visuaaliset esittämisjärjestykset.

Visuaalisen kulttuurin analyysissä representaation käsite sitoo kuvien merkitykset osak- si vuorovaikutusta, kulttuuria ja merkkijärjestelmiä. Analyysissä on tärkeää huomioida ympä- röivä konteksti. (Seppänen 2005: 86.) Representaation käsite sisältää myös kuvaukset tarkas- teltavaan asiaan liittyvistä toimijoista, toimijoiden välisistä suhteista ja identiteeteistä (Pieti- käinen & Mäntynen 2009: 43). Oman tutkimukseni kannalta keskeistä on nimenomaan identi- teetteihin liittyvä kuvausvoima, jota käsittelen tarkemmin seuraavassa luvussa. Pietikäisen ja Mäntynen (mts. 44) mukaan representoinnin tapa vaikuttaa aina myös ihmisten välisiin val- tasuhteisiin, sillä kaikki eivät voi olla yhtä aikaa äänessä.

Valtaan ja valtasuhteisiin liittyvä tutkimus on tyypillistä kriittiseksi diskurssintutkimuk- seksi kutsutulle tutkimussuunnalle. Siinä tutkimukset lähtevät liikkeelle yhteiskunnallisesta ongelmasta ja niitä yhdistää valta-analyysin näkökulma. (Solin 2012: 558, 563.) En kuiten- kaan pidä valtasuhteiden analyysia oman tutkimukseni kannalta kiinnostavimpana sisältönä. Siksi määrittelen tutkimukseni pikemminkin analyyttiseksi diskurssintutkimukseksi, joka pyrkii tiukkaan aineistolähtöisyyteen (Jokinen & Juhila 1999: 86).

Analyttisessä diskurssintutkimuksessa ei tehdä etukäteen oletuksia valtasuhteiden olemassaolosta, vaan keskitytään siihen, miten sosiaalinen järjestys aineistossa rakentuu. Analyysissä on tärkeintä pitäytyä niissä raameissa, jotka toimijat tekevät aineiston kautta relevantiksi. Keskeinen tutkimuskohde on se, miten ihmiset rakentavat itselleen identiteettejä kielellisessä toiminnassaan. (Jokinen & Juhila 1999: 86; Juhila 1999: 201.) Tutkimukseni metodologisia valintoja avaan tarkemmin luvussa 4.

2.3 Intertekstuaalisuus

Kuten luvussa 2.1 totesin, dialoginen näkökulma kieleen ja sen käyttöön liittyy vahvasti intertekstuaalisuuden käsitteeseen. Solinin (2006: 73) mukaan intertekstuaalinen näkökulma kielenkäyttöön ja teksteihin tarkoittaa yksinkertaisimmillaan tekstien tarkastelua suhteessa toisiinsa. Merkitys määrittyy silloin dialogissa tarkasteltavaa tekstiä edeltäneisiin ja sitä seuraaviin teksteihin. Sekä edeltävien tekstien käyttö että tulevien tekstien ennakointi vaikuttavat tarkasteltavan tekstin muotoon. (Mp.) Tietoisuus tästä kerroksisuudesta ja intertekstuaalisuudesta on tekstien ja keskustelujen moniäänisyyden perusta (Kalliokoski 2005: 40).

Moniäänisyys eli useamman kuin yhden näkökulman esiintyminen yhdessä tekstissä taas on kielenkäytön keskeinen ominaisuus (Kalliokoski 2005: 10). Moniäänisyyden periaatteen mukaisesti yksittäisen tekstin nähdään olevan dialogissa sekä kielenkäytön konventioiden että konkreettisten toisten tekstien kanssa. Tekstin ymmärtäminen on mahdollista, jos jaamme ja tunnistamme tietyt ilmaisun konventiot. (Solin 2006: 73–74.) Alhon ja Kauppisen (2009: 25) mukaan esimerkiksi kielellisten konstruktoiden kantamat mielle yhtymät rakentavat konkreettisesti intertekstuaalisia suhteita. Meemeissä kierrätetään tiettyjä aineksia (Davison 2012: 127), joten tällaista tutkimusta ei voi toteuttaa huomioimatta intertekstuaalisuutta.

Intertekstuaalisuuden käsitteen otti käyttöön Kristeva, mutta alun perin se perustuu Bah-tinin ajatuksiin dialogisuudesta. Kielenkäyttäjät eivät voi itse päättää, mitä jokin sana tai ilmaus merkitsee, vaan käytössä ikään kuin kaikuvat aiemmat käyttöyhteydet. Siten tietyn sanan tai ilmauksen käyttö tuo usein mukanaan kulttuurisia ja poliittisia merkityksiä. Intertekstuaalisuuden tarkastelussa voidaan hyödyntää sosiolingvistisen skaalan käsitettä, joka kuvaa sitä, millaisia uusia merkityksiä, funktioita ja arvoja merkitysresurssit saavat liikkeessaan kontekstista toiseen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 90–92.)

Fairclough (1992: 103–104) jakaa intertekstuaalisuuden käsitteen avoimeen intertekstuaalisuuteen ja niin kutsuttuun interdiskursiivisuuteen. Avoimella intertekstuaalisuudella

hän viittaa tekstin pinnassa näkyviin merkkeihin, kuten lainausmerkkeihin. Interdiskursiivisuus taas kuvaa tekstien suhdetta abstrakteihin konventioihin, joista meemeissäkin on nähdäkseeni kyse. Toisaalta myös implisiittisemmät tekstienväliset suhteet, kuten viittaukset kulttuurisesti tunnistettuihin fraaseihin, ovat avointa intertekstuaalisuutta (Solin 2006: 83). Nähdäkseeni meemit sisältävät tunnusmerkkejä molemmista suunnista. Koska lisäksi tutkin ensisijaisesti identiteetin muodostumista, käytän tutkielmassani yläkäsitettä intertekstuaalisuus.

2.4 Kielenkäytön metafunktiot

Hallidayn systeemis-funktionaalisisessa teoriassa kieltä ja sen kuvaamaa maailmaa hahmotetaan abstraktien metafunktioiden avulla. Taustalla on niin sanottu sosiologinen kielitiede, jonka mukaan merkitykset syntyvät kontekstuaalisesti kielen yksiköiden funktioista. (Luukka 2002: 92–93, 102.) Näitä nimitetään funktioiksi kielen sosiaalisuuden ja toiminnallisuuden korostamiseksi (Shore 2012: 159). Halliday (1973: 37–42) määrittelee kolme keskeistä metafunktiota, joita hän nimittää ideationaaliseksi, interpersoonaiseksi ja tekstuaaliseksi metafunktioksi.

Ideationaalinen metafunktio on Hallidayn mukaan läsnä kaikessa kielenkäytössä. Se liittyy ennen kaikkea kielen kykyyn välittää merkityksiä ja representoida maailmaa. Kieli on aina laaja merkityspotentiaali, josta tehdään kontekstuaalisia valintoja yksittäisiin lausumiin. Puhuja tuo lausumiinsa aina omia käsityksiään asioista ja pyrkii luomaan kielellä järjestystä ympäristöönsä. (Halliday 1973: 37–39.) Ideationaalinen metafunktio kuvaa siis tekstin sisältöä ja alaa eli sosiaalista toimintaa, jonka osa teksti on (Shore 2012: 160).

Ideationaalinen funktio ei kuitenkaan yksin riitä selittämään lausuman sisältöä. Hallidayn mukaan tarvitaankin interpersoonainen metafunktio kuvaamaan kielenkäyttöä sosiaalisten ja henkilökohtaisten suhteiden eli osallistujaroolien ilmaisijana. Sitä analysoidaan tarkastelemalla esimerkiksi lausuman modaalaisia piirteitä, suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja, persoonamuotoja ja ylipäättään sitä, minkä roolin puhuja ottaa tilanteessa. (Halliday 1973: 41; Shore 2012: 160, 177.) Tyypillisiä esimerkkejä ovat uskomuksen, mielipiteen tai epäilyn ilmaiseminen sekä tiettyyn ryhmään tai sen ulkopuolelle identifioituminen. (Halliday 1973: 41.)

Ideationaalisen ja interpersoonaisen metafunktion lisäksi Halliday erottaa vielä kolmannen, tekstuaalisen, funktion. Se on metafunktioista eniten yhteydessä kielen loogiseen, välineelliseen käyttöön. Tekstuaalisen metafunktion kautta lausuma saa kielellisesti hyväksytyyn

ja ymmärrettävän rakenteen. Siihen liittyvät esimerkiksi sanavalinnat ja tekstin rakentaminen kohesiivisesti. (Halliday 1973: 42.) Shore (2012: 171) tosin toteaa, että leksikaaliset valinnat korreloivat etenkin tekstin alan kanssa ja ovat siten keskeisiä myös ideationaalisen funktion tarkastelussa. Tekstuaalisessa funktiossa on joka tapauksessa kyse siitä yksityiskohtaisesta ilmenemismuodosta (ks. Shore 2012: 160), jonka ideationaalisen ja interpersoonaisen funktion viesti lopulta kielenkäytössä saa.

Omassa tutkimuksessani keskeisiä ovat ideationaalinen ja interpersoonainen metafunktio. Interpersoonainen metafunktio liittyy läheisesti tarkastelemaani ryhmäidentiteetin rakentamiseen. Siihen sisältyy sisäryhmän rakentamisessa olennainen suhde tekijään, vastaanottajaan ja ympäröivään maailmaan. Ideationaalinen metafunktio liittyy puolestaan representaatioihin, joiden tarkastelusta tässä tutkimuksessa on osaltaan kysymys. Kuten jo johdannossa totesin, en voi aineistoni pohjalta muodostaa käsityksiä autenttisesta ryhmäidentiteetistä, vaan sen representoitumisesta tarkastelemassani aineistossa. Hyödynnänkin analyysissäni näihin kahteen metafunktiioon liittyviä käsitteitä, kuten osallistujaroolia ja representaatiota.

2.5 Multimodaalinen diskurssintutkimus

Yhä suurempi osa viestinnästä on ei-kielellistä, joten merkityksetkään eivät rakennu vain kielellisistä piirteistä. Sen sijaan kielelliset ja ei-kielelliset (esim. visuaaliset) piirteet muodostavat kokonaisuuden, jonka eri osat yhdessä ja erikseen rakentavat merkityksiä. (Kuikka 2009: 37, 39.) Tämä ajatus on diskurssintutkimuksen alaan kuuluvan multimodaalisuusanalyysin taustalla.

Modaalisia elementtejä eli moodeja voivat olla hyvin monenlaiset merkityksenannon kanavat, kuten kuva, ääni ja liike (Mikkonen 2012: 298), mutta oma tutkimukseni keskittyy aineiston luonteen vuoksi liikkumattomiin kuviin. Jatkossa tarkastelenkin multimodaalisuutta nimenomaan sanallisen ja visuaalisen viestinnän yhdistelmänä, kuten Mikkonen (2012: 296) käsitteen määrittelee. Eri modaaliset piirteet toimivat usein yhdessä niin tehokkaasti, että kuvasta ja kirjoituksesta syntyy yksi lauseenomainen rakenne (Kuikka 2009: 58).

Kressin ja van Leeuwenin (2006: 2) mukaan myös visuaaliset rakenteet viittaavat sosiaalisen vuorovaikutuksen muotoihin ja tiettyihin tulkintoihin kokemuksesta. Voidaankin puhua visuaalisista diskursseista, jotka rakentavat tulkintaa verbaalisten diskurssien lailla. Niissä valitaan erilaisia semioottisia elementtejä, jotta saadaan aikaan haluttu kuva. Näin visuaalisuutta hyödynnetään myös representaatioissa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 48–49.) Visu-

aalisen suunnittelun kielioppi liittyy tekstin esinemäisyyden tulkintaan (Hiidenmaa 2008: 171). Laajan tekstikäsitteilyksen mukaisesti tekstillä tarkoitetaan laajempaa multimodaalista kokonaisuutta, ei vain verbaalista ilmentymää (Heikkinen 2012b: 59).

Kressin ja van Leeuwenin (2006: 15, 20) visuaalisen kieliopin teorian taustalla ovat Hallidayn kolme metafunktiota, joita nimitetään representaatioksi, vuorovaikutukseksi ja sommitteluksi. Koska tekstuaalinen metafunktio (sommittelu) ei ole omassa tutkimuksessani olennainen, keskityn seuraavaksi ideationaalisen ja interpersoonaisen metafunktion visuaaliseen analyysiin. Keskeistä on erottaa rakenteellisesti toisistaan narratiiviset ja käsitteelliset kuvat. Narratiivisissa kuvissa representoidaan tapahtumia ja toimintaa, kun taas käsitteelliset kuvat esittävät pysyvämpiä ja staattisempia asiantiloja. (Kress & van Leeuwen 2006: 45–46.)

Ideationaalinen metafunktio kuvaa muun muassa sitä, mitä kuvassa tapahtuu, ketkä osallistuvat ja millä tavalla tai mitä osallistujat edustavat. Verbaalisen kielenkäytön toiminta-verberejä vastaavat kuvissa vektorit, jotka muodostuvat esimerkiksi liikkeestä tai katseen suunnasta. Niillä luodaan ero etualan ja taustan tai toimijan ja kohteen välille. Narratiivisissa rakenteissa on aina vektori, käsitteellisissä ei koskaan. Osallistujat voivat olla aktiivisia, vuorovaikutuksellisia osallistujia eli toimijoita tai representoituja osallistujia, jotka ovat toiminnan kohteena tai rakentavat tapahtumien ja kokemusten luonnetta ja olosuhteita. (Kress & van Leeuwen 2006: 46–48, 59; Kuikka 2009: 43.)

Aktiivisia osallistujia voidaan analysoida kuvasta esimerkiksi koon, sijainnin, värien, terävyyden ja kontrastin perusteella. Representoidut osallistujat lähinnä reagoivat aktiivisten toimijoiden tekoihin. Kun vektori muodostuu representoidun osallistujan katseesta, puhutaan reagoijasta ja ilmiöstä toimijan ja kohteen sijaan. (Kress & van Leeuwen 2006: 63, 67.) Koska tarkastelen partiolaisten yhteenkuuluvuuden representaatioita, on otettava huomioon myös käsitteelliset representaatiot. Ne keskittyvät kuvaamaan erilaisia taksonomioita ja yksittäisen esiintymän taakse kätkeytyvää laajempaa kontekstia (mts. 79). Kuikan (2009: 52) mukaan esimerkiksi tietty feminiiniseksi mielletty väri voidaan kytkeä kuvaamaan naisellista elämäntapaa.

Interpersoonainen metafunktio kuvaa visuaalisessakin kontekstissa osallistujien välille muodostuvia suhteita. Osallistujien katseen suunta on tärkeä suhteiden ja vektoreiden rakentaja. Esimerkiksi katsekontakti kuvasta ulos katsojaan ottaa katsojan mukaan kuvan tapahtumaan. Kehystämällä eli kuvakoon rajaamisella sekä näkökulman eli perspektiivin valinnalla taas rakennetaan kuhunkin tilanteeseen sopivaa sosiaalista etäisyyttä. Modaaliset valinnat näkyvät visuaalisessakin: tapahtumat ja suhteet voidaan kuvata esimerkiksi mahdollisina tai todennäköisinä vaikkapa katseen suunnan ja osallistujien sijoittelun kautta. Subjektiivisessa

kuvassa näkökulma on rajattu, kun taas objektiiviset kuvat ovat yleiskuvia. (Kress & van Leeuwen 2006: 114–129, 154.)

Rakenteen ja sommittelun analyysi liittyy tekstuaaliseen metafunktoon, mutta sen keskeiset käsitteet voivat tehdä myös ideationaalisen ja interpersoonaisen sisällön näkyväksi. Käytännössä rakenteen analyysi voidaan purkaa informaatioarvon, huomioarvon ja kehystämisen analyysiin. Informaatioarvolla viitataan kuvattujen asioiden sijaintiin kokonaisuudessa. Huomioarvo kuvaa elementtien keskinäistä tärkeysjärjestystä, joka perustuu suhteelliseen kokoon ja perspektiiviin (representaatio ja ideationaalisuus). Kehystämällä taas viitataan rajaukseen, joka osaltaan kertoo kuvan sijoittumisesta ympäröivään todellisuuteen. Mukaan tulee väistämättä kuvan ulkopuolisia elementtejä, kuten katsojan sijainti ja linkittyminen kuvan tapahtumiin (interpersoonaisuus). (Kress & van Leeuwen 2006: 177; käytännön sovelluksesta Mikkonen 2012: 303–305.)

Myös Seppänen (2005) esittelee erilaisia konkreettisia keinoja tulkita mediakuvaa. Hänen mukaansa mediakuvat ovat tällä hetkellä selvästi merkittävin visuaalisen kulttuurin osa, ja niihin kuuluvat myös internetin eri kuvastot (Seppänen 2005: 17). Nähdäkseni Seppäsen menetelmät keskittyvät siinä määrin harkittuihin, perinteisen median uutis- tai mainostarkoitukseen tuottamiin kuviin, ettei niiden tarkempi erittely ole oman tutkimukseni kannalta hedelmällistä. Meemeille tyypillisen toistuvuuden ja kierrätyksen analysointiin sopii kuitenkin sisälönanalyysi, jonka avulla Seppäsen (mts. 144) mukaan selvitetään kuvaelementtien säännönmukaisuuksia ja toistuvia rakenteita esimerkiksi luokittelemalla.

3 IDENTITEETTI JA SOSIAALINEN ASPEKTI

3.1 Identiteetti diskurssintutkimuksessa

Kuten edellisessä luvussa totesin, diskurssianalyysissa tarkastellaan myös sitä, miten ihmiset konstruoivat kielellisessä toiminnassaan itselleen identiteettejä (Juhila 1999: 201). Jokisen ja Juhilan (1999: 68) mukaan identiteetin käsitteellä kuvataan sitä, miten ihmiset kielenkäytösään rakentavat itsestään ja toisistaan moninaisia ja tilanteittain vaihtelevia määrittelyjä. Identiteetti on siis pohjimmiltaan toiminnallinen kategoria ja osa merkityssysteemiä. (Jokinen & Juhila 1999: 68.)

Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 49) ottavat esiin diskurssien merkityksen identiteettien rakentajana. Heidänkin määritelmässään identiteetit ovat käsityksiä itsestä ja toisesta, mutta myös ihmisten välisistä suhteista. Eri kielenkäyttötilanteet rakentavat erilaisia identiteettejä, joten erilaiset diskurssit rakentavat erilaisia identiteettejä. Pietikäinen ja Mäntynen korostavat identiteetin rakentumista kielen ja muiden semioottisten resurssien käytössä, vaikka käsite on (diskurssin tavoin) monitieteinen ja laajasti ymmärrettävä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 49–50.)

Sosiolingvistiikassa identiteetin määritelmä voidaan Omoniyin ja Whiten (2006: 2) mukaan jakaa seuraaviin piirteisiin: Identiteetti ei ole pysyvä, vaan se muodostuu joka kontekstissa uudelleen. Muodostumiseen vaikuttavat kontekstin sosiaaliset muuttujat, mutta identiteetti on läsnä, vaikka sille ei annettaisi erityistä arvoa kontekstissa. Yhdessä kontekstissa voi olla rinnakkain läsnä useampiakin identiteettejä. Identiteetti ilmentää sosiaalisia suhteita ja niitä rakentavia viestejä, ja sitä ilmaistaan kielen avulla. Nämäkin piirteet on tosin joissain tutkimuksissa kyseenalaistettu. (Mp.)

Tutkimukseni kannalta ei ole olennaista käsitellä kielellistä identiteettiä laajemmin esimerkiksi psykolingvistiikan tai monikielisyyden näkökulmasta. Sen sijaan on tärkeää erottaa toisistaan henkilökohtainen eli yksilöllinen ja sosiaalinen eli ryhmässä jaettu identiteetti. Diskurssintutkimuksessa on perinteisesti oltu kiinnostuneita lähinnä henkilökohtaiseen identiteettiin eli minän rakentumiseen liittyvistä prosesseista (Pälli 2003: 43). Sosiaalinen identiteetti taas viittaa yksilön käsitykseen itsestään ryhmän jäsenenä. Henkilökohtaiset identiteetti-
piirteet erottavat yksilön toisista yksilöistä, kun taas sosiaaliset identiteetti-
piirteet erottavat yksilön edustamat ryhmät toisista ryhmistä. (Abrams & Hogg 1990: 2–4.)

Käytän tutkielmassani sosiaalista identiteettiä ja ryhmäidentiteettiä keskenään synonyymisina käsitteinä. Ryhmäidentiteetin kielellistä rakentumista suomen kielen näkökulmasta on Kärnän (2008) lisäksi tutkinut Melander (2010). Melanderin pro gradu -tutkielman tarkastelukohteita ovat uskonnollisista ryhmistä muodostuva kuva, yhteisöllisen identiteetin kielellinen rakentuminen sekä eronteko meidän ja muiden välillä helluntaiherätyksen Ristin voitto -lehden mielipidekirjoituksissa. Hänen havaintojensa mukaan yhteenkuuluvuutta korostetaan aineistossa puhumalla eksplisiittisesti ”meistä”. Keskeisiksi kielellisiksi keinoiksi muodostuvatkin pronomini- ja viittausten käyttö ja ryhmien nimeäminen mutta myös ominaisuuksien ja toimintojen (nesessiivirakenteet, toimijan häivyttäminen) kuvaileminen. (Melander 2010: 21, 40–56, 66–98.)

Tuukkanen (2002) on puolestaan tarkastellut pro gradu -työssään puolueellisuuden rakentumista jääkiekkoselostuksissa. Vaikka hän ei käytä identiteetin käsitettä, on tutkimuksessa kyse nimenomaan selostajan identifioitumisesta jompaankumpaan joukkueeseen ja tietystä yhteenkuuluvuuden tunteesta sen kanssa. Keskeisiä kielellisiä keinoja tässä ovat muun muassa pelaajien ja joukkueiden nimittäminen ja toisaalta nimittämättä jättäminen eli toimijuuden häivyttäminen esimerkiksi passiivin avulla (Tuukkanen 2002: 34–54).

Sosiaalisen identiteetin tutkimuksen monitieteisyydestä hyvä esimerkki on Ojanahon (2000) psykologian pro gradu -työ ryhmäidentiteetin rakentumisesta väkivaltaisten miesten ryhmäterapiassa. Sekin on toteutettu diskurssianalyysin menetelmin käyttäen apuna keskusteluanalyttisiä metodeja. Psykologian näkökulman vuoksi tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan erityisesti muodostuvien identiteettien luonnetta ja niiden muutoksia terapiajakson aikana. (Ojanaho 2000: 1.) Sosiaalisen identiteetin tutkimukselle ominaista monitieteisyyttä ja sen merkitystä kielitieteellisen tutkimuksen näkökulmasta käsitellen seuraavissa alaluvuissa.

3.2 Sosiaalinen teoria ja ryhmän käsite

Sosiaalisen identiteetin tutkimus on luontevasti monitieteistä, joten sen tarkastelemiseksi on laajennettava näkökulmaa sosiaalisen teorian suuntaan. Hallidayn mukaan kieli havainnollistaa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa hyvin käyttäytymiseen liittyvää potentiaaliaan. Hän viittaa sosiaalisella kontekstilla tilannetyyppiin, joka on itsessään merkityksellinen jonkin sosiaalisen teorian kategorioiden ja käsitteiden kautta. Halliday ei rajaa käsitettä mihinkään tiettyyn teoriaan eikä varsinaisesti tarkastele sosiaalitieteitä. (Halliday 1973: 62–70.) Sen sijaan hän viittaa sosiaalisella teoriolla usein sosiolingvistiseen tutkimukseen.

Monen muun tutkimussuunnan tavoin sosiolingvistiikka on jakautunut erilaisiin haaroihin, joita kuitenkin yhdistää kiinnostus kielen ja sosiaalisen rakenteen väliseen suhteeseen. Suomalaisessa tutkimuksessa sosiolingvistinen tutkimus on yleisimmin ollut perinteistä variaationanalyysia. (Lappalainen 2004: 13.) Käsitän työssäni sosiolingvistiikan kuitenkin huomattavasti laajempaan kehykseenä: sellaisena tutkimusta määrittävänä sosiaalisena teoriana, johon Hallidaykin (1973: 63) viittaa. Yhdistävä tekijä on silloin nimenomaan sosiaalisen rakenteen eli tässä tapauksessa ryhmän ja siinä tuotetun sosiaalisen identiteetin läsnäolo tutkimuksessa.

Myös Pällin väitöskirjan (2003: 16) mukaan sosiolingvistisen kielentutkimuksen aspekti on läsnä hyvin monenlaisessa tutkimuksessa, jossa selitetään ja kuvataan sosiaaliseen maailmaan kielenkäytön kautta liittyviä kielellisiä ilmiöitä. Kun diskurssintutkimus puolestaan tarkastelee kielenkäyttöä sosiaalisena toimintana (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 21), eron tekeminen näiden näkökulmien välille vaikuttaa keinotekoiselta. Selkeyden vuoksi asemoinnin oman tutkimukseni edelleen diskurssintutkimukseksi, johon tutkimusongelman luonne liittyy sosiaalisen aspektin.

Sosiaalinen ulottuvuus näkyy erityisesti tutkimukselleni keskeisessä ryhmän käsitteessä. Yksilö on itsensä lisäksi aina osa laajempaa sosiaalista kokonaisuutta eli ryhmää. Ryhmä voidaan määrittellä sekä sisä- että ulkopuolelta. Määrittelyn perustana toimii sosiaalisen ympäristön järjestäminen luokkiin eli kategorisaatio, jota käsitellen tarkemmin seuraavassa alaluvussa. Pällin (2003: 15) mukaan sosiolingvistinen tutkimus kohdistuu useimmiten tietyn ominaisuuden valmiiksi rajaamaan ryhmään, ei niinkään ryhmän määrittelyyn. Hän pitää tätä jossain määrin ongelmallisena.

Koska oma tutkimukseni kohdistuu niin ikään valmiiseen, harrastuksen ja siihen liittyvän internetsivuston yhdistämään ryhmään, koen tarpeelliseksi käsitellä tässä lyhyesti myös ryhmän muodostumisen kriteereitä sosiologian ja sosiaalipsykologian kannalta. Ryhmän olemassaolon kriteereitä ovat muun muassa yhteiset normit ja tavoitteet, yhteenkuuluvuuden tunne, ryhmän riittävä koko ja ryhmärakenteen olemassaolo sekä jäsenten välinen vuorovaikutus. Eri kriteerit pätevät erilaisiin ryhmiin, mutta yleistettävien lienee niin sanottu kognitiivinen kriteeri. Sen mukaan yksilöt muodostavat ryhmän silloin, kun he itse havaitsevat jäsenyytensä ja identifioituvat siihen. (Pälli 2003: 34–35.)

Nähdäkseni monet ryhmän muodostumisen kriteerit ovat sellaisinaan sovellettavissa myös ScoutMeIn-sivun meemejä tuottaviin ja vastaanottaviin partiolaisiin ryhmään. Ryhmällä on yhteiset normit ja tavoitteet (ohjeet meemien tekoon, rajojen venyttäminen, toisten hauskuttaminen), se on yhteisönä varsin suuri (yli 5 200 Facebook-tykkääjää), ja sen jäsenet ovat

keskenään vuorovaikutuksessa (meemien luominen ja kommentoiminen). Yhteenkuuluvuuden tunne on esillä siinä määrin, että se on saanut aikaan tämän tutkielman. Oletettavasti myös kognitiivinen kriteeri täyttyy ainakin monen jäsenen kohdalla. Näin ollen sivusta tykkääjien ja siihen osallistujien käsitteleminen ryhmänä on tässä tutkimuksessa nähdäkseni perusteltua.

3.3 Sosiaalisen identiteetin teoria

Pietikäisen ja Mäntysen (2009: 27–29) mukaan sosiaaliset identiteetit ovat sosiokulttuurisen ja yhteiskunnallisen kontekstin tuotoksia. Sosiokulttuurisella kontekstilla he viittaavat laajaan sosiaaliseen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen toimintaympäristöön. Yhteisöllinen konteksti taas on se rajattu ja spesifi konteksti, jota itsekkin tutkimuksessani tarkastelen. Rajatussa kontekstissa sosiaalisen identiteetin eli ryhmäidentiteetin tarkastelu onnistuu havainnollisesti sosiaalisen identiteetin teorian avulla.

Sosiaalisen identiteetin teoria on monitieteinen, sosiaalitieteistä lähtöisin oleva teoria ryhmäidentiteetin rakentumisperusteista. Sen tausta on Festingerin sosiaalisen vertailun teoriassa, jonka mukaan vertailu toisiin on ihmiselle luontaista ja perustuu yksilön sisäiseen tarpeeseen arvioida itseään positiivisesti. (Abrams & Hogg 1990: 3.) Pällin (2003: 38) mukaan sosiaalisen identiteetin teoria rakentuu kolmen keskeisen käsitteen, kategorisaation, identifikaation ja vertailun, varaan. Teorian ydin on sosiaalinen kategorisaatio, joka jakaa maailman ymmärrettäviin yksiköihin (Abrams & Hogg 1990: 2–3).

Pällin mukaan tarkasteltava kategorisaatio on nimenomaan sosiaalista: olennainen kysymys on se, miten yksilön tietoisuus ja havainto ryhmään kuulumisesta saa aikaan sosiaalisen ympäristön erottelua omaan ryhmään ja muihin ryhmiin. Kyse on siis niistä keinoista ja prosesseista, joita käytetään yhdistämään tai erottamaan ihmisiä. Ryhmän käsitteen kannalta tarkasteltuna sosiaalinen kategorisaatio jakaa ihmiset sisäryhmään ja ulkoryhmään. (Pälli 2003: 38–39, 41.)

Identifikaatiossa on kyse siitä, että ihminen identifioituu tyypillisesti sellaiseen ryhmään, johon havaitsee itse kuuluvansa. Yhteys ryhmän muodostuksen kognitiiviseen kriteeriin on vahva, mutta identifikaation käsite painottaa kuitenkin enemmän kohteena olevaa ryhmää kuin yksilön kognitiivista prosessia. Vertailun käsitteellä taas viitataan positiivisen minäkäsityksen pyrkimykseen, joka on ihmiselle luontainen psykologinen toiminto. Kuten sosiaalisen vertailun teoriassa, ihminen näkee mielellään ryhmän positiiviset ominaisuudet

itsessään. Vertailuun perustuu sekin, että ihminen kuuluu mieluiten yhteiskunnallisesti arvostettuihin ryhmiin. (Pälli 2003: 38.)

Sisäinen tarve positiiviseen itsearvostukseen johtaa ryhmätasolla helposti siihen, että sisäryhmää suositetaan ja ulkoryhmää hyljeksitään. Sisäryhmä nähdään ominaisuuksiltaan ulkoryhmää parempana. (Pälli 2003: 41.) Ryhmien erilainen arvostus yhteiskunnassa voi tosin johtaa siihen, että niin sanottu altavastajaryhmä omaksuu dominoivan ryhmän arvot ja rakentaa omaa identiteettiään negatiiviseksi. Toisaalta altavastajilla on usein motivaatiota luovia tilanteesta ja luoda itselleen positiivista identiteettiä lukuisilla eri keinoilla. (Abrams & Hogg 1990: 4.) Tässä keinovalikoimassa kielellä voi olla ratkaiseva rooli.

Sosiolingvistiikka on perinteisesti tutkinut kielen merkitystä ryhmäidentiteetin muodostumisessa, mutta sen tutkimuskohteina ovat olleet lähinnä alueelliset ja etniset ryhmät (Nuolijärvi 2008: 18). Sosiaalinen ryhmään identifioitumisen tarve voi kuitenkin johtaa tutkimuksellisesti merkittäviin toimintoihin. Esimerkiksi mustaksi identifioitumisen prosessia amerikkalaisessa hip hop -kulttuurissa tutkittaessa havaittiin, että myös ei-mustat saattoivat omaksua mustille ominaista hip hop -kieltä ja muuttaa tarkoituksella omaa puhetapaansa, jotta voisivat kuulua arvostamaansa joukkoon (Alim 2009: 14–15).

Omassa tutkimuksessani keskityn tarkastelemaan yhteenkuuluvuuden rakentumista sisäryhmän käsitteen kautta. Tarkemmin määriteltynä kysymys on sisäryhmän eli tavoiteltavan partiolaisuuden representaatiosta tarkastelemassani aineistossa ja toisaalta niistä kielellisistä ja visuaalisista keinoista, joilla tätä representaatiota rakennetaan. Seuraavassa luvussa keskityn kielelliseen rakentumiseen, sillä visuaalisen analyysin periaatteita käsittelin tutkimukselleni riittävällä tarkkuudella jo multimodaalisuuden yhteydessä luvussa 2.5.

3.4 Identiteetin kielellinen rakentuminen

Pietikäisen ja Mäntysen (2009: 50) mukaan identiteettiä ilmaistaan ja kuvataan ja siitä neuvotellaan kielenkäytön avulla. Analyttisessä diskurssintutkimuksessa tutkimus voidaankin painottaa itse merkitysten tarkastelun sijaan merkitysten tuottamisen tarkasteluun. Silloin keskeinen kysymys on, miten eli millaisia kielellisiä keinoja käyttämällä ihmiset tuottavat merkityksiä. (Jokinen & Juhila 1999: 66.) Ymmärrän kielelliset keinot tässä laajasti siten, että niihin sisältyvät käytetyn sanaston ja kielellisten rakenteiden (ml. vakiintuneet konstruktiot ja väljemmät rakenteet) lisäksi intertekstuaaliset ainekset.

Analyttisen diskurssintutkimuksen laajasta kentästä voidaan Jokisen ja Juhilan (1999: 77) mukaan erottaa retorisuuden ja responsiivisuuden analyysit. Retorisuudella tarkoitetaan kielen avulla tapahtuvaa vakuuttelua ja suostuttelua, jolla tietty yleisö yritetään saada oman kannan taakse. Responsiivisessa vuorovaikutuksessa taas osapuolet rakentavat yhdessä tiettyä sosiaalista todellisuutta. (Mp.) Koska tarkasteleman aineisto on suunnattu tietyille laajemmalle yleisölle eikä sen sisältö julkaisun jälkeen juurikaan muutu, koen retorisuuden analyysin sopivan tässä tapauksessa paremmin identiteetin kielellisen rakentumisen tarkasteluun. Responsiivisuus rakentuu ScoutMeIn-sivulla enemmän kuvateksteissä ja kommenttiketjuissa, jotka olen rajannut tutkimukseni ulkopuolelle.

Retorisessa analyysissa vakuutteluun suhtaudutaan usein faktan konstruointina. Siinä pyritään representoimaan oma asia kiistämättömänä tosiasiana, jolloin vaihtoehtoiset tavat jäsentää todellisuutta jäävät taka-alalle. Oleellinen strategia todellisuuden tuottamiseen on myös kategorisointi, jolla piirteitä representoidaan esimerkiksi positiivisina tai negatiivisina ja tärkeinä tai merkityksettöminä. (Jokinen 1999b: 129–130.) Tämä näkökulma yhdistää retorisen analyysin läheisesti sosiaalisen identiteetin teoriaan. Käytännössä kategorioita voidaan käyttää hyväksi asettamalla asia jo esitettäessä tiettyyn kategoriaan, jonka käytöllä on tulkinnan kannalta tietyt seuraukset (mts. 143).

Retorisia keinoja käyttämällä voidaan siis luoda asiasta tietty representaatio ja esimerkiksi vahvistaa haluttua identiteettiä. Käytännössä keinoja ovat kategorioiden hyödyntämisen lisäksi muun muassa asian etäännyttäminen puhujan omista intresseistä, arvostettuihin puhujakategorioihin tai asiantuntijalausuntoihin vetoaminen sekä yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttaminen. Vastaanottajan tunteisiin ja ajatuksiin voidaan vaikuttaa käyttämällä voimakkaita metaforia tai ääri-ilmaisuja. Myös rakenteilla on merkitystä: kolmen kohdan rakenne, vastakohtaparien käyttö, esimerkit ja rinnastukset sekä toisto ovat kaikki retorisesti tehokkaita ilmaisutapoja. (Jokinen 1999b: 132–155.)

Edwardsin (2009: 34) mukaan myös nimillä ja nimeämisellä on merkittävä rooli identiteetin rakentumisessa. Erilaisilla nimillä on erilaisia konnotaatioita, joiden perusteella jotkin nimet ovat attraktiivisempia kuin toiset. Erilaisia ryhmiä nimeämällä taas voidaan määrittää suhtautumista ryhmään joskus hyvinkin tehokkaasti (mts. 36). Mühlhäusler ja Harré (1990) puolestaan ovat tutkineet persoonapronominien roolia erilaisten identiteettien rakentajina. Heidän mukaansa esimerkiksi englannin kielen toiseen persoonaan viittaavat *you* ja *thou* saavat erilaisia merkityksiä ajasta ja yhteisöstä riippuen (ks. taulukko mts. 152). Nähdäkseni Mühlhäuslerin ja Harrén (1990) tuloksia ei tosin ole tarkoituksenmukaista verrata omiini, koska pronomien käyttö eroaa englannin ja suomen kieliopeissa niin paljon toisistaan.

Itse nostaisin etenkin sosiaalisen identiteetin rakentajana esiin vielä sosiaalisen ryhmän yhteisen sosiaalisen murteen eli slangin ja siihen kuuluvan sanaston roolin. Jarvan ja Nurmen (2006: 24–25) mukaan slangilla tarkoitetaan tavallisimmin jonkin ryhmän käyttämää kieli-
muotoa, jonka tarkoitus on ilmaista ryhmään kuulumista. Sillä voidaan siis rajata muut oman ryhmän ulkopuolelle ja siten vahvistaa omaa sisäryhmää. Kandidaatintutkielmani perusteella (Seppälä 2015b: 17) partiolaiset käyttävät slangia muun muassa siksi, että se yhdistää ja on yleinen, perinteinen käytäntö.

4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

4.1 Tutkimusaineisto

4.1.1 ScoutMeIn ja sivuun osallistujat

Tutkimukseni aineisto koostuu Facebookin ScoutMeIn-sivulla julkaistuista meemeistä (mee-min määritelmästä ks. luku 1.4). Sivun kuvauksessa ScoutMeIn toteaa kertovansa ”asialliset ja asiattomat totuudet partioelämästä”. Partio-lehdessä haastatellun perustajajäsenen Pauli Engblomin mukaan sivun tarkoitus on ”hauskuuttaa partiolaisia ja luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta”. Hän sanoo sivun kautta olevan mahdollista ”haastaa perinteisiä näkemyksiä ja joskus provosoidakin”. (Seppälä 2015a: 11.)

ScoutMeIn-sivuja on nykyään monessa sosiaalisen median palvelussa, mutta olen valinnut tarkasteltavakseni Facebook-sivun. Se oli olemassa ensimmäisenä, ja ajallinen suodataminen on sen kautta helpompaa kuin muissa palveluissa. Facebook-sivun toimintamalli on hyvin yhteisöllinen, sillä kuka tahansa voi tehdä ja lähettää sivulle omia meemejään, joita ylläpitäjät jakavat eteenpäin. Sivulla ei ole yhteyttä Suomen Partiolaisten viralliseen organisaatioon, minkä se on kirjannut myös kuvaukseensa.

Facebookissa yksityishenkilöiden ja julkisten sivujen (kuten ScoutMeIn) julkaisuihin voitiin vuonna 2015 reagoida tykkäämällä (*like*), kommentoimalla (*comment*) ja jakamalla (*share*) niitä omille seuraajille. Sen jälkeen reaktiovaihtoehtoja on tullut lisää, ja julkaisuista voi muun muassa ihastua tai kauhistua. Aineistossani tunnereaktiot ovat kuitenkin vielä pelkkiä tykkäyksiä. Sivua aletaan seurata tykkäämällä siitä, minkä jälkeen sen julkaisut alkavat näkyä käyttäjän syötteessä. Tietyn sivun julkaisut voivat näkyä käyttäjän syötteessä myös ilman tykkäämistä esimerkiksi silloin, kun joku hänen Facebook-kavereistaan (*friends*) on reagoinut julkaisuun.

Tykkääminen ja verbi *tykätä* ovat suomen kielessä arkisia ilmauksia (KS s.v. *tykätä*), joten koen tarpeelliseksi perustella lyhyesti niiden käyttöä akateemisessa tutkielmassa. *Tykkäämisellä* viitataan mieltymykseen ja jostakin pitämiseen (mp.). Yleiskielessä sen synonyymina voitaisiin käyttää esimerkiksi verbiä *pitää*, ja Facebookissakin kyse on pitkälti tietystä julkaisusta pitämisestä. *Tykätä*, *tykkäys* (eli tykkäämisen yksikkö) ja toimijaa kuvaava *tykkääjä* ovat kuitenkin Facebook-ympäristössä niin vakiintuneita termejä, että kokisin keinotekoisien yleiskielisen termistön vievän lukijan huomiota liiaksi pois tutkittavasta ilmiöstä.

Facebookin tarjoamien tilastojen mukaan jopa 71 prosenttia ScoutMeIn-sivun tykkääjistä on iältään 13–24-vuotiaita. Voidaankin perustellusti sanoa, että sivu on suosittu etenkin nuorten keskuudessa. Kaikista tykkääjistä naisia on 68 prosenttia ja miehiä 32 prosenttia. Maantieteellisesti tykkääjät jakautuvat varsin tasaisesti ympäri Suomen. Suuret kaupungit, kuten Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku ja Tampere ovat luonnollisesti listan kärjessä, mutta myös muu Suomi on hyvin edustettuna. Tykkääjiä on ulkomaillakin.

Facebook nimittää sitoutuneiksi tykkääjiksi sellaisia henkilöitä, jotka ovat viimeksi kuluneiden 28 vuorokauden aikana tykänneet, kommentoineet tai jakaneet sivun julkaisuja. Näitä sitoutuneita tykkääjiä ScoutMeIn-sivulla oli maaliskuussa 2016 vähän yli tuhat. Karkeasti noin viidesosa kaikista tykkääjistä (joita oli maaliskuussa 2016 noin 5 200) osallistuu siis aktiivisesti sivun toimintaan ja seuraamiseen. Näistä aktiiveista jopa 79 prosenttia on naispuolisia. Nuorten eli 13–24-vuotiaiden osuus on edelleen korkea, 63 prosenttia.

Tärkeää on huomata myös se, että sivun julkaisut näkyvät säännöllisesti lukuisille selaisillekin Facebookin käyttäjille, jotka eivät ole tykänneet siitä. Niitä henkilöitä, joille jokin sivun julkaisu oli näytetty viimeisten 28 vuorokauden aikana, oli maaliskuussa 2016 pelkästään Suomessa yli 33 000. Suurin osa (61 %) näistä henkilöistä oli nuoria eli 13–24-vuotiaita. Nähdäkseni tämä todistaa työn motivoinnissa esittämäni oletuksen siitä, että partiosisällöt näkyvät verkossa laajalti myös kohderyhmän ulkopuolelle ja mahdollisille tuleville partiolaisille.

4.1.2 Aineiston rajaus ja meemityypit

Olen rajannut tutkimukseni aineistoksi sellaiset vuoden 2015 aikana julkaistut meemit, jotka ovat keränneet vähintään 150 tykkäystä. Päädyin suosioperusteiseen rajaukseen, koska oletan käyttäjien tykkäävän todennäköisemmin sellaisista julkaisuista, jotka herättävät heissä jonkinlaisia tunteita tai joihin he samaistuvat jollain tasolla. Samaistuminen taas on identifikaation perusta, sillä ihminen samaistuu todennäköisimmin sellaiseen ryhmään, johon hän havaitsee kategorisaation ja vertailun kautta kuuluvansa (Pälli 2003: 38).

Keräsin tutkimukseni aineiston lataamalla sen meemi kerrallaan verkosta. Sivun tarkasteleminen ei vaadi kirjautumista Facebook-palveluun, vaan se on mahdollista kaikille internetin käyttäjille. Meemit ovat siten julkista verkkomateriaalia ja sellaisenaan vapaasti hyödynnettävissä (ks. Kuula 2015: 52, 117). Joitakin aineiston esittelyssä hyödyntämiäni taustatietoja, kuten tilastoja ScoutMeIn-sivun tykkääjistä, sain suoraan sivun ylläpitäjiltä.

Aineisto sisältää yhteensä 67 meemiä, jotka olen jaotellut neljään meemityyppiin (ks. kuvat 1–4). Näistä kolme tyyppiä sisältää enimmäkseen omaperäisiä kuvia ja neljännessä on hyödynnetty internetissä yleisesti kiertäviä meemikuvia. Ensimmäinen tyyppi koostuu ScoutMeIn-sivun omaa luomusta Migueloa hyödyntävistä meemeistä (ks. kuva 1). Miguelo on aurinkolasit päässä ja partiohuivi kaulassa kaksimielisesti flirttaileva partiopoika, jonka uusin iskurepliikki on perinteisesti julkaistu perjantaisin. Miguelo-meemejä on aineistossa yhteensä 13, joista yhden päähenkilönä on tosin ”naispuolinen Miguelo” nimeltä Bella.

Kuva 1. Miguelo-tyyppi.

Kuva 2. En aina tee -tyyppi.

Kuva 3. Muita omia kuvia hyödyntävä tyyppi.

Kuva 4. Lainattuja kuvia hyödyntävä tyyppi.

Toisen tyyppin muodostavat meemit, joiden tekstiaines rakentuu myöhemmin luvussa 5.1.2 kuvattavalle *en aina* -konstruktiolle (ks. kuva 2). Niitä on yhteensä 12, joista yhdentoista kuva-aines liittyy tyyppillisesti tekstin kuvaamaan tapahtumaan ja on kuvattu itse. Muita omaa kuvitusta hyödyntäviä meemejä on 18, ja niiden sisältö on huomattavasti edellisiä tyyppi-

pejä hajanaisempaa (ks. kuva 3). Yhteensä 42 meemiä aineiston 67 meemistä (63 %) rakentuu siis omaperäiselle visuaaliselle ainekselle kierrätettävän sijaan. Tämä on jossain määrin yllättävää siksi, että Davisonin (2012: 127) mukaan aineiden kierrättäminen on meemeissä hyvin tyypillistä.

Neljäs tyyppi koostuu meemeistä, joissa on selvästi kierrätetty meemikulttuuriin kuuluvaa visuaalista ainesta (ks. kuva 4). Niitä on yhteensä 24, ja niillä on näkyvin intertekstuaalinen yhteys meemeihin yleensä. Tämä näkyy muun muassa siinä, että tyyppiin kuuluvat aineiston ainoat englanninkieliset meemit, joita on peräti viisi. Intertekstuaalisia suhteita analysoin luvussa 6.2. Seppäsen (2005: 15) mukaan visuaalisen (media)kulttuurin kuvastot ovat usein poliittisia, koska niiden tekijät ovat tarkasti harkinneet, mitä mihinkin kuvastoon sisällytetään. Väitän kuitenkin, että sosiaalisen median meemit syntyvät intertekstuaalisista ja tekstilajityypillisistä kytköksistään huolimatta suhteellisen spontaanisti. Kaikki aineistoni meemit on koottu liitteeseen 1.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen ja empiirinen. Laadullinen tutkimus pyrkii selittämään ja ymmärtämään ihmisten vuorovaikutuksessaan rakentamia merkityksiä (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 107). Pyrinkin kuvailemaan, analysoimaan ja tulkitsemaan aineistossani esiintyviä piirteitä. Laadullisessa analyysissä on huomioitava myös tulkinnallinen rajaaminen, sillä tutkijan oma näkökulma rajaa tutkimuskenttää automaattisesti (Kiviniemi 2010: 73). On tavoiteltavaa, että tutkija tiedostaa omat lähtökohtansa (Moilanen & Rähä 2007: 52).

Koko ajan onkin tärkeää muistaa, että aktiivipartiolaisena ja ScoutMeIn-sivun seuraajana edustan itse tarkastelemaani sisäryhmää. Lisäksi on muistettava, että ScoutMeIn-aktiivit edustavat hyvin pientä osaa suomalaisista partiolaisista. Analyysin tuloksia ei siis voida yleistää koskemaan partiolaisten identiteettiä tai olemusta yleensä. Kyse on nimenomaan yhden meemisivun tuottamista representaatioista, kuten totesin jo luvussa 1.3.

Käsittelyvaiheessa teemoittelin meemeistä aineistolähtöisesti toistuvia ja toisaalta poikkeavia piirteitä. Moilasan ja Rähän (2007: 55–56) mukaan teemoittamisessa on kyse aineiston pelkistämisestä tekstin olennaisimpien asioiden kautta. Teemoittelussa kiinnitin huomiota erityisesti tutkimuskysymysteni kannalta olennaisiin piirteisiin, kuten erityiseen sanastoon, toistuviin lauserakenteisiin ja selvään intertekstuaalisuuteen. Multimodaalisia aineksia eli meemien kuvia lähestyin Seppäsen (2005: 144) esittelemän mediakuvaston sisällönanalyysin

kautta, jossa pyritään selvittämään kuvien toistuvia piirteitä, säännönmukaisuuksia ja rakenteita.

Aineistolähtöisen lähestymistapani vuoksi käytin analyysimenetelmänä analyyttistä diskurssianalyysia (ks. Jokinen & Juhila 1999: 86; luku 2.2). Diskurssianalyysi on aina monitasoista ja monimenetelmäistä (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 125). Omassa analyysissäni pyrin erittelemään teksteistä, kuvista ja niiden muodostamista kokonaisuuksista rakenteellisia, sanastollisia, retorisia, visuaalisia ja intertekstuaalisia piirteitä, jotka erityisesti vaikuttavat yhteenkuuluvuuden rakentumiseen. Suhteutin havaintojani jatkuvasti systeemifunktionaalisen teorian ideationaaliseen ja interpersoonaiseen metafunktoon (ks. luku 2.4) sekä sosiaalisen identiteetin teoriaan kuuluvaan sisäryhmän käsitteeseen ja sitä tuottavaan kategorisaatioon ja vertailuun (ks. luku 3.3).

Menetelmällisesti diskurssintutkimuksessa on keskeistä havaintojen kirjoittaminen, kriittinen tarkastelu ja kirjoittaminen uudelleen. Erityisen tärkeää on suhteuttaa aineistosta nousevia ilmiöitä ja merkityksiä kontekstiin ja kielenkäytön taustalla olevaan sosiaaliseen toimintaan – tässä tapauksessa yhteenkuuluvuuden rakentamiseen. (Ks. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 126–127.) Analyysissäni pyrinkin selittämään ja ymmärtämään keskeisiä ilmiöitä vertaamalla niitä aiempaan tutkimukseen sekä muun muassa Ison suomen kieliopin (VISK) näkemyksiin.

Kielellisten rakenteiden konstruktivisuuden vuoksi hyödynsin analyysissäni myös konstruktiokielioppia. Kuten edellä on sivuttu, konstruktioilla tarkoitetaan moniosaisen kielellisen ilmauksen rakennemallia (Tieteen termipankki 2016). Konkreettisesti kielenkäytössä se voi olla esimerkiksi sana, sanaryhmä eli lauseke, lause, yhdyslause, puhejakso tai tekstikokonaisuus (Alho & Kauppinen 2009: 23). Heinosen (2013: 8) mukaan monisanaiset syntaktiset konstruktioit voidaan jakaa lausekkeen laajuisiin ja lausuman laajuisiin konstruktioihin. Hän luokittelee tutkimansa idiomit lausekkeen laajuisiksi konstruktioiksi, kun taas esimerkiksi sananlaskut ovat lausuman laajuisia konstruktioita.

Sananlaskujen ja meemien yhteys oli esillä jo tutkielmani johdannossa, ja nähdäkseni myös meemit ovat lausuman laajuisia konstruktioita. Iso suomen kielioppi (esim. § 842, § 1095) nimittää tällaisia väljästi muuttujapaikkoja sisältäviä rakenteita kiteymiksi, mutta kyse on myös väljemmin skemaattisista konstruktioista tai muoteista (Heinonen 2013: 14). Idiomeja tutkinut Kortelainen (2011: 61) käyttää konstruktioanalyysissä Ingon (2000) termejä ydinkomponentti sekä täyte- ja kehyskomponentti. Näistä ydinkomponentit ovat konstruktion välttämättömiä ja toistuvia sisältöjä, täyte- ja kehyskomponentit taas nimensä mukaisesti vaihtelevia, täydentäviä osia. Tämä jako hahmottuu paremmin seuraavan luvun analyysissä.

5 IDENTITEETIN KIELELLINEN RAKENTUMINEN

Tässä luvussa analysoin sellaisia kielen piirteitä, jotka vaikuttavat identiteetin representaation rakentumiseen. Jätän tarkoituksella analyysin ulkopuolelle kaksi tekstin piirrettä: kirjainkoon ja välimerkkien käytön. Kirjainkoko on nähdäkseni merkityksetön, koska suurin osa meemien teksteistä on kirjoitettu kapiteelikirjaimin. Se on siis tekstilajityypillinen ominaisuus. Väli-merkkien käyttö, oikeinkirjoituksellinen asu tai näissä esiintyvät virheet taas eivät vaikuta harkituilta, joten en usko niiden saavan roolia identiteetin rakentumisessa.

5.1 Konstruktiot, muut rakenteet ja muoto

Ryhmäidentiteettiä rakentavat toistuvat rakenteen ja muodon keinot. Toistuvia konstruktioita erittelen alaluvuissa 5.1.1–5.1.3 ja muita rakenteellisia piirteitä luvuissa 5.1.4–5.1.5. Sen jälkeen tarkastelen muodon ilmiöitä eli kielellisten piirteiden monitulkintaisuutta ja meemien tekstiosien tyyliä. Nämä luvut 5.1.1–5.1.7 keskittyvät ideationaalisen metafunktion eli identiteetin representaatioiden tarkasteluun. Viimeinen luku 5.1.8 tarkastelee toimijuuden ja osallisuuden eli intersoonaisen metafunktion roolia identiteetin rakentumisessa.

5.1.1 *Jos oisit* -konstruktio

Moni Miguelo-tyypin meemi rakentuu ehdolliselle konditionaalikonstruktiolle, joka voidaan pelkistää muotoon

(hei beibi,) jos olla-COND.1/2SG NP-PRED v2-COND.1/2SG x.

Olen hahmotellut konstruktiot luvuissa 5.1.1.–5.1.3 muutaman periaatteen mukaan. Ensimmäkin täsmälleen samoina toistuvat sanat esiintyvät malleissa sellaisinaan. Konstruktion muiden osien kieliopilliset kategoriat olen pyrkinyt esittämään kansainvälisten glossausmerkintöjen (*Leipzig glossing rules*) avulla. En ole kuitenkaan tavoitellut varsinaisen käännösglossauksen tarkkuutta, vaan konstruktioiden yleispätevää ja ymmärrettävää esitystapaa.

Edellä kuvattua mallia nimitän jatkossa yksinkertaisuuden vuoksi *jos oisit* -konstruktioksi. Luokitteluni mukaan tällaisia tapauksia on neljä (esimerkit 1–4). Konstruktion ydin-komponentteja ovat yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan konditionaalimuotoiset predi-

kaatit¹ sekä predikatiivit (*NP-PRED*) ja asiantilat (*x*), joita niillä kuvataan. Alun puhuttelu *hei beibi* on valinnainen täytekomponentti, jota on käytetty esimerkeissä (1–2).

- 1) hei beibi, **jos oisit köysi oisin** sun kaa koko ajan **solmussa**²
- 2) hei beibi **jos oisit kiehinen saisit** mut **syttymään** samantien
- 3) **jos oisin Pyhä Yrjö vois**in **tappaa** sun vuoksi kaksikin lohikäärmettä
- 4) **jos** mä **oon tipu ootsä mun muna?**

Kieliopillisesti konditionaali osoittaa esimerkiksi suunniteltua, kuviteltua tai ennustettua asiantilaa, joka ei vielä toteudu todellisessa maailmassa. Semanttisesti tarkasteltuna näiden meemien rakenne muistuttaa hyvin elliptisesti *jos–niin*-yhdyrakennetta, jossa konditionaali voi esiintyä molemmissa lauseissa. Kumpikaan lause ei ota kantaa tapahtuman toteutumiseen, mutta kokonaisrakenne ilmaisee lauseiden keskinäisen riippuvuuden. (VISK § 1592, 1595.)

Ensimmäisen lauseen *olla*-verbi vaikuttaa olevan konstruktiolle välttämättömämpi kuin jälkimmäisen lauseen. Sitä on käytetty jälkimmäisessä lauseessa vain esimerkeissä (1) ja (4), ja näistäkin vain esimerkissä (4) predikaatti saa substantiivipredikatiivin *mun muna*. Esimerkissä (1) konstruktion *x* on adverbiaali *solmussa*. Esimerkki (4) taas ei edusta konstruktion prototyyppistä muotoa, koska sen molemmat predikaatit ovat konditionaalin sijaan presensissä. Ilmauksen merkitys ja funktio ovat kuitenkin käytännössä samat kuin konditionaali-muotoisissa rakenteissa.

Konstruktion ydinkomponenteista *x* on varioivoin: se voi sisältää edellisten esimerkkien lisäksi verbiliiton *saisit syttymään* tai *voisin tappaa*. Siihen sisältyy jokaisessa esimerkissä (1–4) myös valinnaisia täytekomponentteja, jotka voivat täydentää lausetta varsin vapaasti. Täytekomponenttien voivat muodostaa esimerkiksi retoriset ajanmääreet (*koko ajan*, *samantien*). Tyypillisiä komponentteja ovat myös predikaattien saamat objektit (*kaksikin lohikäärmettä*, *mut*) sekä viittaukset vastaanottajaan (*sun kaa*, *sun vuoksi*).

Interpersoonaisesti konstruktio rakentuu yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan varaan, mutta ei määritä tiukasti persoonamuotojen käyttöä. Esimerkissä (3) subjektina on molemmissa lauseissa yksikön ensimmäisen persoonan toimija. Toisen persoonan vastaanottaja on läsnä vain teon motiivissa *sun vuoksi*. Esimerkissä (2) tilanne on päinvastainen ja toimijana on vain yksikön toinen persoona. Sitä voidaan pitää Miguelon hahmoon liittyvässä ehdotellussa siinä mielessä poikkeuksellisena, että toimijuus on luovutettu hahmon ulkopuolelle. Näin identiteetti ei näissäkään meemeissä rakennu puhtaasti mustavalkoisen sukupuolitoimijuuden representaation varaan.

¹ Merkinnät v1 ja v2 viittaavat meemeittäin vaihtuviin verbeihin.

² Konstruktioiden analyysin yhteydessä olen lihavoanut esimerkeistä pakolliset ydinkomponentit.

Interpersoonaisesti merkittävä on myös konstruktion sisältyvä täytekomponentti *hei beibi*. Se on yleinen muissakin Miguelo-tyypin meemeissä, joissa se voi esiintyä myös muodossa *hei tyttö*. Interjektiolla (ks. VISK § 856) pyritään herättämään kuulijan huomio ja valmistamaan häntä tulevaan imarteluun. Osallistujien välisiä suhteita määrittävät näissä tapauksissa myös sanavalinnat: *hei beibi* on eri asia kuin *hei muija* tai *hei huora* olisi. Tällainen affektisuus on myös retorinen keino.

Konstruktiota käytetään tässä keinona yhdistää asioita, joita ei yleiskielessä yleensä rinnasteta. Esimerkeissä (1) ja (2) ihminen samaistetaan elottomiin predikatiiveihin *köysi* ja *kiehinen*. Tämä samaistaminen tuskin aiheuttaa samaistumista tai on identifioitumisen perusta, kuten sosiaalisen identiteetin teoriassa esitetään (ks. Pälli 2003: 38). Ensisijainen funktio onkin tuottaa yllättävillä rinnastuksilla huumoria ja rakentaa yhteistä identiteettiä sen kautta. Tärkeässä roolissa on myös yhteisen sanaston jakaminen, jotta vastaanottaja ymmärtää *kiehisen* ja *syttymisen* tai *Pyhän Yrjön* ja *lohikäärmeen* välisen yhteyden.

Tässä luvussa kuvatun konstruktion ulkopuolella konditionaalirakennetta hyödynnetään satunnaisesti myös muissa meemityypeissä. Esimerkiksi valmiiden kuvien meemityyppi sisältää tekstit *olis iha pikku homma kesäleirillä...* ja *oispa yakulttia*³. Näistä ensimmäisessä konditionaali *olis* toimii ehdottavassa funktiossa ja on sävyltään ironinen: kyse ei todennäköisesti ole pienestä hommasta. Toisessa esimerkissä konditionaalimuotoon liittyy sävypartikkeli *-pa* (ks. VISK § 126), joka tekee mahdollisesta asiantilasta toiveen. Tämä meemi on mitä ilmeisimmin pienen sisäpiirin vitsi, koska sen saatetekstissäkin lähetetään *terveiset jamboree leiriläisille*. Suuresta tykkäysmäärästä päätellen vitsi on rakentanut ryhmäidentiteettiä kyseisellä leirillä.

5.1.2 *En aina* -konstruktio

Nyt tarkasteltava konstruktio on aineistossani niin yleinen, että olen muodostanut sille rakentuvista meemeistä oman tarkastelutyypin. Kaikki tämän alaluvun 12 esimerkkiä (5–16) sisältyvät siis jaotteluni toiseen meemityyppiin. Olen pelkistänyt konstruktion muotoon

en aina v1-NEG.1SG NP-OBJ mutta kun v1-1SG olen partiossa.

³ Yakult on probioottijuomaan viittaava tuotemerkki. Se on yleisesti tunnettu Japanissa ja saattaa siksi olla Japanin maailmanjamboreen (2015) osallistujille tuttu.

Seuraavat esimerkit (5–11) edustavat tätä prototyyppiä. Se perustuu meemeissä yleisesti kiertävään produktiiviseen englanninkieliseen rakenteeseen *I don't always vI but when I do, I'm x*. Jatkossa nimitän konstruktiota *en aina* -konstruktioksi.

- 5) **en aina osta** neljääsataa roihua /⁴ **mutta kun ostan, olen partiossa**
- 6) **en aina kannan** yhdeksää myrskylyhtyä polkupyörällä / **mutta kun kannan, olen partiossa**
- 7) **en aina kannan kaveria** repussa, **mutta kun kannan olen partiossa**
- 8) **en aina tee hattaraa** porakoneella / **mutta kun teen olen partiossa**
- 9) **en aina aja pyörää** sisällä / **mutta kun ajan, olen partiossa**
- 10) **en aina vie tötsää** kuusen latvaan / **mutta kun vien, olen partiossa**
- 11) **en aina lämmitä jalkojani** trangialla / **mutta kun lämmitän olen partiossa**

Konstruktion ydinkomponentteja ovat alun kielteinen predikaattirakenne *en aina vI-NEG.ISG*, jossa *vI* voi olla mikä tahansa predikaattiverbi, tätä seuraava nominilauseke eli objekti, alun verbin toistava myönteinen *mutta kun vI-ISG* -rakenne ja lopun *olen partiossa*. Kuten esimerkeistä voi huomata, konstruktiio on hyvin produktiivinen. Sen täytekomponentit viittaavat semanttisesti usein välineeseen (*polkupyörällä, repussa, porakoneella, trangialla*), joskus myös paikkaan (*sisällä, kuusen latvaan*). Konstruktiio voitaisiinkin esittää myös muodossa

en aina vI-NEG.ISG NP-OBJ ADV mutta kun vI-ISG olen partiossa.

Apuverbinä toimivasta kieltosanaasta ja pääverbin kieltomuodosta koostuva kieltolause ilmaisee lähtökohtaisesti asiantilan, joka ei päde tai jota ei ollenkaan ole (VISK § 1615). Konstruktiiossa kieltolauseeseen sisältyvä *aina* ('joka kerta', KS s.v. *aina*) jättää kuitenkin avoimeksi mahdollisuuden tehdä joskus päinvastaisesti. Se siis lieventää kieltä verrattuna esimerkiksi *koskaan*-ajanmääreeseen. Jälkimmäisessä lauseessa esiintyvä myönteinen *mutta kun vI-ISG* taas kumoo kiellon tarkasteltavassa tapauksessa hieman samaan tapaan kuin partikkeli *paitsi* (ks. VISK § 1628). Virkkeen semanttinen sisältö ei juurikaan muuttuisi konstruktiion lyhyemmässä muodossa *en vI-NEG.ISG paitsi partiossa*.

Konstruktiolle on tyypillistä kieltolauseeseen valitun verbin toistaminen jälkimmäisessä lauseessa myönteisessä muodossa: *en osta – ostan, en kannan – kannan, en aja – ajan*. Semanttisesti tällä korostetaan partioympäristön vaikutusta: ensin tekeminen kiistetään ja sitten myönnetään partiossa oltaessa. Merkitys on sama myös prototyyppiä varioivissa esimerkeissä (12–14). Niissä *olen partiossa* on korvattu muodoltaan ja funktioltaan prototyyppisen kaltai-

⁴ Olen käyttänyt esimerkeissä tarvittaessa /-merkkiä osoittamaan rivinvaihtoa ja ajatustaukoa, joka meemeissä tarkoittaa usein kuva-ainesta tekstirivien välissä.

silla ilmauksilla, kuten *jotain tekemistä partion kanssa* ja *muonitan partioretken*. Esimerkissä (13) on kyse partion ulkopuolisesta opiskelijatoiminnasta, johon on kuitenkin sovellettu partion oppeja. Esimerkistä (14) puuttuu myös konstruktion prototyyppiin sisältyvä objekti.

12) **en aina osta** henkilöautollista **ruokaa** / **mutta kun ostan**, muonitan partioretken

13) **en aina pue haalareita** / **mutta kun puen** käytän merimiessolmua

14) **en aina heilu** vesurin kanssa taloyhtiön pihalla / **mutta kun heilun**, sillä on jotain tekemistä partion kanssa

Tähänastiset esimerkit (5–14) voidaan jakaa semanttisesti kahteen teemaan, joihin niiden sisällön huvittavuus perustuu. Ensinnäkin sinänsä tavallisen tekemisen tai kokemuksen mittaluokka voi poiketa tavanomaisesta. Näin on esimerkeissä (5–6) ja (12). Toisaalta koko kokemus voi poiketa normaalista, kuten esimerkeissä (7–11) sekä (13–14). Niiden sisältämän tekemisen poikkeavuus perustuu pitkälti yleiseen tietoon: polkupyörällä ei tavallisesti ajeta sisällä, hattaraa ei tehdä porakoneella eikä jalkoja lämmitetä retkikeittimellä. Taloyhtiön pihalla vesurin kanssa *heiluminen* kuulostaa vähintään uhkaavalta, mitä päämäärättömään oleskeluun viittaava verbivalinta korostaa.

Kun prototyyppinen konstruktio on vastaanottajille tuttu, sillä voidaan leikkiä lisäämällä loppuun jotain yllättävää. Tällöin huumori perustuu konstruktion itseensä, kuten esimerkeissä (15–16).

15) **en aina ota partsapaitaa** leirille / **mutta kun otan**, leirin jälkeen se on homeessa

16) **en aina pese trangiaa** / **mutta kun pesen...**

Esimerkki (15) kuuluu semanttisesti kokemuksen poikkeavuutta ilmaisevaan tyyppiin, mutta kuvaa tapahtumien seurausta ennemmin kuin harrastusympäristöä. Elliptisessä esimerkissä (16) vitsin kohde on *aina*-sana: Trangian peseminen aina käytön jälkeen olisi poikkeuksellisuuden sijaan suotavaa. Kun niin ei ole tehty, on keittimiin ehtinyt pinttyä likaa ja kertyä homeita. Tämä osoitetaan meemissä kuva-aineksella (kuvista ks. luku 6.1).

Ryhmäidentiteetin rakentumisen kannalta konstruktio on tärkeä, koska sillä ilmaistaan partiolaisten poikkeavuutta ulkoryhmästä. Toiminnan tietynlainen epäsovinnaisuus on yleisesti tiedossa, mutta *mutta kun v1-1SG olen partiossa* -rakenne tekee siitä sosiaalisesti hyväksyttävää. Koska oletettavasti todenperäisiä kokemuksia jaetaan meemeissä eteenpäin, tahdottaneen niillä myös herättää muun sisäryhmän ihailua ja rohkaista muitakin toteuttamaan itseään partiossa. Ulkoryhmä voi kategorisaation ja vertailun kautta joko haluta identifioitua valtavirrasta rohkeasti poikkeavaan ryhmään tai jäädä vapaaehtoisesti omissa ulkopuolelle.

5.1.3 *Se tunne* -konstruktio

Aineistoni kolmannessa ja neljännessä meemityypissä esiintyy *se tunne kun* -sanoilla eksplisiittisesti tai implisiittisesti alkavaa konstruktioita, jonka olen pelkistänyt muotoon

(se tunne) kun (VP) x.

Jatkossa nimitän tätä mallia *se tunne* -konstruktioksi. Kolmannessa eli omaa kuvitusta hyödyntävässä tyypissä tällaisia tapauksia on viisi. Neljännessä eli valmiita kuvia hyödyntävässä tyypissä tapauksia on kahdeksan. Yhteensä niitä on siis 13. Olen lisännyt esimerkkien perään numeron 3 tai 4 viittaamaan omiin tai valmiisiin kuviin.

Seuraavissa esimerkeissä (17–18) konstruktio on täydellisimmässä muodossaan. Esimerkistä (19) puuttuu valinnainen, joskin tyypillinen verbilauseke (*VP*). Näissä esimerkeissä (17–19) ovat edustettuina *se tunne kun* -rakenteen kaikki kolme sanaa. Oletan myös esimerkin (19) tarkoitetuksi muodoksi nominatiivin *se*, vaikka se todellisuudessa alkaa genetiivillä *sen*.

- 17) **se tunne kun katsot** peiliin leirin jälkeen (4)
- 18) **se tunne kun tajuat**, että huivisi on pyykissä (4)
- 19) **sen tunne kun** täydellinen kiehin (3)

Prototyyppejä esimerkkejä on vain kolme, joten lienee selvää, että suurin osa tapauksista on muodoltaan jotain muuta. Tyypillisimmässä muodossaan konstruktio onkin esimerkeissä (20–25).

- 20) **kun pääset** pukille (3)
- 21) **kun** johtaja **käskee hakemaan** puita keskellä yötä (3)
- 22) **kun oot** ainoa tyttö leirillä ja pojat **esittelee** ruokalistaa (4)
- 23) **kun** armeijassa olevat evp:t **valittaa** pakkasöistä teltoissa / älä valita ennenku säki oot kestäny sitä 10 vuotta niinku me partiassa! (4)
- 24) **kun** lipunryöstöä **ei ollutkaan**... (4)
- 25) **kun** kololla **ei ole** mukeja ja **haluamme** juoda glögiä (3)⁵

Näistä esimerkeistä (20–25) alun *se tunne* on jäänyt pois, jolloin rakenteet alkavat suoraan *kun*-sanalla. Niiden funktio on sama kuin täydellisillä tapauksilla. Ison suomen kieliopin (§ 864) mukaan lause on rakenteellinen kokonaisuus, jonka ydin on persoonamuotoinen finiittiverbi. Tästä konstruktiosta finiittiverbi voi kuitenkin puuttua: rakenteeseen sisältyy vajaa

⁵ Esimerkissä (25) toiminnan lopputulosta kuvaava kuva-aines poikkeaa muista tapauksista, mutta olen luokitellut senkin kielellisen rakenteensa vuoksi *se tunne* -konstruktioksi.

lause *se tunne* (esimerkit 17–19) tai se voi muodostua pelkästä *kun*-sanalla alkavasta sivulauseesta (esimerkit 20–25).

Finiittiverbi voi puuttua myös sivulauseesta, kuten esimerkissä (19). Prototyyppisesti *kun*-lause kuitenkin sisältää verbilausekkeen. Joskus finiittiverbejä ja siten sivulauseita on kaksikin, kuten esimerkeissä (22) ja (25). Vajaakin lause voi toisaalta olla lausumana kontekstissaan riittävä ja ymmärrettävä. Jotkin infiniittiset rakennetyypit voivat muodostaa hallitsevasta verbistä riippumattoman lausuman. (VISK § 879.) Varsinkin meemien kontekstissa *se tunne* -konstruktio on niin yleinen, että sen merkitys ymmärretään vaivatta, vaikka vähintään päälause on usein vajaa. Konstruktion taustalla on kansainvälisesti kiertävä *that feeling when* -meemipohja.

Konstruktion ydinkomponentteja ovat oikeastaan vain alistuskonjunktio *kun* sekä *x*, jonka sisältö voi varioida huomattavasti. Konstruktio on erittäin produktiivinen, sillä *kun*-sanana jälkeen voidaan asettaa niin täydellinen lause (*pääset pukille; johtaja käskee hakemaan puita keskellä yötä*) tai vaikka useampi (*oot ainoa tyttö leirillä ja pojat esittelee ruokalistaa; tajuat, että huivisi on pyykissä*) kuin pelkkä substantiivilauseke (*täydellinen kiehin*). Prototyyppinen konstruktio sisältää verbilausekkeen, jota voi edeltää nominilauseke (*johtaja; armeijassa olevat evp:t*). Toisaalta verbilauseke voi myös puuttua, kuten esimerkissä (19).

Tämän produktiivisuuden ja variaation vuoksi *x*:stä on vaikea erottaa ydin- ja täytekomponentteja. *Se tunne kun* taas voidaan nähdä yhdeksi ydinkomponentiksi, joka esiintyy useimmiten elliptisessä *kun*-muodossa. Viimeistään kuva-ainesta tarkastelemalla voidaan varmistua siitä, onko *se tunne* positiivinen vai negatiivinen. Ainakin tässä aineistossa negatiiviseksi luokiteltavia tunteita on enemmän (esimerkit 17–18, 21–24). Positiivisia on kaksi (esimerkit 19–20) sekä lisäksi seuraavan ryhmän esimerkit (27–28). Usein sävyerot havainnollistuvat myös sanavalintojen kautta: verbit *valittaa* ja *käskee* kantavat erilaisia konnotaatioita kuin *päästä*.

Olen luokitellut *se tunne* -konstruktioiksi myös seuraavat, prototyyppistä poikkeavat esimerkit (26–29). Esimerkissä (26) lausumanalkuinen *ilmeesi* toimii hyvin samankaltaisessa funktiossa kuin *se tunne*, mutta sopinee paremmin valittuun kuva-ainekseen. Esimerkit (27–29) koostuvat pelkästä *x*-osasta. Semanttisesti *se tunne kun* on kuitenkin implisiittisesti läsnä. Jos sen lisäksi esimerkkien (27–29) alkuun, muodostuisi täysin esimerkkiä (19) vastaavia rakenteita.

26) ilmeesi **kun** tavaroita purkiessasi sinulla **ei ole** kaikkia tavaroita (4)

27) kuivat, tuohekkat ja pieneksi pilkotut koivuklapit (3)

28) lämmin suihku talviretken jälkeen (4)

29) kipinävuoro 03.00–04.00 (4)

Tarkastellun konstruktion funktio on oletettavasti representoida muillekin partiolaisille tuttuja ja samaistuttavia hetkiä sekä niissä yleisiä tunteita. Yhteisten kokemusten jakaminen yhdistää, mikä vahvistaa sosiaalisesti jaettua identiteettiä. Siinä missä *en aina* -konstruktion outojen sattumusten tarkoitus on representoida harrastukselle tyypillisiä (positiivisesti korostettuja) erikoiskokemuksia, tarjoaa *se tunne* -konstruktio vertaistukea myös negatiivisempiin hetkiin.

5.1.4 Kysyvät rakenteet

Luvussa 5.1.1 käsittelin Miguelo-meemeille tyypillistä *jos oisit* -konstruktiota. 13 meemistä neljä rakentuu sille ja seitsemän sisältää kysyvän rakenteen. Näissä kysyvissä rakenteissa on joitakin konstruktiomaisia piirteitä (kuten alun *hei beibi*, joka voi olla myös *hei tyttö*). Niistä ei kuitenkaan voi muodostaa prototyyppistä konstruktiota, joten puhun yleisemmin kysyvistä rakenteista. Seuraavista esimerkeistä (30–35) olen lihavoanut kysyvän aineksen.

- 30) **mitä yhteistä** sulla ja makuupussilla / mitä vähemmän vaatetta sitä kuumempi
- 31) **saanko olla** makuupussinasi tämän yön
- 32) hei beibi **tieksiks** että partiosuhteet kestää usein kauemmin ku Nokian 3310
- 33) hei tyttö **onko** se Burana vai sinä joka pistää pääni pyörälle
- 34) **ootsä** palkintolaatta koska haluisin laittaa sut seinää vasten
- 35) **mentäiskö** ettimään pääsiäismunia

Ison suomen kieliopin mukaan interrogatiivi- eli kysymyslause on kysymisen prototyyppinen kielellinen keino. Kysyä voidaan myös lausetta lyhyemmällä ilmauksilla, jotka sisältävät jonkin kysymysaineksen. (VISK § 1678.) Esimerkki (30) on tällainen vajaa ilmaus, sillä siitä puuttuu predikaattiverbi *olla* ja kysymysaineksena on vain ilmaus *mitä yhteistä*. Muissa esimerkeissä (31–35) on kysyvä predikaattiverbi *saanko*, *tieksiks*, *onko*, *ootsä* tai *mentäiskö*. Näiden verbien tyyli on puhekielinen.

Kysymyslauseet ovat pääsääntöisesti hakukysymyksiä tai vaihtoehtokysymyksiä. Hakukysymys sisältää esimerkiksi interrogatiivipronominin, jolla kysytään jonkin lauseenosan sisältöä. Vaihtoehtokysymys taas sisältää *kO*-liitepartikkelin, jolla kysytään hyväksyntää lauseen sisällölle. Joskus tyypit voivat olla osittain päällekkäisiä. (VISK § 1679.) Edellisistä esimerkeistä kohdat (31–35) ovat vaihtoehtokysymyksiä, joista viisi rakentuu vain *kO*-liitteen varaan ja yksi (33) sisältää lisäksi kysyvän *vai*-sanon. Esimerkki (30) taas on hakukysymys, jonka kysyvä osa on alun *mitä yhteistä*.

Edellisiä esimerkkejä tarkasteltaessa on tärkeää huomata, että interrogatiivimuotoisia lausumia käytetään muuhunkin kuin kysymiseen. Esimerkiksi retorinen kysymys ei hae vastausta ainakaan pääasiallisena funktionaan. Vastauksen sijaan kysymykseen odotetaan sammielisuuden osoitusta. Retorinen kysymys on siis tavallaan väite, joka sisältää sekä kysymyksen että oletetun vastauksen. (VISK § 1678, 1705.)

Esimerkissä (30) Miguelon hahmo tarjoaa heti vastauksen omaan kysymykseensä, mutta nähdäkseni muutkin esimerkit ovat nimenomaan retorisia kysymyksiä. Niihin ei odoteta vastausta, vaan kysymysmuoto toimii vihjailevana, (jopa fyysiseen) vuorovaikutukseen kehottavana rakenteena. Karioiduissa meemeissä rakenteen ensisijainen tehtävä on kuitenkin hauskuuttaa yhdistämällä yllättäviä asioita muotokeinoilla toisiinsa. Tätä ilmiötä käsittelemme tarkemmin luvussa 5.1.6.

Miguelon lisäksi muihinkin meemityypppeihin sisältyy joitakin kysyviä rakenteita. Esimerkiksi valmista kuvitusta hyödyntävä englanninkielinen *do you like tying knots? because you've tied a knot in my heart* vastaa muodoltaan ja funktioltaan pitkälti edellisiä esimerkkejä (30–35). Muutkaan tapaukset eivät ole aitoja hakukysymyksiä, vaan kysymistä on usein käytetty retorisesti ulkoryhmän ajatusten kuvaamiseen. Esimerkiksi *et pääse kokoukseen koeviikon takia? käythän partioviikollakin koulussa* kuulostaa johtajan asemassa irvailulta nuoremalle partiolaiselle ja *hei miks ootte partiossa / eiks siellä tehdä vaan solmuja?* partiosta tietämättömän yleiselle kysymykselle nauramiselta.

5.1.5 Muut rakenteelliset piirteet

Analysoin vielä lyhyesti muutamaa muuta ScoutMeIn-meemeille tyypillistä rakenteen piirrettä. Näitä ovat vajaat, slogania muistuttavat virkkeet sekä pitkät tarinamaiset selostukset. Slogania ('iskulause', KS s.v. *slogan*) muistuttavat rakenteet toteavat usein jonkin asiantilan, minkä lisäksi ne voivat ottaa siihen kantaa tai jättää arvion kuvan avulla muodostuvan kokonaistulkinnan varaan. Seuraavat esimerkit (36–38) kuvaavat tätä rakennetta. Olen jälleen merkinnyt tyyppinumeron 3 tai 4 kunkin esimerkin perään.

36) näin kesäkuun / partiostyle (3)

37) tapahtumarannekkeet / vahvempia kuin useimmat parisuhteet (3)

38) moderni siansorkka (3)

Esimerkki (37) on mahdollista ymmärtää ilman meemiin liittyvää kuvaa, mutta muissa tapauksissa oikean tulkinnan muodostaminen vaatii kuva-aineksen läsnäolon. Esimerkki (36)

saa ironiseksi tarkoitetun tulkintansa vasta kuvassa olevan vaahtokarkin myötä. *Moderni sian-sorkka* (esim. 38) taas aktualistuu kuvassa, jossa kyseinen solmu on tehty USB-johdolla.

Edellisille esimerkeille (36–38) on tyypillistä virkkeen vajavaisuus eli finiittiverbin puuttuminen (ks. VISK § 864). Finiittiverbittömät lauseet ovat yleiskielessä tyypillisiä etenkin otsikko- ja kuvateksteissä. Ne täydentyisivät usein lauseeksi, jos niihin lisättäisiin *olla*-verbi tai vastaava verbitäydennys. (VISK § 880.) Tämä ominaisuus sopii edellisistä esimerkeistä useimpiin: *tapahtumarannekkeet [ovat] vahvempia kuin useimmat parisuhteet; näin [pääset] kesäkuuntoon partiostyle*. Sloganeita käytetään tyypillisesti markkinointiin, ja partioinkin markkinoidaan näissä usein samaistuttavana kategoriana ainakin jäsenilleen.

Edellisten vajaiden virkkeiden lisäksi slogania muistuttavat jotkin täydelliset lauseet, kuten esimerkit (39–41).

- 39) partio on nopeille (3)
- 40) kaikki hyvin / kuha on partiossa (3)
- 41) on tämä saatana rakennusleiri (4)

Koska näillekin on tyypillistä *olla*-verbin käyttö kopulana, eivät ne sisällöltään juurikaan eroa esimerkeistä (36–38). Meemeihin liittyvät tekstit ovat toki käytännössä kuvatekstejä. Tällöin on lähinnä luontevaa, että tekstien ja niiden kielellisten ainesten tulkinta vaatii mukana olevan kuva-aineksen tulkintaa (multimodaalisesta representaatiosta ks. luku 6.3).

Kaikissa meemeissä kuva ei ole yhtä olennainen tulkinnan edellytys. Monissa tapauksissa pelkkä teksti sisältää draaman koko kaaren ja kuvan funktio on lähinnä kuvittaa. Selvimmin tällaisia tapauksia ovat esimerkit (42–47). Suurin osa niistä edustaa neljättä eli valmiita kuvia hyödyntävää meemityyppiä. Tämä on loogista, sillä kyseisessä tyypissä kuvan merkitys on yleisesti ottaen vähäisempi kuin kolmannessa tyypissä (ks. luku 6.1.4).

- 42) et pääse kokoukseen koeviikon takia? / käythän partioviikollakin koulussa (4)
- 43) tän viikonlopun leirillä... / viikonloppuisin on retkiä! (4)
- 44) kukaan ei lähde / ennen kuin yhteiset kamat on varastossa (4)
- 45) ole iskurepliikkirastilla / iske tyttö vahingossa oikeasti (4)
- 46) ja sit mä sanoin niille, että kevätkokous kestää vaan tunnin (3)
- 47) kolme kesäleiriä kesällä? tarkoittit kai kolmea leiriheilaa (3)

Tässä vaiheessa on jo helppo huomata, että esimerkkien (42–47) tekstiaines on keskimäärin pidempi kuin monissa aiemmissa esimerkeissä. Vitsi perustuukin usein kielen yksityiskohtiin, kuten *käythän*-sanan päätteeseen esimerkissä (42), kertomuksille ominaiseen *ja sit mä sanoin niille* -rakenteeseen esimerkissä (46) tai vitsailevaan *tarkoittit kai* -rakenteeseen esimerkissä (47). Esimerkki (43) taas kuvaa hyvin meemeissä käytävää sanastomäärittelyä:

partiolainen tietää, että vasta vähintään kolme yötä kestävää retkeä saa nimittää *leiriksi*. Koska ei-partiolainen ei eroa tunnista, meemi rajaa hänet ulkoryhmäläiseksi, vaikka kyse on varsin pienestä ja jopa merkityksettömästä yksityiskohdasta.

Myös esimerkin (44) toimivuus perustuu sisäryhmän jakamaan yhteiseen kokemukseen, jossa johtaja velvoittaa purkamaan yhteiset tavarat eli yleensä lippukunnan omaisuuden ennen kotiinlähtöä. Esimerkki (45) on rajatapaus siinä mielessä, että sen tulkintaa oikein auttaa kuva-aineksen saavutukselleen tuulettava lapsi. Vielä enemmän pidempää kertomusta ja kuvaa yhdistävät esimerkit (48–49).

48) hei miks ootte partiossa / eiks siellä vaan tehdä solmuja? (4)

49) ainut paikka, jossa voit olla oma itsesi / partio (3)

Esimerkeistä ensimmäinen (48) kuvaa jälleen ulkoryhmän stereotyyppistä suhtautumista harrastukseen, josta sisäryhmä tietää totuuden. Jälkimmäinen esimerkki (49) taas mahdollistaa sisäryhmäläisten samaistumisen toisiinsa vertailemalla partiota *ainoana paikkana* muihin mahdollisiin paikkoihin. Näissä esimerkeissä kuva-aines tuo kuitenkin tulkintaan merkittävän lisäulottuvuuden: esimerkissä (48) kertomus muodostuu jopa enemmän kuvasarjasta kuin kielellisistä aineksista.

Tässä alaluvussa esitellyt rakenteet ovat tietenkin osittain päällekkäisiä aiemmin analysoitujen konstruktoiden kanssa. Etenkin *en aina* -konstruktio perustuu prototyyppisesti pitkille ja kertomuksenomaisille tekstiaineksille. *Se tunne* -konstruktion sisältävissä meemeissä on paikoitellen myös slogania muistuttavia piirteitä esimerkiksi lauseiden vaillinaisuuden ja kuvatekstimäisyyden vuoksi. Kuvan ja tekstin muodostama kokonaisuus onkin ollut tulkinnan ja luokituksen perusta etenkin selkeiden tyyppien ulkopuolelle jäävien ainesten analyysissa.

5.1.6 Muodon tuottama tulkinnanvaraisuus

Karrikoiden meemien ensisijainen tehtävä on hauskuuttaa yhdistämällä yllättäviä asioita muotokeinojen avulla. Erityisesti tapaa hyödynnetään Miguelo-meemeissä, joiden tyypillinen rakenne sisältää vahvan seksuaalisesti tulkinnanvaraisen ulottuvuuden. Koska parisuhteisiin viittaava sanasto on ScoutMeIn-meemeissä tärkeässä roolissa (ks. luku 5.2.2), kiinnitän seuraavaksi huomion tulkinnanvaraisuuteen, joka hahmottuu esimerkeissä (50–56). Esimerkit (52–56) ovat katkelmia, mutta suurimman osan kokotekstit löytyvät aiempien analyysilukujen yhteydestä.

- 50) saanko olla makuupussinasi tämän yön
 51) olet **kuumempi** kuin 100 kamiinaa
 52) -- mitä vähemmän vaatetta sitä **kuumempi**
 53) -- haluisin laittaa **sut** seinää vasten
 54) -- saisit **mut** syttymään samantien
 55) -- saat **mut** solmuun muutenkin
 56) -- oisin **sun kaa** koko ajan solmussa

Esimerkin (50) *makuupussinasi* havainnollistaa nähdäkseni hyvin sen, miten suuri merkitys yksittäisellä taivutusmuodolla voi olla. Essiivitaivutus *-na* ilmaisee jonakin toimimista eikä tavallisesti liity makuupussin kaltaisiin esineisiin silloin, kun toimija on elollinen ihminen. Possessiivisuffiksi *-si* taas vastaa tehtävältään genetiivimääritettä ja ilmaisee omistusta tai muuta kuuluvuutta (VISK § 96). Näiden yhdistelmästä rakentuu seksuaalinen vihje, jossa Miguelo tarjoutuu toimimaan vastaanottajan makuupussina. Rakenteella ei käytännössä ole tunnusmerkitöntä käyttöä neutraalina kysymyslauseena (ks. VISK § 1710).

Esimerkit (51–52) perustuvat adjektiivin *kuuma* monimerkityksiseen käyttöön sekä konkreettisena että vertauskuvallisena määritteenä. *100 kamiinaa* polttavat kirjaimellisesti, kun taas kuvailemalla ihmistä *kuumaksi* tarkoitetaan yleensä seksikkyyttä. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *kuuma*) mukaan adjektiivilla on usein kuvainnollinen merkitys ('voimakas-tunteinen, kiihkeä, intohimoinen, kiivas, raju, tulinen, polttava, kuohuva'). Jussilan ja Länsimäen (1994: s.v. *kuuma*) mukaan adjektiivilla on nimenomaan seksuaalinen merkitys ('kiihkeä, intohimoinen, polttava, himokas, kiihottava'). Makuupussissa tarkenee paremmin vähemmällä vaatekerroilla, mikä on esimerkissä (52) käännetty tarkoittamaan, että siinä nukkuvalle tulee vähissä vaatteissa kuuma.

Esimerkkien (53–55) taustalla on tyypillisesti elottomaan asiaan tai esineeseen liittyvän toiminnon siirtäminen ihmisen tekemäksi tai kokemaksi. Ihmisen *laittaminen seinää vasten* kantaa erilaisia merkityksiä kuin palkintolaatan. Kiehisellä saa yleensä syttymään nuotion, mutta esimerkissä (54) puhujan. Esimerkissä (55) taas ihminen saa narun tai huivin sijaan solmuun toisen ihmisen, millä viitataan henkiseen ymmällään oloon tai hämmennykseen. Samalla sanalla leikittelee esimerkki (56), jossa solmun muodostavat kaksi ihmistä keskenään – vähän kuin partiossa yleisessä leikissä, jossa ihmiset muodostavat solmun kulkemalla piirissä toistensa käsien alta.

Suurin osa näin selvästi monimerkityksisistä rakenteista sisältyy Miguelo-tyypin meemeihin, mutta ilmiötä on hyödynnetty muissakin meemeissä. Englanninkielinen -- *because you've tied a knot in my heart* toistaa jopa samaa solmumetaforaa kuin edelliset esimerkit (55–56). Se herättää kysymyksen solmujen roolista partiolaisten identiteettityössä. Meemeistäkin (esim. esimerkki 48) välittyy ärtymys sitä kohtaan, että ulkoryhmä näkee solmut niin kiinteä-

nä osana partioharrastusta. Toisaalta solmuilla ja solmujen tekemisellä leikitään käyttämällä niitä metaforisesti. Näin voidaan ironisesti vahvistaa omaa partioidentiteettiä mutta toisaalta vahvistaa myös ulkoryhmän (väärää) käsitystä solmujen roolista.

Kolmanteen meemityyppiin sisältyvä *kun pääset pukille* puolestaan yhdistyy kuva-ainekseen, jossa partiolainen makoilee sahapukin päällä. Huumori syntyy siitä, että *pukille pääseminen* tarkoittaa yleiskielessäkin seksuaalista kanssakäymistä eikä viittaa mitenkään konkreettiseen pukkiiin (ks. Jussila & Länsimäki 1994: s.v. *pukki*). Voidaan pohtia, onko fyysisen (*saha*)pukin alkuperäinen merkitys jo tuntematon osalle nuorista ja onko se partiolaisille tuttu nimenomaan partion kädentaitoihin liittyvän sahaamisen kautta.

Kaikki tulkinnanvaraiset rakenteet liittyvät kielen affektisuuteen, jonka katsotaan tuovan lauseen propositionaaliseen sisältöön esimerkiksi ekspressiivistä tai intersubjektuaalista lisätietoa (VISK § 1707). Identiteetin kannalta etenkin intersubjektuaalinen ulottuvuus on tärkeä. Meemit sisältävät jo lähtökohtaisesti oletuksen, että partiolaisten sisäryhmään kuuluva vastaanottaja lukee niiden merkityksiä niin kuin tekijä on tarkoittanut ja suhtautuu sisältöön huumorilla. Aina oletus ei saa vahvistusta, vaan tulkinnanvaraisuuksista ja vihjailuista voi joku pahoittaa mielensä. Tällöin kyseessä on usein kohderyhmään kuulumaton jäsen, jonka kritiikki saattaa lähinnä tiivistää sisäryhmää.

5.1.7 Rekisteri ja tyyli

Meemien kielellisistä osista muodostuva representaatio riippuu paljon siitä, mitä kielimuotoa tai rekisteriä niissä on käytetty. Eri meemityyppien rekisterit myös poikkeavat jonkin verran toisistaan. Esimerkiksi Miguelo-tyypin meemit ovat hyvin puhekielisiä, En aina tee -tyypin vähemmän. Kolmanteen ja neljänteen tyyppiin kuuluvissa kuvissa tyyppin sisäinenkin hajonta on suurta.

Näkyvin kielimuodollinen ominaisuus on kielen valinta. Tutkimukseni aineistoon sisältyy viisi kokonaan englanninkielistä meemiä (esimerkit 57–61), jotka kaikki kuuluvat valmiita kuvia hyödyntävään tyyppiin. Tämä on loogista, sillä valmiiden kuvien mukana kiertävät herkemmin myös valmiit, kuvaan kuuluvat tekstit. Tällaisen kaavan mukaan on muodostettu ainakin esimerkit (57–58) ja (60–61) (ks. intertekstuaalisuudesta tarkemmin luku 6.2).

57) I have a dream... / lol joking I'm a scout I don't sleep

58) I'm not saying the wsj camps site is hot / but two hobbits just came and throw a ring at my tent

59) do you like tying knots? because you've tied a knot in my heart

60) I have no memory of this place

61) speed dating / do you have any hobbies? / I scout and... / she's the one!

Englannin kielen käyttö vaikuttaakin olevan perusteltua silloin, kun halutaan nimenomaisesti toistaa alkuperäisiä sanaleikkejä tai muita malleja. Muissa tapauksissa suomenkielinen teksti on suomenkieliselle yleisölle parempi – tai ainakin suositumpi.

Miguelo-meemien tyyli on hyvin puhekielinen, ja sen ajatus onkin todennäköisesti kuulostaa hahmon omalta puheelta. Kielelle on tyypillistä muun muassa persoonapronominien kliittistyminen: yksitavuiset, painottomat pronominit *mä, sä, te* ja *se* voidaan verbinjälkeisessä asemassa hahmottaa verbiin kiinteästi liittyviksi. Erityisen tyypillistä kliittistyminen on kysyvissä lauseissa, joihin sisältyy pronomini *sä*. (VISK § 144.) Miguelolla näitä ovat *tieksiks* ja *ootsä* (2 esiintymää). Kirjoitusvirheen sisältävän *tieksiks*-sanana jälkimmäinen *k* edustaa myös verbimuodon loppu-*t*:tä (vrt. *tiesitkö*) (VISK § 130). Konditionaalirakenne *olisin/olisit* taas on joka kerta lyhentynyt muotoon *oisin/oisit*. Jotkin muodot, kuten *ei tartte* ja *sun kaa*, ovat selvästi puhekielisiä. Ison suomen kieliopin (§ 1637) mukaan *tartte* voi esiintyä puhekielessä myös myöntävässä lauseessa, vaikka yleiskielen *tarvita* kuuluu useimmiten kieltolauseeseen.

En aina tee -tyypin meemit eroavat edellisestä tyypistä, sillä niiden rekisteri on huomattavasti yleiskielisempi. *Olla*-verbi esiintyy joka meemissä muodossa *olen* eikä esimerkiksi muodossa *oon*. Virkkeet ovat täydellisiä ja rakentuvat varsin säännönmukaisesti kahdesta päälauseesta ja yhdestä *kun*-alkuisesta sivulauseesta. Kielimuodon valintaan vaikuttanee eniten juuri selkeän konstruktion prototyyppi, jonka kunkin meemin tekijä toistaa mahdollisimman säntillisesti. Kyse ei siis ole niinkään identiteetin kannalta olennaisesta yksilöllisestä valinnasta, vaan valmiin mallin noudattamisesta tunnistettavuuden säilymiseksi.

Kolmannessa ja neljännessä tyypissä hajontaa on enemmän, mutta niistäkin on mahdollista muodostaa joitakin yleistyksiä. Omia kuvia hyödyntävässä meemityypissä suurin osa eli 14 meemiä 18:sta on yleiskielisiä ja vain neljässä meemissä on puhekielisiä aineksia (*mun piparit; vaan ei oo enää; ja sit mä sanoin niille; ei oo välii miten sytyttää*). Näissäkin puhekieliset ainekset ovat yleisesti ymmärrettäviä yleispuhekielisiä piirteitä. Niissä on kyse esimerkiksi sanojen lyhenemisestä (*mun, sit, mä*) ja *A*-loppuisten vokaaliyhtymien muuttumisesta pitkiksi vokaaleiksi (*välii*) (VISK § 26).

Valmiita kuvia hyödyntävässä tyypissä 12 meemiä eli tasan puolet on täysin yleiskielisiä. Tämä ryhmä kasvaa, jos siihen lasketaan myös englanninkieliset meemit. Seitsemässä meemissä on puhekielisiä aineksia, jotka voivat olla joko hyvin erottuvia tai varsin yleisiä ja sujuvia. Esimerkiksi meemin *kukaan ei lähde ennen kuin yhteiset kamat on varastossa kongruenssivirhe jäänee monelta kokonaan huomaamatta, kun taas älä valita ennenku säki oot kestäny sitä 10 vuotta niinku me partiossa* sisältää merkittävästi enemmän puhekielisiä muo-

toja. Etenkin loppukonsonantti *n:n* puuttuminen osuu näissä esimerkeissä silmään: *säki, iha, ennenku*. Kyseessä on sananloppuisen *n:n* kato (VISK § 39).

Puhekielen käyttö saa eri meemeissä erilaisia merkityksiä, eikä sitä varmasti ole kaikissa tapauksissa edes harkittu tarkemmin. Toisaalta nuorelle kohderyhmälle läheisen kielimuodon käyttäminen voi sujuvoittaa identifioitumisprosessia. Verkkokielessä on ylipäättään usein kyse puhekielisestä keskustelusta, jota käydään kirjoitetussa muodossa. Tätä kirjoitettua muotoa eivät sido kirjakielen oikeinkirjoitussäännöt. (Vauras 2008: 210–211.)

Tyylin ja identifikaation yhteyden voi huomata vaihtamalla esimerkiksi Miguelon rekisteriä: *oletko sinä palkintolaatta koska tahtoisin laittaa sinut seinää vasten* kantaa väistämättä erilaisia merkityksiä kuin puhekielinen versio. Erityisen mielenkiintoista on myös kirosanon puuttuminen. Tavallisesti kiro sanat ovat osa affektista kielenkäyttöä (VISK § 1725), mutta aineistossani niitä ei juurikaan käytetä. Kiro sana esiintyy vain yhdessä meemissä: *on tämä saatana rakennusleiri*.

5.1.8 Interpersoonaisuus meemien kielessä

Tekijään ja vastaanottajaan viitataan eri meemeissä eri persoonamuodoilla, ja valitut muodot riippuvatkin pitkälti kunkin meemityypin konventioista. Eniten käytetään yksikön ensimmäistä ja toista persoonaa. Yksikön ensimmäisellä persoonalla viitataan tyypillisesti puhujaan, mutta toisella persoonalla voidaan viitata sekä puhujaan että vastaanottajaan. Viittausuhteet ovat monesti tulkinnanvaraisia. Esimerkit (62–66) edustavat tällaisia tapauksia.

- 62) kun **oot** ainoa tyttö leirillä ja pojat esittelee ruokalistaa (4)
- 63) se tunne kun **katsot** peiliin leirin jälkeen (4)
- 64) se tunne kun **tajuat**, että huivisi on pyykissä (4)
- 65) kun **pääset** pukille (3)
- 66) ainut paikka, jossa **voit olla** oma itsesi / partio (3)

Esimerkit (62–65) perustuvat *se tunne* -konstruktiolle, jonka yleisiin ominaisuuksiin yksikön toisen persoonan käyttö kuuluu. Sillä ei kuitenkaan viitata tiettyyn puhuteltavaan henkilöön vaan jaettuun, yleisempään kokemukseen, joka voidaan näin tuoda lähemmäs vastaanottajaa. Ison suomen kieliopin (§ 1365) mukaan yksikön toista persoonaa ja pronominia *sinä/sä* käytetään nollapersoonan tavoin yleistämiseen. Sen mukaan toisen persoonan tulkitseminen yleistäväksi on aina vahvasti kontekstisidonnaista. Yhteiseen identiteettiin kategorisoinnissa muoto on hyvin tehokas, ja sitä käytetäänkin kaikissa esimerkeissä (62–66).

Kaikki yksikön toisen persoonan muodot eivät myöskään viittaa geneerisesti puhujaan tai hänen viitekehukseensä. Ne voivat jopa olla sävyiltään puhuteltavaa väheksyviä. Tällaisissa tapauksissa vastaanottaja ei nähdäkseni kuulu identiteettiään rakentavaan sisäryhmään, vaikka onkin partiolainen. Seuraavat esimerkit (67–68) havainnollistavat tätä näkemystä.

67) **tulet** talviretkelle farkuissa (4)

68) **et pääse** kokoukseen koeviikon takia? / **käythän** partioviikollakin koulussa (4)

Molemmissa esimerkeissä (67–68) yksikön toisen persoonan käytöllä on ihmettelevä sävy, jolla oikeastaan torjutaan esitetty tekeminen. Niihin sisältyy implisiittinen ajatus, että farkuissa talviretkelle tuleva tai koeviikon takia partiokokouksen ohittava eivät ole oikeanlaisia partiolaisia. Vaikka esimerkit (62–68) ovat funktioiltaan erilaisia, niihin kaikkiin sisältyy interpersoonaista vallankäyttöä oikean partiolaisuuden ja identiteetin määrittelyssä.

Toisinaan persoonamuodon valinta määrittänyt konstruktion perusteella. Esimerkiksi *se tunne* -konstruktio perustuu vahvasti toisen persoonan käyttöön. *En aina* -konstruktiossa puhujaan viitataan yksikön ensimmäisellä persoonalla. Nähdäkseni ensimmäisen persoonan käyttö viittaakin näissä meemeissä jopa samaan ilmiöön kuin edellisten esimerkkien toisen persoonan käyttö. Omituisia asioita partiossa tekevä määrittelee ne aitoon partiolaisuuteen kuuluviksi, vaikka joku muu voisi olla eri mieltä.

Yksikön ensimmäistä persoonaa käytetään myös muun muassa meemeissä *en päässyt läpi 1. luokan riihityksestä* sekä *ja sit mä sanoin niille* –. Kummassakin puhuja viittaa selvästi itseensä, vaikka niiden sävy onkin erilainen. Ensimmäisessä esimerkissä epäonnistuminen riihityksessä kategorisoi puhujan menestyksekkäästi etenevien partiolaisten ulkopuolelle, kun taas jälkimmäisessä esimerkissä nauraminen *niiden* hyväuskoisuudelle yhdistää tilanteeseen osallistuvat kuuntelijat ja puhujan. Aineistossa käytetään kerran myös monikon ensimmäistä persoonaa meemissä *kun kololla ei ole mukeja ja haluamme juoda glögiä*. Nähdäkseni on jopa yllättävää, ettei niin vahvasti ryhmälle perustuvaa harrastusta kuvata enemmän persoonapronominilla *me*.

5.2 Identiteettiä rakentava sanasto

Tietynlaisilla sanavalinnoilla rakennetaan tietynlaisia representaatioita. Sanastollisia kysymyksiä on sivuttu jo aiemmissa luvuissa. Nostan kuitenkin erilliseen tarkasteluun kaksi sanastoteemaa, joilla on nähdäkseni keskeinen rooli partiolaisten yhteisen identiteetin rakentumi-

nessa. Lopuksi tarkastelen lyhyesti verbivalintoja, jotka rakentavat interpersoonaista toimijuutta ja siten toiminnallista identiteettiä. Aineistossa ei esiinny merkittävästi erisnimiä, joten tarkastelen nimenomaan sanastoa, en nimistöä tai nimeämistä (käsitteiden erosta ks. Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2008: 12). Aiemmasta poiketen esitän tässä alaluvussa kaikki sanat perusmuodossaan.

5.2.1 Partiosanasto

Ehkä leimallisimman sanastollinen piirre meemeissä on partioharrastukseen liittyvän sanaston runsaus. Tällaista sanastoa esiintyy tasaisesti kaikissa meemityypeissä, joten tyypillä ei nähdäkseeni ole merkitystä sanaston tarkastelussa. En ole erotellut myöskään sitä, onko kyseessä varsinainen slangisana vai partioon liittyvä yleiskielen sana, koska sillä ei nähdäkseeni ole identiteetin kannalta juurikaan merkitystä. Oleellista on jaetun sanaston yhdistävä voima. Sanat on koottu karkeasti teemoitellen taulukkoon (1).

Taulukko 1. Partioharrastukseen viittaava sanasto meemeissä.

Teema	Leirit & retkeily	Pukeutuminen	Partiokulttuuri	Muut
Sanasto (aakkosjärjestyksessä)	kamiina kesäleiri kiehinen kipinävuoro koivuklapi köysi leiri leiriheila makuupussi muonittaa myrskylyhty partioretki porakone rakennusleiri reppu roihi Roihuta ⁶ syttyttää talviretki teltta tent (e.) tuohekas trangia vesuri WSJ camps site (e.)	huivi partiostyle partsapaita	evp iskurepliikkirasti kolo lipunryöstö lohikäärme merimiessolmu palkintolaatta partiosuhteet partioviikko Pyhä Yrjö siansorkka (tying) knots (e.) yhteiset kamat ystävyydensolmu 1. luokan riihitys	johtaja kevätkokous tapahtumarannekkeet varasto

⁶ *Roihuta* on kirjoitettu isolla alkukirjaimella, koska se viittaa suurleiri Roihuun (2016).

Keskivertopartiolaisten voidaan olettaa ainakin auttavasti tietävän, mihin tarkoitteeseen taulukon sanoilla viitataan. Yleiskielessä ymmärrettävään sanastoon voi liittyä joko alkupe- räinen yleiskielen merkitys tai spesifimpi, lähinnä partiolaisten tuntema merkitys. Yleiskielen merkitystä kantavat muun muassa *kamiina*, *kiehinen*, *köysi*, *makuupussi* ja *varasto*. Sitä vas- toin *huivi* viittaa nimenomaan partiohuiviin ja *siansorkka* tietynlaiseen solmuun.

Toisaalta sanojen joukossa on myös partiolaisten omaa erikoissanastoa, jota edustavat muun muassa *evp*, *iskurepliikkirasti*, *kolo*, *partioviikko*, *rakennusleiri* ja *1. luokan riihitys*. Näistä *evp* on kirjainlyhenne sanoista ei-vielä-partiolarainen, ja sitä voidaanakin käyttää ulko- ryhmän erottamiseen partiolaisten sisäryhmästä. Tällöin luodaan kaksi eri kategoriaa, joiden ominaisuuksia voidaan verrata keskenään. *Iskurepliikkirastin* konteksti ovat todennäköisesti partiotaitokilpailut, joissa esiintyy mitä mielikuvituksellisimpia tehtävänantoja.

Kolo on yleisesti käytetty nimitys lippukunnan kokoontumispaikasta. *Rakennusleiri* on leiriä edeltävä ajanjakso, jonka aikana johtajaikäiset pystyttävät leiri-infrastruktuuria leiripaik- kalle. Partiolaisten suurinta juhlakautta *partioviikkoa* vietetään huhtikuussa Yrjön nimipäivän ympärillä, mikä liittyy aineistossa niin ikään esiintyvään *Pyhään Yrjöö*n. *Pyhän Yrjön* ja myös *lohikäärmeen* ymmärtäminen vaatii intertekstuaalista tietoa Pyhän Yrjön legendasta, jonka ei Suomen kaltaisessa protestanttisessa yhteiskunnassa voi ajatella kuuluvan yleistie- toon.

1. luokan riihitys tarkoittaa siirtymäsuoritusta, joka liittyi vanhaan, ennen vuotta 2010 käytössä olleeseen partio-ohjelmaan. Siksi siihen viittaamista voidaan käyttää kategorisaa- tioon sisäryhmän sisällä. ScoutMeIn-sivun ylläpito viitanee juuri tähän erottelevaan katego- risaatioon ja sivun kohderyhmän nuoreen ikään meemiin lisäämässään kuvatekstissä: *Kuinka moni täällä edes tietää mikä riihitys on?* Rajatapauksena yleis- ja erikoissanaston välillä voi- daan pitää *trangiaa*, joka partioslangissa viittaa yleisesti myös muun merkkisiin retkikeitti- miin. Periaatteessa sen yleiskielinen tarkoite on kuitenkin ruotsalainen tuotemerkki Trangia ja yleisnimenä tulisi käyttää *retkikeitintä*. Toisaalta tuotenimiä käytetään usein tällä tavalla ap- pellatiivisesti viittaamassa koko tuotelajiin tai -ryhmään (Ainiala ym. 2008: 279).

Kuten taulukosta ja tähänastisesta erittelystä voi havaita, suurin osa meemien par- tiosanastosta viittaa leireihin, retkeilyyn, luonnossa liikkumiseen ja erätaitoihin. Tästä eroavat partiopukeutumiseen viittaavat *huivi* ja *partsapaita*, joista huivia tosin käytetään kaikenlaisis- sa partiotapahtumissa. *Partsapaidan* alkuosa on *partiosta* -sa-johtimella johdettu slangisana, mikä tekee sanasta *partiopaitaa* vaikeammin ymmärrettävän. Muut sanat liittyvät yleisemmin partiokulttuuriin suorituksineen (*1. luokan riihitys*), palkintoineen (*palkintolaatta*) ja leikki- ja

tarinaperinteineen (*lipunryöstö, Pyhä Yrjö*) tai vielä yleisemmin yhdistyksen toiminnan pyörittämiseen (*johtaja, kevätkokous, varasto*).

Leirielämän korostuminen myös partiolaisten omassa foorumissa on kiinnostavaa, sillä toiminta luonnossa muodostaa partiomenetelmästä vain seitsemäsosan (ks. luku 1.3). Se voi olla partiomenetelmän helpoiten representoitava osuus, tai sitten identiteettiä halutaan rakentaa nimenomaan survival-henkisen pärjäämisen varaan ja sillä erottua muista. Partiosanaston runsas käyttö on joka tapauksessa voimakkaasti kategorisoiva tekijä, joka sulkee ulkoryhmältä mahdollisuuden identifioitua representoitavaan ryhmään. Toisaalta vertailu voi saada ulkoryhmäläisen kiinnostumaan sisäryhmästä ja pyrkimään sitä kohti. On muistettava sekin, että sanastolliset valinnat korreloivat vahvasti tekstin alan kanssa (Shore 2012: 171). On siis luonnollista, että partiokontekstiin kuuluva tekstikokonaisuus sisältää partioon liittyvää sanastoa.

5.2.2 Parisuhdesanasto

Toinen meemien sanastossa toistuva teema ovat parisuhteet. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *parisuhde*) mukaan parisuhde on 'kiintymykseen ja seksuaalisuuteen perustuva kahdenvälinen suhde'. Hyödynnän tätä määritelmää, sillä se ei ota kantaa suhteen kestoon tai pysyvyyteen, vaan ainoastaan kiintymyksen ja seksuaalisuuden aspektiin. Meemien tekijät ja vastaanottajat ovat enimmäkseen nuoria, murrosikäisiä tai iän juuri ohittaneita nuoria aikuisia. Heidän elämänvaiheeseensa kuuluvat nopeastikin vaihtuvat romanttiset ihmissuhteet ja erilaiset ihmissuhdekokeilut. Tässä kontekstissa seksuaalisviritteisen sanaston määrä aineistossa ei ole yllätys.

Parisuhdeteemaan viittaavat aineistossa muun muassa sanat *leiriheila, orgiat, parisuhteet, partiosuhteet* ja *seksileiri*. Lisäksi esimerkiksi Miguelo-meemiin sisältyvä *pääsiäismuna* esimerkissä (69) on kontekstistaan pääteltävissä seksuaalisesti virittyneeksi ilmaukseksi. (Vastaavalla tavalla monet periaatteessa neutraalit sanat saavat seksuaalisia merkityksiä taivutuksen tai virkeyhteyden myötä, kuten luvussa 5.1.6 todettiin.)

69) mentäiskö ettimään **pääsiäismunia**

70) tapahtumarannekkeet / vahvempia kuin useimmat **parisuhteet**

71) "lapsiseksi" "seksileiri nuorisolle" "orgiat"

Leiriheila on varmasti monen suuremmalle leirille lähtevän nuoren haaveissa. Myös *partiosuhteiden* kestävyys (esim. 70) on tunnettu ilmiö: kuten muistakin harrastuksista, moni on

löytänyt partiosta puolison. Ilmiöstä on kirjoitettu muun muassa *Partio-lehdessä* (ks. *Kamppari* 2015: 14–15).

Toisaalta parisuhteita ja seksuaalisuutta ei ole perinteisesti liitetty partiolaisten representaatioon. Jossain määrin seksi partioleirillä lienee edelleen tabu, mitä vasten esimerkin (71) *seksileiri* ja ryhmäseksiin viittaava *orgiat* (ks. Jussila & Länsimäki 1994: s.v. *orgiat*) ovat erittäin voimakkaita sanavalintoja. Kontekstissaan tulkittuina ne selittyvät kesällä 2015 nousseella kohulla, jonka iltapäivälehtien uutisointi aiheutti, kun Suomen Partiolaisten leiriorganisaation tuhat kondomia juutuivat Japanin tulliin. Uutisesta eivät järkyttyneet niinkään partiolaiset itse, vaan ulkoryhmän jäsenet.

Sanavalintoina *seksileiri* ja *orgiat* lienevätkin uutista seuranneista kommentteista poimittuja, eivät meemien tekijöiden oma näkemys mukavasta partioleiristä. Aiheen kommentointi sekä *leiriheilojen* ja *partiosuhteiden* korostuminen rakentavat kuitenkin uutta representaatiota, jossa partiolainen ei ole yhtä puhtoinen kuin joissakin aiemmissä kuvauksissa on annettu ymmärtää. Juuri aihepiirin oletetun epäsovinnaisuuden vuoksi sillä on keskeinen rooli sosiaalisen identiteetin (uudelleen) rakentamisessa.

5.2.3 Verbivalinnat toimijuuden rakentajana

Tarkastelen sanastollisten valintojen yhteydessä vielä erikseen verbivalintoja. Interpersoonaisen metafunktion näkökulmasta verbivalinnat voivat olla jopa merkittävin osallistujien keskinäisiä suhteita rakentava tekijä. Aineistossani ne luovat partiolaisille identiteettiä aktiivisesti toimivana ja vuorovaikuttavana ryhmänä. Ison suomen kieliopin (§ 445) mukaan verbit ovatkin kielessä keskeinen toimijuuden rakentaja. Ne kuvaavat usein dynaamisia tilanteita, jotka toteuttaa tyypillisesti elollinen tekijä.

Kuvattavien tilanteiden luonteen perusteella verbit voidaan jakaa konkreettisiin, mentaalisiin ja abstrakteihin verbeihin (VISK § 445). Aineistoni meemeissä suurin osa verbeistä on konkreettisia. Hyviä esimerkkejä ovat verbit *ajaa*, *esitellä*, *heilua*, *iskeä*, *juoda*, *kantaa*, *käskeä*, *käyttää*, *laittaa*, *lopettaa*, *lähteä*, *lämmittää*, *mennä*, *muonittaa*, *ottaa*, *palaa*, *pestä*, *pukea*, *pysähtyä*, *sanoa*, *sytyttää*, *tulla*, *tehdä*, *valittaa* ja *viedä*.

Pajunen (2001: 50–51) jakaa verbit vielä tarkemmin (primääreihin) tilaa, tekoa ja tapahtumaa kuvaaviin. Luokituksen mukaan tila on neutraali lähtökohta, josta ihminen aiheuttaa teolla siirtymän toiseen tilaan. Tapahtuma taas on tekoa vastaava siirtymä, jota ihminen ei aiheuta. Edellä luetelluista konkreettisista verbeistä suurin osa kuvaa tekoa, joka useimmiten vielä edellyttää fyysistä toimintaa. Selkein tapahtumaa kuvaava verbi on *palaa*, jossa ihminen

ei vaikuta tulen aiheuttamaan polttopuiden hajoamiseen. *Mennä, tulla, lähteä, lopettaa, ottaa* ja *viedä* voivat kuvata liikettä sekä teon että tapahtuman kannalta, mutta aineistossa nekin liittyvät usein ihmissubjektiin.

Lähes kaikkiin aineiston konkreettisiin verbivalintoihin liittyykin selkeä toimija ja siten elollinen subjekti. Usein subjekti on nimenomaan partiolainen, joka esittää asiansa ensimmäisen tai toisen persoonan muodossa (ks. luku 5.1.8). Partiolaiset rakentavat meemeissä identiteettiä, jossa he representoituvat aktiivisina suorittajina ennemmin kuin sivusta seuraavina statisteina. Monet verbit, kuten *palaa, sytyttää* ja *roihuta*, liittyvät tuleen ja iltanuotiokulttuuriin. Niissä toimijana on tuli tai nuotio, joka toistuessaan yhdistyy ulkoisena tunnuspiirteenä partiolaisten identiteettiin.

Ison suomen kieliopin (§ 445) tarkoittamat mentaaliset verbit liittyvät meemeissä useimmiten *haluamiseen*, joka on aktiivisempaa kuin esimerkiksi niin ikään mentaalinen ajattelu tai haaveilu. Abstrakteja verbejä, jotka kuvaavat asioiden välisiä suhteita, ovat meemeissä muun muassa *voida [tappaa; olla]* ja *antaa [sitoa]*. Pajunen (2001: 52) nimittää näitä asiantiloja keskenään suhteuttavia verbejä sekundaarisiksi erotuksena konkreettisemmista primääreistä verbeistä. Niitä esiintyy tyypillisimmin Miguelo-meemeissä, joiden flirttailudiskurssiin ne sopivat. Rajatapauksiksi tulkitsen verbit *päästä* ja *kestää* (mm. esimerkeissä 72–73), jotka eivät itsenäisinä ilmaise konkreettista tapahtumaa, mutta eivät kuitenkaan ole abstraktejakaan.

72) kun **pääset** pukille

73) ja sit mä sanoin niille, että / kevätkokous **kestää** vaan tunnin

Tilaa kuvaavaa *olla*-verbiä aineistossa esiintyy lähinnä Miguelo-meemeissä, joissa sille on osittain rakenteelliset perusteet, sekä vierasta kuva-ainesta hyödyntävissä meemeissä, joissa korostuvat muun muassa tunnetilat. Erityisen aktiivisia verbit ovat En aina tee -tyypissä, mikä osittain selittyy myös konstruktion rakenteella. Tietty rakenne johtaa siis tiettyihin valintoihin, kuten kielessä yleensäkin esimerkiksi verbin valenssillisuus osoittaa (VISK § 446). Täydennysvalinnoilla voidaan meemeissä ilmentää sosiaalisia suhteita, minkä esimerkiksi *kantaa kaveria* osoittaa.

5.3 Retoriset keinot

Jokisen ja Juhilan (1999: 77) mukaan retorisuudella tarkoitetaan vastaanottajan vakuuttelua ja suostuttelua kielen avulla. Tyypillisiä retorisia keinoja ovat kategorisointi, omista intresseistä

etäännyttäminen, asiantuntijalausuntoihin vetoaminen, yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttaminen, metaforien tai ääri-ilmausten käyttö, kolmen kohdan rakenne, vastakohtaparit, esimerkit ja rinnastukset sekä toisto (Jokinen 1999b: 129–155). Analyysissäni olen jakanut nämä kahteen yläkategoriaan: sisältöön liittyviin keinoihin sekä sanastoon tai rakenteeseen liittyviin keinoihin.

5.3.1 Sisältöön liittyvät keinot

Sisältöön liittyviä retorisia keinoja ovat jaotteluni mukaan sanoman etäännyttäminen puhujan intresseistä, asiantuntijalausuntoihin vetoaminen, yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttaminen sekä sosiaalisen identiteetin teoriassa erityisen keskeinen kategorisointi. Kaikkia näitä ei aineistoni meemeissä juurikaan esiinny: esimerkiksi omista intresseistä etäännyttäminen ja asiantuntijalausuntoihin vetoaminen ovat harvinaisia keinoja. Yksityiskohdilla ja narratiiveilla on sen sijaan merkittävä rooli meemien retorisuudessa.

Jotta etäännyttämistä puhujan intresseistä voidaan tarkastella, on ensin määriteltävä tuo intressi. Jos puhujan eli meemin tekijän ensisijaisena intressinä pidetään vastaanottajan huvittamista, etäännyttäminen ei oikeastaan ole tarkoituksenmukaista. Yhteenkuuluvuuden rakentumisen näkökulmasta on päin vastoin tärkeää, että puhuja ja vastaanottaja kokevat edustavansa samaa sisäryhmää ja jakavansa siihen kuuluvat kokemukset. Jos puhujan intressejä tarkastellaan yksittäisten meemien kannalta, on etäännyttäminen keskeinen keino ainakin *en aina* -konstruktiossa. Näissä meemeissä puhuja toistuvasti korostaa, ettei esitetty toiminta yleensä kuulu hänen intresseihinsä, mutta partio muuttaa tilanteen.

Asiantuntijalausuntoihin tai arvostettuihin puhujakategorioihin ei meemeissä käytännössä vedota, ellei asiantuntijoiksi käsitetä käytännön asiantuntijoita eli kokemuksiaan jakavia partiolaisia. Nähdäkseni sellainen tulkinta ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukainen, sillä kokemusten jakamisessa on enemmän kyse yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttamisesta. Yhdessä englanninkielisessä meemissä esiintyvä Martin Luther King voidaan periaatteessa käsittää arvostetuksi puhujakategoriaksi, sillä hänen kuuluisaan puheeseensa viitataan *I have a dream...* -rakenteella. Tässäkin meemissä on kuitenkin enemmän kyse huumorista sekä retorista ja intertekstuaalisesta viittauksesta.

Arvostettuja puhujakategorioita ja asiantuntijalausuntoja ei ehkä ole tarpeen käyttää meemeissä siksi, että paras asiantuntija on kokemusasiantuntija. Identiteettityön näkökulmasta ei ole tarkoituksenmukaista asettaa ulkopuolista asiantuntijaa tavallisen partiolaisen yläpuolelle. Sen sijaan partiolaisten on tarkoitus samaistua toistensa kokemuksiin. Erityisen tärkeää on

huomata, että partiolainen voidaan kuitenkin asettaa esimerkiksi sanastotietämyksensä ja osaamisensa perusteella tavallisen ei-partiollaisen yläpuolelle.

Pääasiassa sisällöllisenä retorisenä keinona käytetään yksityiskohtia ja narratiiveja, joilla pyritään vakuuttamaan vastaanottaja halutun representaation aitoudesta. Erityisen hyvin tämä näkyy *en aina* -konstruktiota hyödyntävissä meemeissä, joissa korostetaan narratiivisesti kokemuksen poikkeavuutta. Poikkeuksellisten määrien (*yhdeksää myrskylyhtyä, neljäsataa roihua*) mainitseminen rakentaa representaatiota yksityiskohtien kautta. Myös *se tunne* -konstruktio on vahvasti tarinallinen ja perustuu siihen, että vastaanottaja voi kuvitella kuvatun tunteen omalle kohdalleen.

Muita narratiiveilla vaikuttavia meemejä ovat ainakin *ja sit mä sanoin niille, että kevätkokous kestää vaan tunnin sekä kun kololla ei ole mukeja ja tahdomme juoda glögiä*. Ensimmäisessä esimerkissä narratiivisuus on eksplisiittisesti nähtävissä *ja sit mä sanoin niille* -rakenteessa. Jälkimmäisessä esimerkissä taas kuva ja teksti yhdessä muodostavat tarinalle tyypillisen kolmiportaisen rakenteen, jossa lähtötilanteesta (kololla ei ole mukeja) päästään päämäärään (glögin juomiseen) luovan toiminnan (kuvattu kuvassa) kautta.

Kategorisoinnilla tarkoitetaan Jokisen (1999b: 129–30) mukaan esitetyn piirteen representoimista esimerkiksi positiivisena tai negatiivisena, tärkeänä tai merkityksettömänä. Selvästi tällainen representaatio sisältyy esimerkiksi meemeihin *ainut paikka, jossa voit olla oma itsesi / partio* sekä *on tämä saatana rakennusleiri*. Näistä ensimmäisessä partio representoidaan voimakkaasti positiivisena – ainoana paikkana, jossa on mahdollista olla aidosti oma itsensä. Tällainen aitous on yleisesti tavoiteltu tunne: ihmiset hakeutuvat mielellään porukkaan, jossa sen tavoittaminen on mahdollista.

Jälkimmäisessä esimerkissä kirosana *saatana* puolestaan liittyy rakennusleiriin voimakkaan negatiivisen konnotaation, joka *tämä*-sanana perusteella koskee enemmän yhtä tiettyä rakennusleiriä kuin rakennusleirejä yleensä. Toisaalta yksittäisessäkin kokemuksessa lienee jotakin universaalia, kun siitä tehty meemi on kerännyt yli 400 tykkäystä.⁷ Tällaiset negatiiviset kategorisoinnit ovat identiteetin näkökulmasta erityisen mielenkiintoisia. Esimerkiksi nikotiiniuotemainosta lainaava *mitäpä jos lopettaisit / tai edes vähentäisit?* representoi partion ajanvietteenä, jonka vähentäminen on suositeltavaa. Representaatio ei varsinaisesti lisää partion vetovoimaa, mutta harrastukseen positiivisesti suhtautuvat sisäryhmäläiset nähtävästi kokevat sen samaistuttavana.

⁷ Meemin intertekstuaalinen perusta lienee tosin internetissä kiertävässä *on tämä saatana työmaa* -meemissä, josta on olemassa myös samaa kuvaa käyttävä muumiversio.

Koska kategorisaatio on sosiaalisen identiteetin teorian lähtökohta, käsite ymmärretään siinä laajemmin kuin Jokisen (1999b) diskurssitutkimuksellisen lähestymistavan yhteydessä. Sosiaalisen identiteetin teorian mukaan yksilöllä on luontainen sisäinen tarve arvioida itseään positiivisesti. Sosiaalinen kategorisaatio jakaa maailman ymmärrettävän kokosiin yksiköihin, joihin verrata itseään. (Abrams & Hogg 1990: 2–3.) Tämän vuoksi positiivisia ja negatiivisia representaatioita on hyvä tarkastella yksittäisiä meemejä laajemmalla tasolla.

Partion representaatio on meemeissä positiivinen, sillä voidakseen kirotta rakennusleiriä tai harkita harrastuksen lopettamista on ensin kuuluttava kokemusten yhdistämään sisäryhmään. Siihen identifioituminen ja sisäinen tarve positiiviseen itsearviointiin johtavat herkästi tilanteeseen, jossa sisäryhmäläinen kategorisoi partiolaisuuden positiiviseksi kokonaisuudeksi negatiivisista piirteistä huolimatta. Tätä voidaan tarkastella esimerkiksi Miguelo-meemien kautta. Niissä vastaanottajaan representoidut kyseenalaisetkin ominaisuudet ovat puhujan näkökulmasta positiivisia. Jos vastaanottaja olisi köysi, hän menisi romanttisesti solmuun puhujan kanssa, ei esimerkiksi kuristaisi ketään.

5.3.2 Sanastoon tai rakenteeseen liittyvät keinot

Sanaston tai rakenteen kautta hahmottuvia retorisia keinoja ovat nähdäkseni metaforien ja ääri-ilmausten käyttö, kolmen kohdan rakenne, vastakohtaparit, esimerkit ja rinnastukset sekä toisto. Ääri-ilmauksia ja voimakkaita metaforia esiintyy erityisen paljon Miguelo-meemeissä, mitä seuraavat lyhennetyt esimerkit (74–77) havainnollistavat. Esimerkeissä (74–75) sanomaa on vahvistettu äärimmäisillä ajanilmauksilla *koko ajan* ja *samantien*.

74) -- oisin sun kaa **koko ajan** solmussa

75) -- saisit mut syyttämään **samantien**

76) -- partiosuhteet kestää usein **kauemmin ku Nokian 3310**

77) olet **kuumempi kuin 100 kamiinaa**

Esimerkeissä (76–77) on metaforinen ilmaus, joka *ku(in)*-sanana vuoksi on oikeastaan vertaus. Vertausten ymmärtäminen vaatii jonkin verran kontekstuaalista tietoa kamiinoiden ominaisuuksista sekä Nokian 3310-mallin kestävyyydestä etenkin leiriolosuhteissa. Muissa meemityypeissä ääri-ilmauksia on käytetty vahvistavina elementteinä esimerkiksi meemissä *kun johtaja käskee hakemaan puita keskellä yötä*, jossa esimerkkien (74–75) tavoin on kyse ajanilmauksesta.

Analysoitaessa ääri-ilmaisujen käyttöä retorisenä keinona on huomion arvoista, että ääritulkinta voi syntyä myös kuvasta. Esimerkiksi meemissä *se tunne kun katsot peiliin leirin jälkeen* tekstiaines on varsin neutraali. Kuvassa on kuitenkin Batman-elokuvista tuttu Jokeri-hahmo maalattuine kasvoineen eikä esimerkiksi tavanomainen, metsäolosuhteissa epäsiistiksi muuttunut partiolainen. Koska tarkastelen tässä luvussa identiteetin kielellistä rakentumista ja retorisilla keinoilla on perinteisesti viitattu nimenomaan kielen piirteisiin (ks. Jokinen 1999b), en kuitenkaan analysoi kuvia ääriaineiksina tämän enempää.

Kolmen kohdan rakennetta aineistoni meemeissä ei käytännössä esiinny. Koska tekstin tila on meemeissä rajallinen, kolme kohtaa on ehkä niihin liian raskas rakenne. Sen sijaan vastakohtapareja ja rinnastuksia on käytetty runsaasti. Miguelo-meemeissä konstruktiot ja muut rakenteet (ks. luvut 5.1.1, 5.1.4) perustuvat pitkälti vertailulle ja rinnastuksille. Esimerkiksi *mitä yhteistä sulla ja makuupussilla* rinnastaa vastaanottajan ja makuupussin. Muita meemityyppejä edustavat esimerkit (78–81).

78) äsken **oli** nälkä / vaan **ei oo** enää

79) mun piparit **ei pala** / ne **Roihuua**

80) kun oot ainoo **tyttö** leirillä ja **pojat** esittelee ruokalistaa

81) tän viikonlopun **leirillä...** / viikonloppuisin on **retkiä!**

Esimerkeissä (78–79) vastakohtaisuus perustuu sille, että toinen lause kieltää ja toinen myöntää joko saman tai korvaavan asiantilan. Esimerkissä (80) vastakohtaparin muodostavat sukupuoleen viittaavat *tyttö* ja *pojat*. Semanttisesti on tosin kyseenalaista, ovatko sukupuolet tällä tavalla toistensa vastakohtia. Sukupuolen vaikutus leirin ruokalistaan perustuukin lähinnä yleistyksen, jolla synnytetään huumoria ja tässä tapauksessa yhteenkuuluvuutta leiriensä ainoiden tyttöjen välille. Esimerkissä (81) on kyse sisäryhmän sanastotiedosta, jonka perusteella *leiri* ja *retki* representoidaan lähes vastakohtaisina tapahtumina, vaikka ero niiden välillä on todellisuudessa pieni.

Toisto retorisenä keinona liittyy usein sanoihin ja niiden alkuäänteisiin (VISK § 1736). Meemeissä tällaista sana- tai äännetason toistoa on vähemmän. Lausetasolla toisto kuuluu kiinteästi esimerkiksi *en aina* -konstruktion, jossa sama predikaatti toistetaan kieltävässä ja myöntävässä lauseessa (esim. *en aina aja pyörää sisällä / mutta kun ajan, olen partiossa*). Vielä erottuvampaa toisto on kuitenkin meemien välillä. Saman kuva-aineuksen tai tekstirakenteen toisto vakioi meemityypistä tunnistettavan, jolloin satunnainen poikkeavakin aines (kuten Bella-hahmo Miguelo-meemeissä) osataan yhdistää oikeaan tyyppiin. Tämä piirre on universaali kaikille meemeille (ks. Davison 2012: 127).

6 KUVAT, INTERTEKSTUAALISUUS JA IDENTITEETTI

6.1 Identiteetin visuaalinen rakentuminen

Kielellisten piirteiden lisäksi identiteettiä rakentavat visuaaliset tekijät eli tässä tapauksessa meemien sisältämät kuvat. Seuraavaksi tarkastelenkin visuaalisen representaation rakentumista erikseen jokaisessa aineistoni meemityypissä. Koska aineisto koostuu yhteensä 67 meemistä, on selvää, etten voi tarkastella jokaista kuvaa yksitellen. Kuvissa on kuitenkin paljon toisteisuutta ja yhteisiä piirteitä. Olenkin pyrkinyt valitsemaan kustakin meemityypistä analyysin yhteyteen mahdollisimman edustavia esimerkkejä.

6.1.1 Miguelo-meemien kuvat

ScoutMeIn-sivun tunnetuin ja vakiintunein oma luomus on flirttaileva partiopoika nimeltä Miguelo. Miguelo-meemit ovat hyvin suosittuja: aineistoon sisältyy yhteensä 12 meemiä, joissa hahmoa on käytetty kuva-aineiksena (ks. esim. 82–83). Kuvan lisäksi meemeihin sisältyy tavallisesti teksti Miguelon pään yläpuolella ja vartalon alapuolella. Itse hahmoa teksti ei yleensä merkittävästi peitä.

82)

83)

Kuva on selvästi narratiivinen representaatio, jonka vuorovaikutuksellinen osallistuja Miguelo on. Hahmo täyttää lähes koko kuvan, eikä siinä ole muita osallistujia. Lähes mustavalkoisen hahmon kontrasti mustavalkoiseen taustaan ei puolestaan ole kovin merkittävä.

Vektori lähtee Miguelon katseesta kohti kuvan katsojaa, vaikka suoran katsekontaktin peittävät jossain määrin hahmon kummalliset aurinkolasit. Katse ei myöskään ole suora, vaan hahmo katselee hieman kulmiensa alta. Tätä voitaneen pitää modaalisena valintana: hahmo yrittää kutsua katsojan mukaan kuvan tapahtumaan, mutta hänen motiivinsa ei vaikuta täysin rehelliseltä.

Sommittelullisesti sekä informaatioarvo että huomioarvo ovat kuvassa täysin Miguelon hahmossa. Se sijaitsee etualalla kuvan keskellä eikä kilpailevia elementtejä ole. Kuvakoko on rajattu siten, että hahmon ympärille jää jonkin verran tyhjää tilaa muun muassa tekstiä varten. Näin on tehty kaikissa muissa aineiston meemeissä paitsi esimerkissä (83). Sen erikoislähikuva muistuttavassa rajauksessa hahmon kädet ja keskivartalo rajautuvat osittain kuvan ulkopuolelle ja myös teksti tulee kiinteämmin hahmon päälle. Rajauksesta syntyy jossain määrin hyökkäävämpi vaikutelma kuin tyypillisemmästä puolikuvasta.

Koska kuva-aines on kaikissa meemeissä sama, sillä ei ole mahdollista luoda tilanteittain vaihtuvaa identiteettiä. Hahmosta on tosin tehty silmät ainakin osittain peittäväillä laseilla tunnistamaton ja siten mahdollisimman geneerinen. Toisaalta aurinkolasitkin ovat oudot: vaihtaa siltä kuin toinen linssi puuttuisi tai vain toinen olisi tummennettu. Jos valinta on harkittu, sen voi nähdä korostavan Miguelon epätasapainoisuutta. Kuvan tausta vahvistaa tätä vaikutelmaa, vaikka siinä on todennäköisesti vain hyödynnetty internetmeemeissä yleisesti kiertävää sektorikuviota.

Meemien visuaalisesti eksplisiittisin partioviite on Miguelo-hahmon kaulassa oleva partiohuivi. Se on joko Suomen Partiolaisten niin sanottu järjestöhuivi tai muuten jätetty niin epäselväksi, ettei siitä ole mahdollista päätellä Miguelon lippukuntaa. Nähdäkseni tällä pyritään tekemään hahmosta mahdollisimman samaistuttava partiolainen mahdollisimman monen mielestä ja luomaan siten sisäryhmän yhteistä identiteettiä. Merkittävänä yksityiskohtana Miguelo on sitonut huivinsa josefiinansolmulla, jonka saa partiossa käyttöönsä vasta käytyään partiojohtajan peruskurssin. Hän on siis jossain määrin ansioitunut partiolainen, vaikka näyttyy pelkkänä flirttailijana.

Sukupuoleltaan Miguelon hahmo on tunnistettavissa miespuoliseksi: hänellä on lyhyt tukka ja miehinen ruumiinrakenne. Hahmo tuottaa sukupuoltaan (sekä visuaalisesti että kielellisesti) macho-kulttuurin aineksin. Hänellä on avonainen kaula-aukko ja salaperäiset aurinkolasit. Hän nojaa hieman eteenpäin, nyökkää ja virnistää katsojalle. Myös käsien asento on kutsuva, sillä hahmon voi tulkita viittilöivän katsojaa luokseen. Kokonaisuudessaan tätä voi intersoonaisesta näkökulmasta pitää jopa hieman hyökkäävänä asetelmana, joka voi synnyttää katsojassa houkutuksen lisäksi torjuvia tunteita.

Meemien sukupuoli- ja seksuaalisuuskäsitys on sikäli hyvin perinteinen, että Miguelon huomion kohde on useimmiten selvästi naispuolinen: 12 meemistä viidessä Miguelo puhuttelee vastaanottajaa ilmauksella *hei beibi* tai *hei tyttö*. Vain yhdessä meemissä asetelma on toisin päin, kun Miguelon naispuolinen vastine Bella kohdistaa sanansa miespuoliselle vastaanottajalle. Bellan hahmo (esim. 84) on korostetun naisellinen pitkine hiuksineen ja lyhyine shortseineen, mutta muistuttaa Migueloa muun muassa ilmeen ja käsien asennon perusteella. Kutsuvan viittomisen lisäksi Bella näyttää jopa yrittävän tarttua katsojaan.

84)

Vuorovaikuttava katse suuntautuu Bellankin hahmosta kuvan ulkopuolelle. Lisäksi hänen suunsa on auki. Bella on pukeutunut peittävämmiin kuin Miguelo, ja hänen seksuaalinen vihjailunsa perustuukin enemmän asentoon ja olemuksen yksityiskohtiin. Bellallakin on partiohuivi, mutta siinä roikkuu josefiinansolmun sijaan monenlaisia tapahtumatunnuksia. Myös hahmon kädessä erottuu tapahtumarannekkeita. Hän vaikuttaakin aktiiviselta osallistujalta, jollaista nuorten partiolaisten voi kuvitella ihailevan. Taustan sektorikuvio yhdistää Bellahahmon Miguelo-meemeihin, mutta itse hahmo on Migueloa värikkäämpi. Myös rajaus on väljempi, sillä Bellasta näytetään myös lantion ja reisien alue ja hänen ympärillään on enemmän tyhjää tilaa.

6.1.2 En aina tee -meemien kuvat

Myös aineiston toisessa meemityypissä eli kielellisesti *en aina* -konstruktiolle rakentuvissa meemeissä hyödynnetään lähes yksinomaan tekijöiden omaa kuvitusta. Näissä meemeissä

kuva-aines on jokaisessa tapauksessa erilainen, mutta sisältää niin paljon yhtenäisiä piirteitä, että koen mielekkääksi tarkastella tyyppiä visuaalisena kokonaisuutena. Kuville on tyyppillistä suhteellisen huono laatu, ja ne onkin todennäköisesti kuvattu kännykän kameralla spontaaneissa tilanteissa.

Kuten edellisessä luvussa todettiin, kielellisesti meemityyppi ja sille ominainen konstruktio ovat vahvasti narratiivisia eli ne kertovat tapahtumista tarinanomaisesti. Siksi onkin erityisen kiinnostavaa, että narratiivisuus ei dominoivasti välity kuvien representaatioihin. Oikeastaan vain neljässä meemissä yhdestätoista kuva on narratiivinen. Loput seitsemän kuvaa ovat nähdäkseni enemmän käsitteellisiä representaatioita. Vaikka kielellinen konstruktio sisältää lähes aina aktiivisen, toimintaa kuvaavan predikaattiverbin, toimijuus ja liike eivät aina ole läsnä kuvissa.

85)

86)

87)

Esimerkit (85–87) edustavat narratiivisia kuvia, jotka kuvaavat toimintaa ja sisältävät vektorin. Esimerkissä (85) on yksi vuorovaikutuksellinen osallistuja, joka toimii eli ajaa polkupyörää. Hänen katseestaan lähtevä vektori suuntautuu kuvan ulkopuolelle katsojaan tai todennäköisemmin kuvan ottajaan. Osallistuja on sijoittunut kuvan etualalle, ja hänen takanaan on pitkä tyhjä käytävä. Kuvan valaistus kiinnittää kuitenkin huomion käytävän perällä olevaan oveen, kun taas vuorovaikutuksellinen toimija on varjossa. Esimerkissä (87) vuorovaikutuksellisia osallistujia on kaksi, ja myös heistä kumpikin suuntaa katseensa kuvan ulkopuolella sijaitsevaan katsojaan. Narratiiviset kuvat pyrkivätkin katsekontaktilla osallistamaan katso-

jan kuvan tapahtumiin (Kress & van Leeuwen 2006: 117). Tämä on keskeinen havainto identiteetin rakentumisen näkökulmasta.

Esimerkin (87) vuorovaikutukselliset osallistajat ovat myös interpersoonaisessa suhteessa keskenään. Vasemmanpuoleinen henkilö nojaa eteenpäin ja kannattelee selässään oikeanpuoleista henkilöä, joka keskittyy istumaan kyydissä. Osallistujien asennot jakavat kuvan vinottaissuunnassa kahtia lähes täsmälleen kulmasta kulmaan. Katsojan huomio pyritään usein kiinnittämään kuvan oikeaan puoleen (Kress & van Leeuwen 2006: 186–188), mitä tässä tapauksessa korostaa myös oikeanpuoleisen henkilön sijainti vertikaalisesti vasemmanpuoleista ylempänä.

Edellisistä tapauksista poiketen esimerkistä (86) on vaikea erottaa vuorovaikutuksellisen osallistujan katsetta. Sen sijaan kuva on kehystetty eli rajattu hänen käsiinsä ja varsinaiseen toimintaan. Vektori lähtee kuvassa toimijan käsissä olevasta porakoneesta ja päättyy toiminnan kohteeseen eli syntyvään hattaraan. Tässä tapauksessa vektori kuvaa kenties selkeimmin liikettä ja toimintaa. Rajauksella ja valaistuksella vahvistetaan itse toiminnan, ei niinkään toimijan, representaatiota. Taustan hämäryyden ja tekstin sijoittelun vuoksi kuvasta ei pysty päättelemään edes toimijan sukupuolta. Kuvassa on myös toinen, representoitu osallistuja, joka keski- ja alavartalonsa asennon perusteella keskittyy seuraamaan toimintaa.

Narratiivisten kuvien sijaan suurin osa tyyppin meemeistä sisältää kuitenkin käsitteellisen kuva-aineksen. Siinä ei ole elollisia, vuorovaikutuksellisia osallistujia eikä usein edes representoitua toiminnan kohdetta. Sen sijaan jo lopetetun toiminnan lopputulos on kuvattu käsitteellisenä asiantilana, joka usein viittaa yksittäisen esiintymän taakse kätkeytyvään laajempaan kontekstiin (Kress & van Leeuwen 2006: 79). Nähdäkseni esimerkeissä (88–90) on kyse tällaisesta käsitteellisestä representaatiosta siksi, että asiantilat vaikuttavat staattisilta eivätkä kuvat siten sisällä vektoria, joka kuvaisi toiminnan suuntaa.

Etenkin esimerkeissä (88–89) kuva- ja tekstiaines ovat siinä mielessä jopa ristiriidassa, että kuvassa kukaan ei kannan myrskylyhtyjä polkupyörällä tai ole viemässä tötsää kuusen latvaan. Sen sijaan myrskylyhdyt roikkuvat polkupyörän sarvissa ja tötsä on hylättynä paikallaan kuusen latvassa. Myös ostokassit esimerkissä (90) odottavat autoon lastattuina eivätkä ole enää varsinaisen toiminnan kohteena. Kuvissa on kyse prosessin keskeneräisestä tilanteesta tai sen tuloksesta. Tällaisissa käsitteellisissä kuvissa onkin tärkeää pohtia, mitä kuvatut objektit ja yksityiskohdat representoivat.

88)

89)

90)

Nähdäkseni kuvat käsitteellisyydestään huolimatta tukevat meemityypin tavoitetta kuvata partioharrastus erikoisena ja siten tavoiteltavana ajanvietteenä. Polkupyörään lastatut myrskylyhdet ja autoon lastattu ruoka viittaavat partioon kiinteästi liittyvään retkielämään. Yhdessä tötsän kaltaisten kuriositeettien kanssa ne kasvavat kuitenkin laajemmaksi representaatioksi partion yleisestä luonteesta. Yhteistä identiteettiä rakennetaan kategorisoimalla partio toiminnaksi, jossa tehdään kummallisen näköisiä juttuja – ja niistä jälkikäteen yleisesti meemejä.

Narratiivisia ja käsitteellisiä kuvia yhdistävätkin näkyvät ja huomaamattomammat viittaukset partioon. Esimerkin (85) pyöräilevällä työllä on kaulassaan partiohuivi. Esimerkin (87) keskushenkilöiden taustalla vihreään havumetsään on pystytetty kaksi telttaa. Myös esimerkin (89) värimaailma on vihreä, joka yleensä assosioidaan kiinteästi luontoon ja luonnonmukaisuuteen liittyväksi. Yleisesti ottaen kuvissa näkyy varsin vähän ihmisiä, ja niiden miljöö viittaa metsän ohella taajamiin (esim. 88), leirikeskuksiin (esim. 85) ja mökkeihin (esim. 86) kaupunkimaisen ympäristön sijaan. Kaikkiin meemeihin sisältyy luonnollisesti myös tekstiä, jonka asettelu kuvan päälle on suhteellisen vapaata. Yleisenä linjana voitaneen kuitenkin pitää sitä, että tekstillä pyritään peittämään kuvan olennaisia osia niin vähän kuin mahdollista.

Identifioitumisen mahdollistavan representaation uskottavuuden kannalta kuva-aineksella on erittäin suuri merkitys. Kuvissa on lähes poikkeuksetta representoitu tekstin kuvaama tapahtuma, jolloin kuvilla on meemeissä vahva todistusfunktio. Absurditkin tarinat ovat kuvien myötä todellisia tapahtumia kaupunkilegendojen sijaan. Myös käsitteelliset kuvat täyttävät tämän funktion, sillä niissä toimija on todennäköisesti ottanut kuvan itse vasta narratiivisen toiminnan päätyttyä. Tätä oletusta tukee kielellisen konstruktion rakentuminen yksi-

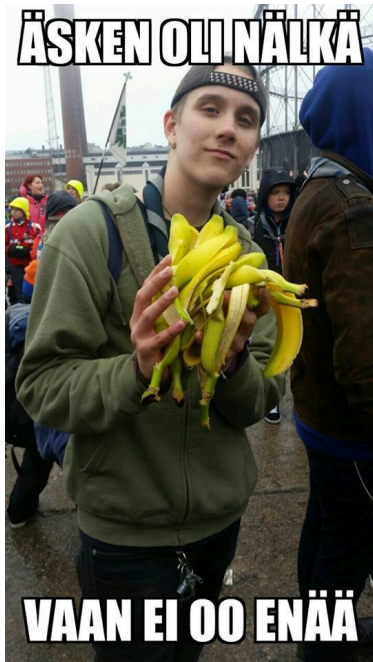
kön ensimmäisen persoonan muodolle. Kuvan tärkeyden voi havaita etenkin yhdessä poikkeavassa meemissä, jossa kuva-aineksena on käytetty internetmeemeissä yleistä pohjaa. Tekstin kuvaama tapahtuma ei silloin jää yhtä voimakkaasti mieleen kuin autenttista kuvitusta käytettäessä.

6.1.3 Muut omat kuvat

Omaa kuvitusta hyödyntävissä meemeissä kuva-aineksen rooli on nähdäkseni usein merkittävämpi kuin sellaisissa meemeissä, joissa on lainattu internetmeemeissä kansainvälisesti kiertäviä kuvia. Kuvitus on monipuolisempaa ja hajanaisempaa kuin aiemmin tarkastelluissa selkeissä tyypeissä, mutta joitakin yleisiä huomioita on mahdollista tehdä. Omaperäinen kuvitus on esimerkiksi narratiivispainotteista ja sisältää paljon eksplisiittisiä viitteitä partioon. Edustavia tapauksia ovat esimerkit (91–94).

Kaikki esimerkit (91–94) ovat narratiivisia representaatioita ja sisältävät vähintään yhden vuorovaikutuksellisen osallistujan. Esimerkissä (91) osallistuja on sijoittunut etualalle kuvan keskelle. Hänen katseensa suuntautuu vektorina kuvasta ulos katsojaan, mutta kirkaankeltaisen värityksen vuoksi katsojan huomio kiinnittyy henkilön käsissä oleviin banaaninkuoriin. Sijoittelullisesti niillä onkin enemmän huomioarvoa kuin esimerkiksi osallistujan kasvoilla, ja käsien voidaan nähdä muodostavan vektorin kohti kuoria. Tyhjätkuoret indikoivat sitä, että banaanit on jo syöty eikä asiantilaan siten liity modaalista aspektia. Kuvan tausta on varsin levoton, ja siellä näkyy lukuisia muita henkilöitä. Nämä ovat enemmän representoituja kuin vuorovaikutuksellisia osallistujia, mutta eivät kohdistu huomiotaan vuorovaikutukselliseen osallistujan vaan keskittyvät omaan tekemiseensä.

Myös esimerkissä (93) vuorovaikutuksellisen osallistujan katse suuntautuu kuvan ulkopuolelle katsojaan (tai kuvan ottajaan). Katse muodostaa vektorin kuvan ulkopuolelle, ja sillä on nähdäkseni enemmän merkitystä kuin esimerkissä (91). Tyytyväinen ilme indikoi sitä, että meemin humoristisesti kuvaama *pukille pääseminen* on tavoiteltavaa. Väritykseltään kuva jakautuu horisontaalisesti kahtia, sillä pukilla makoilevan pojan pipo ja paita ovat samaa sävyä kuin taustalla oleva mökkiseinä, kun taas sahapukin väritys muistuttaa sen alla olevaa metsämaata. Vaaleamman värityksen vuoksi sahapukin huomioarvo on jopa osallistujaa suurempi, mikä kuitenkin tässä tapauksessa sopii meemin kokonaisuuteen.

91)

92)

93)

94)

Esimerkissä (92) kuvan rajaus on poikkeuksellinen, sillä siinä vuorovaikutuksellinen osallistuja on kuvattu kaulasta alaspäin. Informaatioarvoltaan suurimpaan kohtaan kuvan keskelle sijoittuu siten hänen alavartalonsa. Huomioarvoa vahvistaa tytön jalassa olevien alus-

housujen vaaleanpunainen väri, joka erottuu neutraalimman värisestä taustasta. Suurin osa taustasta koostuu lattiasta, sillä kuvan perspektiivi on alavartaloa korostavasti ylhäältä alaspäin. Tytön kädet on aseteltu siten, että ojennetut sormet osoittavat tiettyjä kohtia kuvassa ja muodostavat niihin vektorin. Ylempi vektori suuntautuu sormista partiohuiviin ja alempi meemiin lisättyyn sanaan *partio*. Partion huomioarvo onkin kuvassa suuri, ja myös alushousut liittyvät tähän partion representaatioon.

Esimerkissä (94) vuorovaikutuksellisia osallistujia on kaksi. Vektori muodostuu liikkeessä olevien käsien kautta heidän välilleen, sillä vasemmanpuoleinen henkilö yrittää ilmeisesti repiä ranneketta oikeanpuoleisen henkilön ranteesta. Kädet sijoittuvat keskelle kuvaa, joten katsojan huomio kiinnittyy ensin niihin ja vasta sitten osallistujien kasvoihin. Valaistuksen vuoksi huomiota saa myös taustalla kuvan keskellä oleva lasiovi, joka ei liity tapahtumiin. Vaakakuva aiheuttaa haasteita meemin kokonaisuudelle, sillä jopa kaksi kolmasosaa siitä on mustaa taustaa.

Tausta on levoton oikeastaan kaikissa esimerkeissä (91–94). Toisaalta siitä on pääteltävissä miljööni partiomaisuus. Esimerkissä (91) taustalla olevien henkilöiden pukeutuminen ja partioliljalla koristettu lippu viittaavat suurempaan partiotapahtumaan, esimerkkien (92–94) taustat taas retkimökkeihin ja leirikeskukseen. Retkeilydiskurssi on siis läsnä paitsi kielessä, myös visuaalisessa ulottuvuudessa. Värimaailma on enimmäkseen tasaisen neutraali, ja kirkaat värit erottuvat lähinnä tehosteina, kuten banaaninkuorissa esimerkissä (91) ja alushousuissa esimerkissä (92).

Neutraalista värimaailmasta myös partion selkein ulkoinen symboli eli partiohuivi erottuu hyvin. Kaikissa esimerkikuvissa kaikilla vuorovaikutuksellisia osallistujilla on partiohuivi kaulassaan. Tämä on nähdäkseni vahvasti identiteettiä rakentava tekijä. Kun partiohuivi ja partiolaisuus tuodaan osaksi monenlaista tekemistä erilaisissa ympäristöissä, sen käyttö tuntuu luontevalta osalta kokonaisuutta. Samalla ulkoinen tunnusmerkki yhdistää käyttäjiään, jotka tunnistavat heti kuvan nähdessään, että kyse on partiolaisista. Representaatioiden narratiivisuuteen liittyvä toimijuus taas vahvistaa positiivista tekijäidentiteettiä, jossa partiolainen on aktiivinen osallistuja eikä muiden vaikutuksesta riippuvainen statisti.

Meemityyppiin sisältyy myös joitakin käsitteellisempiä kuvia. Niissä esitellään enemminkin ryhmäyttäviä yksityiskohtia kuin varsinaista toimintaa (esim. 95–97). Esimerkissä (95) on kuvattu halkoja, esimerkissä (96) kynttilällä grillattavaa vaahtokarkkia ja esimerkissä (97) suurleiri Roihun logoksi koristeltua piparkakkua.

95)

96)

97)

Näissä kuvissa ei ole varsinaista vektoria: nähdäkseen esimerkeissä (96–97) erottuvien tikun ja sormien funktio on lähinnä pidellä kohdetta kuvausta varten. Kuvat on kehystetty ja rajattu siten, että katsojan huomio kiinnittyy suoraan kohteeseen. Esimerkissä (96) perspektiivi on yläviistossa, ja esimerkissä (97) piparkakku on aseteltu kuvan keskelle. Taustat eivät käsitteellisissäkään kuvissa vaikuta erityisen harkituilta, mutta vahvistavat toisaalta meemeissä ilmeisen keskeistä retkeilydiskurssia.

6.1.4 Valmiit, lainatut kuvat

Suurin osa ScoutMeIn-meemeissä esiintyvistä kuvista, jotka eivät ole tekijöiden itse ottamia, voidaan jakaa kolmeen kategoriaan. Näitä ovat eläinhahmot (esim. 98–99), populaarikulttuuriin viittaavat kuvat sekä erilaisissa meemigeneraattoreissa suosittu kuvat. On selvää, että nä-

mä kategoriat ovat osittain päällekkäisiä. Koen jaottelun kuitenkin helpottavan analyysin ymmärtämistä. Tässä luvussa analysoin kuvia nimenomaan visuaalisen kieliopin näkökulmasta. Meemigeneraattorikuvien esikuviin palaan intertekstuaalisuusanalyysin yhteydessä luvussa 6.2.1.

98)

99)

Monet aineiston eläinhahmot yhdistyvät *se tunne* -konstruktion, mutta nähdäkseni se voi olla myös sattumaa. Eläimet ovat kuvissa vuorovaikutuksellisia osallistujia, joten representaatiot ovat narratiivisia. Kuvat ovat tyypillisesti lähi- tai erikoislähikuvia, jolloin vektorien suuntaa on vaikea määrittää (esim. 98). Toisaalta eläinhahmotkin suuntaavat katseensa usein kuvan ulkopuolelle, kuten esimerkissä (99). *Se tunne* -konstruktio perustuu yksikön toiselle persoonalle, joten tiukka rajaus ja interpersoonainen katsekontakti kuvan ulkopuolelle vahvistavat katsojan kokemusta siitä, että meemi puhuttelee juuri häntä.

Eläimet ovat lähes poikkeuksetta karvaisia nisäkkäitä, joiden olemuksessa ja ilmeessä on paljon inhimillisiä piirteitä. Ihmisille tyypilliset tunnetilat ja reaktiot eri tapahtumiin on siis siirretty kuvissa suloisille eläimille. Kuvien terävyys ja toisaalta hahmojen pehmeä kontrasti samansävyyseen taustaan lisäävät tätä vaikutelmaa. Tiukka rajaus ja ylimääräisen sisällön karjominen taas varmistavat, että huomioarvo ei jakaudu useammalle kohteelle. Siinä mielessä kuvat ovat visuaalisesti harkitumpia ja laadukkaampia kuin monet partiolaisten itse ottamat kuvat.

Populaarikulttuuriin viittaavat esimerkit (100–101). Esimerkki (100) lainaa Muumilaakson tarinoita -animaatiosarjan jaksoa, jossa Muumipeikon ja Pikku Myyn epäonninen puunkaato on kielellisesti yhdistetty partiolaisten rakennusleiriin. Siinä vihreä tausta symboloi aiemmissakin meemeissä keskeistä metsää, vaikka representaatio on animaatioille tyypilliseen tapaan varsin pelkistetty. Muumipeikon ja Pikku Myyn hahmot sijoittuvat kuvan huomioar-

voltaan suurelle oikealle puolelle, joten katse kiinnittyy heihin ennen vasemmalla sijaitsevaa ja taustasta huonommin erottuvaa puunrunkoa.

Muumipeikkoa voidaan pitää kuvassa vuorovaikutuksellisena osallistujana, joka on yrittänyt sahata runkoa ja selittää nyt tilannetta Pikku Myylle. Hahmoja yhdistävä vektori lähtee Muumipeikon kädestä kohti Myytä. Tämä taas odottaa representoituna osallistujana saha kädessään Muumipeikon toimia. Värimaailma hyödyntää selkeitä päävärejä, ja hahmot erottuvat kirkkaammalla värityksellään taustan metsiköstä. Partioon kuvassa viittaavat vain metsäympäristö ja sahat, eivätkä nekään erityisen selkeästi. Leirille tyypilliset teltat puuttuvat.

100)

101)

Esimerkki (101) taas viittaa Batman-elokuvien Jokeri-hahmoon ja yhdistää tämän maalatut kasvot partiolaisen ulkonäköön leirin jälkeen. Hahmo on luonteeltaan kenties enemmän representoitu kuin vuorovaikutuksellinen, mutta hänen katseensa muodostaa joka tapauksessa vektorin kuvan ulkopuolelle. Katse ei suuntaudu katsojaan vaan hänen ohitseensa. Hahmo on sijoitettu keskelle kuvaa, joka on kokonaisuutena lähes mustavalkoinen. Ilman kielellistä tekstiä mikään meemissä ei viittaisi partioon tai partiolaisiin. Valkoinen teksti korostuukin kuvan ylä- ja alapuolelle jätettyä mustaa taustaa vasten.

Suurin osa lainatuista kuvista hyödyntää odotetusti meemigeneraattoreiden tarjoamaa, tunnettua materiaalia. Näitä edustavat esimerkit (102–104). Lisää kuvia löytyy luvusta 6.2.1. Niiden asetelma ja funktiot vastaavat tässä esiteltyjä esimerkkejä. Prototyypissä tapauksessa kuvassa on yksi ihmishahmo, joka voi toiminnastaan ja olemuksestaan riippuen olla joko vuorovaikutuksellinen (esim. 102) tai representoitu (esim. 103). Useimmiten hahmosta on kuvattu pelkät kasvot (esim. 103), mutta joskus myös muuta vartaloa rajauksessa puoli- tai kokokuvaan (esim. 102). Kuvan funktio on lähes poikkeuksetta hahmon ilmeestä tai olemuk-

sesta pääteltävässä tunnetilassa. Taustalla ei näissä meemeissä yleensä ole merkitystä, ja neutraali tausta onkin voitu korvata graafisella sektorikuviolla (ks. esim. 82–84).

102)

103)

104)

Esimerkin (104) meemi koostuu oikeastaan kahdesta kuvasta, jotka mahdollistavat pidemmän tekstin lisäämisen kokonaisuuteen sarjakuvan tapaan. Meemigeneraattorin kuvaa on tässä muokattu lisäämällä Martin Luther Kingin hahmolle partiohuivi ja väiski. Sinisinä ne erottuvat mustavalkoisesta kokonaisuudesta ja saavat siten suurimman huomioarvon. Martin Luther King on narratiivisessa kuvaparissa vuorovaikutuksellinen osallistuja, jonka käsi ja

katse muodostavat vektorit kohti yleisöä. Taustalla olevan yleisön kontrasti ja terävyys ovat kuitenkin niin heikot, ettei sitä voi pitää edes representoituna osallistujana.

Esimerkki (104) on siinä mielessä hyvin poikkeuksellinen valmiskuvitusta hyödyntävä meemi, että (kuvaan muokatut) partiohuivi ja väiski ovat eksplisiittisiä viitteitä partioharrastukseen. Käytännössä kaikista lainatuista kuvista tällaiset viitteet kuitenkin puuttuvat kokonaan. Kuvien vaikutus partiolaisten sosiaalisen identiteetin rakentumiseen lieneekin huomattavasti pienempi kuin sellaisten kuvien, jotka jotenkin liittyvät partioon. Kielellisellä aineksella on näissä meemeissä suurempi merkitys kuin muissa, koska pelkän kuvan perusteella vitsiä ei voi päätellä. Monet valmiit kuvat ovat kuitenkin siinä määrin tunnettuja ja humoristisia, että niillä on merkittävä rooli yhdistävän huumorin synnyttämisessä. Niiden käyttö myös liittyy ScoutMeIn-meemit vahvemmin osaksi yleistä meemikulttuuria.

6.2 Intertekstuaalisuuden hyödyntäminen

Moderneille internetmeemeille on leviämisen nopeuden lisäksi tyypillistä muodon toisteisuus (Davison 2012: 122). Toisteisuuden vuoksi meemejä on lähes mahdotonta analysoida ilman intertekstuaalisuuden käsitettä. Samalla on selvää, ettei tämän tutkielman tavoitteiden kannalta ole tarkoituksenmukaista tehdä kovin yksityiskohtaista intertekstuaalisuusanalyysia. Olenkin tässä luvussa päätenyt tarkastelemaan kahta aineiston parhaiten läpäisevää intertekstuaalisuuden muotoa: meemipohjiin liittyvää intertekstuaalisuutta ja ilmiöihin perustuvaa intertekstuaalisuutta.

6.2.1 Meemipohjiin liittyvä intertekstuaalisuus

Selkeintä ja näkyvintä intertekstuaalisuus on meemeissä, joissa suoraan lainataan ja kierrätetään jotakin meemeille kansainvälisesti tyypillistä ainesta. Kierrätettävä aines voi olla kielellinen tai visuaalinen, ja samaan meemiin voidaan lainata molemmatkin. Tällainen intertekstuaalisuus on yleisintä aineistoni neljännessä meemityypissä, joka hyödyntää valmista kuvitusta. Kuten edellä kävi ilmi, valmis kuva-aines on useimmiten peräisin juuri internetin meemigeneraattoreista, joiden avulla tuttuihin kuviin on helppo muokata omaa tekstiainesta.

Hyvin suosittu meemigeneraattori Meme Generator (2016) ylläpitää listaa kaikkien aikojen suosituimmista hahmoistaan. Heti listan ensimmäiseltä sivulta löytyy neljä kuvaa, jotka esiintyvät myös ScoutMeIn-sivulta kerätyssä aineistossani (esimerkit 105–108).

105)

106)

107)

108)

Esimerkin (105) kuva on nimetty hahmonsa Willy Wonkan mukaan, joka on lainattu vuoden 1971 Jali ja suklaatehdas -elokuvasta. Meemeissä itse elokuvalla ei nähdäkseen ole suurta merkitystä. Hahmoa käytetään tyypillisimmin sarkastisessa tarkoituksessa vastaanottajan noilaamiseen, kuten tässäkin esimerkissä.

Esimerkin (106) kuvassa on piirroshahmo, joka generaattoreissa kulkee englannin kielessä tyypillisen tekstiaineksensa mukaan nimellä Y U No. Sitä käytetään usein turhautumisen osoittamiseen, mikä hahmon käsien asennon ja ilmeen perusteella sopiikin kuvan funktioksi. Esimerkissä (106) hahmolla ilmaistaan ärtymystä armeijassa valittaviin ei-partiolaisiin. Esimerkin (107) hahmo taas tunnetaan nimellä Success kid, ja se voi tuulettaa lähes mille tahansa suoritukselle. Myös sitä on aineistossa käytetty hyvin tyypillisellä tavalla onnistuneesta iskutapahtumasta riemuitsemiseen.

Esimerkki (108) kuuluu En aina tee -meemityyppiin. Se sisältää kuitenkin tyypin muista, omaperäisistä kuvista poikkeavan kuva-aineksen. Tämä The most interesting man in the world -nimellä tunnettu hahmo on kansainvälisesti hyvin tyypillinen kuvitus konstruktion englanninkieliselle vastineelle *I don't always do v1 but when I do I'm x*, jonka potentiaaliset käyttöyhteydet ovat lähes rajattomat. Kaikille neljälle esimerkille (105–108) on yhteistä se, että niitä on käytetty varsin tarkasti yleisen käyttötapaansa mukaan. Se on tarpeen, sillä Solinin (2006: 74) mukaan toimiva intertekstuaalisuus edellyttää nimenomaan tiettyjen ilmaisujen ja konventioiden jakamista ja tunnistamista.

Edellisissä esimerkeissä lainattuun kuvaan on yhdistetty suomenkielinen teksti, mutta lainaamisessa voidaan mennä pidemmällekin (esim. 109–110). Esimerkissä (109) visuaalinen aines ja englanninkielinen teksti liittyvät kiinteästi yhteen. Molemmat ovat peräisin Taru sormusten herrasta -elokuvasta, josta ne on irrotettu kuvaamaan mitä tahansa paikkaa. Tässä tapauksessa kyse on kuvatekstin perusteella leiripaikasta, jonne on saavuttu pimeällä. Partioyhteys on siis itse meemissä hyvin näkymätön ja vaatii lisäselvityksen. Esimerkin (110) visuaalinen osa on lainattu samasta elokuvasta. Temaattisesti elokuvan hobitteihin ja sormuksen sulattamiseen viittaava produktiivinen tekstiaines taas kiertää meemeissä siten, että sillä voidaan viitata minkä tahansa paikan kuumuuteen korvaamalla *the wsj camps site* millä tahansa paikkaan viittaavalla substantiivilla.

109)

110)

Koska pelkästään muualta lainattuja kuvia on aineistossani 25, on selvää, että niiden intertekstuaalisia suhteita voitaisiin analysoida huomattavasti laajemminkin. Nähdäkseni edeltävät esimerkit (105–110) ovat kuitenkin edustavia sen suhteen, että meemipohjia käytetään ScoutMeIn-meemeissä varsin tunnollisesti niiden tyypillisen tarkoituksen mukaan. Meemipohjiksi on tässä tapauksessa luokiteltava myös omaperäiseen kuvaan liittyvät toistuvat ja

tunnistettavat tekstiainekset, kuten kielelliset *en aina* ja *se tunne* - konstruktiot. Niilläkin voidaan yhdistää partio laajempaan meemiperinteeseen ja kuitenkin korostaa omaa identiteettiä valmista pohjaa tarkoituksenmukaisemmalla kuva-aineksella.

6.2.2 Ilmiöihin liittyvä intertekstuaalisuus

Kaikki avoinkaan intertekstuaalisuus ei ole viittaussuhteeltaan yhtä laajaa kuin edellä kuvattu meemipohjiin liittyvä intertekstuaalisuus. Meemit sekä synnyttävät internetilmiöitä että reagoivat yhteiskunnallisiin ilmiöihin (ks. Karjalainen 2016), jolloin niiden tunnettavuus ja esimerkiksi jakomäärät sosiaalisessa mediassa voivat kasvaa merkittävästi lyhyessäkin ajassa. Tämä näkyy myös aineistossani, johon mahtuu muun muassa kolme loka–marraskuussa 2015 ilmiöksi noussutta kuhateemaa toistavaa meemiä. Näistä kaksi on kuvattu esimerkeissä (111–112).

111)

112)

Kuhameemit ovat suomalaisia ja tyypillisesti hyvin puhekielisiä, jolloin niissä on mahdollista yhdistää *kunhan*-sanana puhekielinen muoto *kuha* kalalajiin viittaavaan substantiiviin *kuha*. Esimerkissä (111) kuha on muokattu Miguelo-hahmon pääksi, jolloin hahmo voi omalle diskurssilleen ominaisesti todeta iskemisen onnistuvan, *kuha on komee*. Esimerkissä (112) kuha palaa saunan tai uunin pesässä riippumatta sytytystavasta. Molemmissa esimerkeissä kuhailmiö on liitetty onnistuneesti partioharrastukseen.

Kuhailmiö oli valtakunnallinen, mutta ScoutMeIn hyödyntää meemeissään myös partioilaisten omia ilmiöitä, kuten suurleirejä ja tapahtumia. Aineistossa näistä esiintyvät näkyvimmin kesän 2015 maailmanjamboree Japanissa sekä aineistonkeruun aikana vasta tulossa ollut

kesän 2016 Roihu-suurleiri Evolla. Roihuun viitataan muun muassa esimerkissä (113), jossa leirin logoksi koristellun joulupiparin todetaan *Roihuavan*. Intertekstuaalista yhteyttä ja ison alkukirjaimen valintaa on vaikea ymmärtää tietämättä leiristä. Myöhemmin *roihuta*-verbi on ollut olennaisessa roolissa esimerkiksi leirin virallisessa leirilaulussa Roihu (2016).

113)

114)

Japanin jamboreelle osallistui huomattavasti Roihua vähemmän suomalaisia, joten aiheeseen sisältyy siihen liittyviä meemejä, joihin muidenkin partiolaisten on mahdollista samaistua. Esimerkki (114) sisältää intertekstuaalisia viittauksia iltapäivälehtien uutisoinnin herättämään kiivaaseen keskusteluun Suomen Partiolaisten leirikondomeista. Kuvan barokki-aikaisella, lehtiä lukevalla hahmolla viitattaneen keskustelijoiden konservatiivisuuteen ja tiettyyn naurettavuuteen, mitä vasten kielelliset viittaukset *orgioihin* ja *lapsiseksiin* tulisi tulkita. Lainausmerkit ohjaavat tulkintaa entisestään tähän suuntaan.

Laajojen ilmiöiden lisäksi intertekstuaalisuus näkyy yksittäisissä meemeissä sekä avoimena että epäsuorempina viittauksina. Solinin (2006: 83) mukaan avoimena intertekstuaalisuutena voidaan pitää myös kulttuurisesti tutun fraasin tunnistettavaa mukailua. Esimerkin (115) meemi lainaakin sanatarkasti Nicorette-merkkisten nikotiinikorvausvalmisteiden *Mitäpä jos lopettaisit tai edes vähentäisit?* -mainoslausetta. Virkkeen käyttäminen yhdistää partion tupakointiin, vaikka harrastuksesta tuskin on terveydelle tupakoinnin veroista haittaa. Esimerkissä (116) Miguelon hahmo viittaa Pyhän Yrjön legendaan, jonka mukaista käytöstä jo partioliikkeen perustaja Robert Baden-Powell piti partiolaiselle ihanteellisena.

115)

116)

Monen muunkin meemin ymmärtäminen edellyttää intertekstuaalista tai kontekstuaalista tietoa partiosta ja harrastukseen liittyvistä seikoista. Kuten edellä on jo todettu, esimerkiksi En aina tee -tyyppin meemeissä huumori ja yhteinen identifikaatio perustuvat vahvasti jaettuun kokemusperäiseen tietoon. Myös sanastotietoa tarvitaan, jotta tarkoitteet ja esimerkiksi *retken* ja *leirin* väliseen rajanvetoon perustuvat meemit ovat ymmärrettäviä. Suoran, avoimen intertekstuaalisuuden lisäksi meemeissä on tietenkin myös epäsuorempia vaikutteita kansainvälisistä meemikonventioista.

6.3 Identiteetin kokonaisrepresentaatio

Seppäsen (2005: 90–91) mukaan pelkkää kuvaa tarkastelemalla voidaan tehdä vain hyvin yksinkertaisia oletuksia. Tarkkojen merkitysten selvittäminen vaatii aina kuvan tarkastelemista multimodaalisen representaation osana. Mainosten multimodaalisuutta tutkinut Kuikka (2009: 58) puolestaan huomauttaa, että joskus visuaalisen ja kielellisen aineksen voidaan katsoa muodostavan yhdessä jopa lauseenomaisen rakenteen. Ajatus soveltuu meemeihin, joissa sekä kuva- että tekstiaine on usein tulkinnan kannalta välttämätön.

Partiolaisten sisäryhmän itselleen rakentama identiteetti perustuu vahvasti sisäryhmän jakamalle tiedolle ja kokemukselle. Vastaanottajan on monessa tapauksessa ymmärrettävä sisäpiirin sanastoa, kuvien partiosidonnaisia yksityiskohtia ja esimerkiksi tapahtumiin liittyviä intertekstuaalisia viitteitä. Kun sisäryhmän jäsen oletettavasti tunnistaa ja ymmärtää nämä piirteet, hän tuntee kuuluvansa partiolaisiksi kategorisoimaansa ryhmään ja identifioituu sii-

hen. Erityisen voimakas identifikaatio on, jos vastaanottaja tunnistaa kuvasta esimerkiksi itselleen tutun paikan tai suurtaapahtuman, johon on itsekin osallistunut.

Meemeissä rakentuvassa identiteetissä korostuu aktiivinen toimijuus. Se syntyy aktiivisia yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan muotoja suosivista konstruktioista ja rakenteista, konkreettisista toiminnallisista verbivalinnoista sekä enimmäkseen narratiivisista eli toimintaa kuvaavista kuvista. Toimija on usein eksplisiittisesti tunnistettavissa partiolaiseksi esimerkiksi esillä olevan partiohuivin avulla. Tavallaan toimijuudella voidaan nähdä yhteys myös partiolaisten tunnuksen "Ole valmis", jolle toisaalta esimerkiksi Miguelon tapauksessa luodaan epäröimättä uudenlaisia miellelyhtymiä.

Meemeissä partiolaisia representoidaan sekä stereotyyppisten ominaisuuksien kautta että uusilla, muutokseen pyrkivillä narratiiveilla. Näistä syntyy jossain määrin ristiriitainen identiteetti. Partiolaisuus sidotaan toisaalta vahvasti ulkoryhmän tunnistamiin ulkoisiin piirteisiin, kuten retkeilyvälineisiin, partiohuiveihin, iltanuotioihin, solmuihin ja metsäisiin ympäristöihin. Nämä mahdollistavatkin varmasti monelle sisäryhmäläiselle ajanvietteiden konkreettisen vertailun ja siitä seuraavan identifikaation. Samalla muun muassa solmujen korostumisesta ollaan kuitenkin meemeissä närkästyneitä. Sen sijaan, että ne pyrittäisiin unohtamaan ja siten häivyttämään yhteisestä identiteetistä, niitä pidetään meemeissä aktiivisesti esillä.

Nähdäkseni voidaan kuitenkin perustellusti sanoa, että meemit tuottavat uutta partiolaisuutta. Se näkyy erityisesti esimerkiksi Miguelon hahmossa, jonka seksuaalisuuteen viittaavat sanavalinnat, ehdotteleva puhetyyli ja kuva-aineksen tietyt playboy-viitteet luovat partiolaisista varsin epätyypillistä kuvaa. Samaan seksuaalisuuden mystifioinnin purkamiseen pyritään monissa muissakin meemeissä, kun niissä puhutaan luontevasti muun muassa useammasta leiriheilasta ja pukille pääsemisestä tai tehdään pilkkaa Japanin jamboreen kondomivälikohtauksesta.

Kontekstuaalinen tieto auttaa sisäryhmään kuuluvia partiolaisia ajattelemaan, että ainakaan Suomessa partiolaiset eivät yleensä ole sukupuoli- ja seksuaalisuuskäsityksiltään konservatiivisia. Myöskään lähentely tai seksuaalinen vallankäyttö eivät kuulu partioon toisin kuin vaikkapa Migueloa kirjaimellisesti tulkitsemalla voitaisiin päätellä. Jos näin olisi, asiasta tuskin voitaisiin tehdä humoristisia meemejä ilman paheksuntaa. Tavallaan Miguelon korostettu maskuliinisuus myös kirjoittaa uudelleen partiopoikien perinteisempää ei-maskuliinista representaatiota, johon vaikuttaa liittyneen jopa korostettua puhtoisuutta.

Migueloon ja muihin kärjistettyihin hahmoihin ei nähdäkseni ole tarkoitukseen identifiointia, vaan niiden kautta samaistutaan enemmän ilmiöön, jossa partiolaiset nauravat itselleen.

Sen avulla he myös venyttävät kliseistä käsitystä hyväksyttävästä partiolaisuudesta ja siihen liitettävistä ominaisuuksista. Meemeissä rakentuvan identiteetin mukaan partiolainen voi tehdä kaiken sen, minkä kuka tahansa muukin, mutta sen lisäksi partiolaisilla on mahdollisuus osallistua ja toimia ympäristöissä, joita kaikille ei suoda. En aina tee -meemit ovat tästä malliesimerkki.

Kaiken kaikkiaan meemeissä vakuutetaan, että partiolaisuudesta ja sen kaikista omituisista lieveilmiöistä kannattaa olla ylpeä. Vuorovaikutukselliset osallistujat ottavat kontaktia katsojaan, heidän ilmeensä ovat enimmäkseen iloisia, ja tekstit ja tapahtumat viittaavat yhdessä tekemiseen. Näillä piirteillä saattaa olla vaikutusta myös partion representoitumiseen ulkoryhmäläisten silmissä. Partiolaisuutta uudelleen kirjoittamalla harrastuksesta pyritään todennäköisesti tekemään houkutteleva myös ei-partiolaisten keskuudessa. Sitä pyritään siis avaamaan ulkoryhmälle, mutta on kyseenalaista, avautuvatko sisällöt aidosti.

Ilman sisäryhmäläisillä olevaa kontekstuaalista tietoa ulkoryhmäläiset voivat tulkita meemejä ja niiden ilmiöitä huomattavasti suoraviivaisemmin kuin niitä tehdessä on tarkoitettu. Miguelon epätoivoinen flirtti tai meemeissä kuvattujen tapahtumien kummalliset piirteet eivät välttämättä näyttäydy heille humoristisina ja "tykättävinä" asioina vaan marginaali-ilmiöinä, jotka eivät synnytä tarvetta samaistaa omaa identiteettiä partiolaisuuteen. Jos ScoutMeIn-sivun ensisijainen tarkoitus on kuitenkin yhdistää partiolaisia ja saada heidät näkemään harrastuksensa uudessa valossa, se onnistuu tavoitteessaan. Sivun suosioista päätellen meemit onnistuvat nimenomaan vahvistamaan sisäryhmän identiteettiä, jonka kannalta ulkoryhmän hyljeksivä asenne voi olla jopa eduksi (ks. Abrams & Hogg 1990: 4).

Toisaalta oudoillakin aineksilla on mahdollista muuttaa ulkoryhmän käsitystä johonkin suuntaan ja saada potentiaaliset yksilöt kiinnostumaan. Epäpotentiaalisista ei meemien synnyttämän representaation perusteella olla lopulta edes kiinnostuneita, kunhan oma ryhmä toimii. Sisäryhmä nähdään siis perinteistä tapaa noudatellen ulkoryhmää parempana (ks. Pälli 2003: 414). Meemien ollessa edelleen esillä myös laajemmin internetissä ulkoryhmän muodostama käsitys partiolaisista muuttunee vähitellen joka tapauksessa. Tässä on osansa myös runsaalla intertekstuaalisuudella ja meemikonventioiden aktiivisella hyödyntämisellä, jolla voidaan osoittaa partiolaisten olevan metsäeristyksen sijaan uusimman trendin tasalla.

7 PÄÄTÄNTÖ

7.1 Tutkimuksen yhteenveto

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut nuorten partiolaisten ryhmäidentiteetin rakentumista internetin ScoutMeIn-meemisivulla. Keräsin tutkimukseni aineiston Facebookin ScoutMeIn-sivulta ja rajasin sen suosioperusteisesti käsittämään sellaiset vuoden 2015 aikana julkaistut meemit, jotka olivat saaneet tarkasteluajankohtana vähintään 150 tykkäystä. Näin koostettuna aineistoni sisälsi 67 meemiä, jotka jaottelin karkeasti neljään tyyppiin pääosin visuaalisin perustein. Teemoittelin meemejä niiden yhteisten piirteiden mukaan ja keskityin analyysissä näihin yhteisiin piirteisiin.

Identiteetti on monitieteinen käsite, mutta diskurssitutkimuksen näkökulmasta on Pietikäisen ja Mäntysen (2009: 50) mukaan oleellista, että identiteetti rakentuu kielen ja muiden semioottisten resurssien käytössä. Tämä oli lähtökohtana myös omassa tutkimuksessani. Lisäksi tarkensin ryhmäidentiteetin käsitettä sosiaalisen identiteetin teorian avulla. Sen mukaan sosiaalisen identiteetin rakentumisen perusta ovat kategorisaation, identifikaation ja vertailun prosessit. Kategorisaatio läpäisee kielenkäytön, ja myös tutkimukseni aineistossa jotkin piirteet ja tapahtumat representoituvat lähtökohtaisesti positiivisina, toiset taas negatiivisina.

Koska identiteetti rakentuu sekä kielen että muiden semioottisten resurssien käytössä, analysoin tutkimuksessani erikseen meemien kielellisiä ja visuaalisia piirteitä. Lisäksi kiinnitin huomiota intertekstuaalisuuden hyödyntämiseen. Kielellisesti meemeissä rakennetaan identiteettiä ensinnäkin toistuvien konstruktioiden ja muiden tunnistettavien rakenteiden avulla. Erotin aineistosta kolme konstruktiota, joissa toistuvasti varioidaan tiettyä vakiintunutta rakennemallia. Nimesin nämä ensimmäisten sanojensa mukaan *jos oisin*, *en aina* ja *se tunne* -konstruktioiksi (mallit on purettu tutkielman luvuissa 5.1.1–5.1.3).

Aineistossa esiintyy myös konstruktiota väljempiä mutta kuitenkin tunnistettavasti toistuvia rakenteita. Keskeisin näistä on kysyvä rakenne, jossa tyypillisesti retorisen hakukysymyksen avulla verrataan partioon liittyvää terminologiaa ihmissuhteisiin. Muita tunnistettavia rakenteita ovat slogania muistuttavat vajaat virkkeet (*näin kesäkuuntoon partiostyle*) sekä pitkät, tarinamaiset selostukset (*ja sit mä sanoin niille, että kevätkokous kestää vaan tunnin*). Havaintojeni perusteella sekä konstruktioilla että väljemmillä rakenteilla pyritään yleensä representoimaan partioharrastukseen liittyviä tapahtumia ja humoristisia yksityiskohtia. Näihin kokemuksiin on tarkoitus samaistua, mikä tuottaa yhteisesti jaettua identiteettiä.

Jaetulle huumorille rakentuva identiteetti perustuu myös muodon tuottamaan tulkinnanvaraisuuteen. Kaksimielisesti ymmärrettäviä merkityksiä syntyy esimerkiksi adjektiivin *kuuma* ja substantiivin *solmu* monipuolisesta käytöstä. Muotoon liittyvät myös meemien kielenvalinta ja kielellisen rekisterin valinta. Suurin osa aineiston meemeistä on suomenkielisiä, mutta niiden rekisteri vaihtelee täysin yleiskielisestä hyvinkin vapaaseen puhekielen muotoon. Yleiskielen käyttö liittyy usein vakiintuneen meemityypin tapoihin, kun taas puhekielellä pyritään sujuvoittamaan nuoren kohderyhmän identifioitumisprosessia.

Identiteetin rakentamisessa tärkeää on myös yhteisesti jaettu, harrastukseen liittyvä sanasto. Sen aktiivinen käyttö lisää sisäryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Partioaiheiden lisäksi meemeissä esiintyy paljon parisuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvää sanastoa, mikä liittyyneen jälleen kohderyhmään ja sille tyypilliseen elämänvaiheeseen. Retorisilla keinoilla taas pyritään lisäämään oman viestin vaikuttavuutta. Meemien keskeisin retorinen keino on yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttaminen. Sen lisäksi käytetään muita sisältöön liittyviä keinoja, kuten kategorisointia, sekä erilaisia sanastollisia ja rakenteellisia keinoja, kuten ääri-ilmaisuja, vastakohtapareja, esimerkkejä ja rinnastuksia.

Hallidayn interpersoonaisen metafunktion näkökulmasta meemeissä käytetään lähinnä yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan muotoja. Kumpaakin käytetään samassa funktiossa eli usein viittaamassa puhujaan itseensä tai laajemmin jaettuun yleiseen kokemukseen. Joskus yksikön toisella persoonalla voidaan viitata myös sisäryhmän ulkopuolelle, jolloin sävy on väheksyvä. Monikkoa käytetään sen sijaan huomattavan vähän. Kaikkiin meemeihin sisältyy jossain määrin interpersoonaista vallankäyttöä oikean partiolaisuuden ja identiteetin määrittelyssä.

Toimijuutta rakennetaan kielellisesti etenkin valitsemalla aktiivisia verbejä. Toimijuus rakentuu myös visuaalisesti, sillä meemeissä käytetyt kuvat ovat enimmäkseen narratiivisia ja vuorovaikutuksellisia. Osallistujat katsovat usein kuvasta ulos katsojaan, jolloin tämä otetaan interpersoonaisesti mukaan sen tapahtumiin. Käsitteellisiä kuvia käytetään lähinnä toiminnan lopputuloksen tai huvittavien yksityiskohtien kuvaamiseen. Suurin osa kaikista kuvista on otettu itse meemejä varten, ja niissä on paljon näkyviä partioviitteitä (esim. partiohuiveja, retkeilytarvikkeita). Lainatuista kuvista partioviitteet puuttuvat. Kaikissa meemeissä kuvien tyypillisimmät funktiot ovat kuvatun tapahtuman todistaminen ja vastaanottajan huvittaminen.

Sekä visuaalisessa että kielellisessä resurssissa toistuvat intertekstuaalisesti trendikkäät kansainväliset meemityypit sekä internetiin ja partiomaailmaan liittyvät ajankohtaiset ilmiöt, kuten isot leirit. Intertekstuaalisuus näkyy jo konstruktioissa, joilla on selkeät englanninkieliset esikuvat. Koska meemeihin liittyvät säännöt edellyttävät usein tietyn kuvan ja tekstin yh-

distämistä, lainattua kuva-ainesta käyttävien meemien intertekstuaalisuus on muita meemityyppejä eksplisiittisempää. Voimakas intertekstuaalisuus on universaalia kaikille meemeille, mutta sen taitavalla hyödyntämisellä voidaan myös rakentaa nykyaikaista ja ajan tasalla olevaa, ikäryhmän jakamaa sosiaalista identiteettiä.

Kun partiolaisten ryhmäidentiteetin rakentumista verrataan aiemmin tehtyjen opinnäytteiden tuloksiin, voidaan havaita sekä eroja että yhtäläisyyksiä. Kärnän (2008) analyysin mukaan yhteenkuuluvuutta rakentavat Partio-lehdessä etenkin toimijuuden korostaminen, ryhmien ja toimijoiden nimeäminen sekä yhteinen sanasto. Ulkoryhmää ei juurikaan korosteta, vaan sisäryhmä pyritään representoimaan iloisena yhdessä tekemisen joukkona, johon pääsee mukaan. Etenkin toimijuuden korostuminen ja sanaston rooli ovat keskeisiä identiteetin rakentajia myös meemeissä. Yhteinen sanasto tosin nousee herkästi esiin, kun tutkitaan harrastusta, jossa on ylipäättään paljon omaa sanastoa. Näin sillä on myös helppo synnyttää yhteenkuuluvuutta.

Melanderin (2010) helluntaiherätyksen Ristin voitto -lehteä tutkineessa pro gradu -työssä yhteenkuuluvuus rakentui ennen kaikkea puhumalla eksplisiittisesti "meistä". Vastoin ennako-oletuksiani tämä keino puuttui aineistoni meemeistä lähes kokonaan. Keskeisiksi kielellisiksi keinoiksi Melander havaitsi myös pronominiiviittausten käytön ja ryhmien nimeämisen sekä erilaisten toimintojen kuvailemisen esimerkiksi nesessiivirakenteiden ja toimijan häivyttämisen kautta. Toistuvina rakenteina nämä muistuttavat funktioltaan jossain määrin meemeissä hyödynnettyjä konstruktioita.

Merkittävin ero perustuu eroihin tekstilajien konventioissa. Sekä Kärnän että Melanderin aineistona olivat aikakauslehdistä eli perinteisestä mediasta valitut artikkelit. Niille tyypillisessä viestintätavassa meemien monimutkaisten tai toisaalta vajaidenkin konstruktioiden toistelu olisi osoitus tekstin huonoudesta. Konventiot ovat siis lähtökohtaisesti erilaisia, ja vaikuttamisen keinojen on oltava perinteisessä mediassa huomaamattomampia kuin sosiaalisessa mediassa oman sisäryhmän keskuudessa. Konventioiden erilaisuuden ja tulosten yleis-tettävyyden vuoksi onkin keskeistä tarkastella rakennettuja merkityksiä suhteessa omaan viitekehukseensä.

ScoutMeIn-sivun tapauksessa viitekehysten muodostaa samanmielisten nuorten yhteisö, jossa on sallitumpaa käyttää erottuvampia ja epäkorrektimpia keinoja kuin koko yhteisöä tai järjestöä edustavassa virallisessa mediassa. Sosiaalinen media on yleensäkin tyyliiltään perinteistä mediaa vapaampi ja sallivampi. Vapaus mahdollistaa sen, että meemien muodostamaa representaatiota partiolaisten identiteetistä voidaan pitää virallista kuvaa rehellisempänä. Toisaalta keinot voidaan nähdä myös epäuskottavana liioitteluna ja huomion keräämisenä.

Tulkinta riippuu suuresti näkökulmasta. Ulkoryhmän näkökulma on tämän tutkimuksen kannalta sivuseikka, mutta pohdinnallisesti kiinnostava aihe, johon palaan vielä myöhemmin.

7.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkielmani johdannossa oletin, että partiolaisia representoidaan meemeissä erikoislaatusina tyyppeinä, joiden erikoisuus on ulkoryhmän näkökulmasta tavoiteltavaa. Oletin myös, että positiivista yhteenkuuluvuuden tunnetta rakennetaan meemeissä hyvinkin negatiivisten kokemusten kautta. Tutkimuskysymysten pohjalta toteutettu analyysi vahvisti pääosin näitä oletuksia, vaikka varsinkaan ulkoryhmän näkökulma ei lopulta vaikuta yksiselitteiseltä. Runsas sisäryhmän identiteetin vahvistaminen voi myös karkottaa ulkoryhmää.

Tutkimuksen luotettavuutta on lähes mahdotonta arvioida ottamatta kantaa siihen, että aktiivisena partiolaisena kuulun itsekkin tarkastelemaani sisäryhmään. Monet asiat, jotka minulle näyttäytyvät luontevana osana partiokulttuuria, voivat ei-partiolaiselle olla luotaantyöntäviä ja outoja. Tämän vuoksi etenkin ulkoryhmän näkökulmasta tekemäni havainnot ja oletukset ovat väkisin vain valistuneita arvioita. Toisaalta tutkimukseni on keskittynyt nimenomaan ryhmäidentiteetin rakentumisen keinovalikoimaan, jonka objektiivinen tarkastelu on huomattavasti helpompaa.

Sisäryhmään kuuluminen on jossain määrin myös tämänkaltaisen tutkimuksen edellytys. Tutkija, jolle partioharrastus tai tapa käyttää meemejä internetissä olisivat täysin vieraita, ei välttämättä ymmärtäisi esimerkiksi aineistona olevien meemien funktiota. Silloin hänen olisi vaikeampaa myös tunnistaa keinoja, joilla funktion täyttämiseen pyritään. Tutkimuksen tulos jäisi lähes väistämättä ohuemmaksi, ja myös seurausten arvioiminen ja johtopäätösten tekeminen voisi olla vaikeampaa. Nämä näkökulmat huomioon ottaen tutkimukseni sisäistä validiteettia ei nähdäkseni tarvitse kyseenalaistaa.

Myös moniin tutkimuksessa käytettyihin menetelmiin sisältyy omat riskinsä objektiivisuuden menettämisestä. Aineiston käsittelyyn käyttämäni teemoittamisen vaarana on, että tutkija tuo tekstiin siihen kuulumattomia teemoja. Syntyneitä teemoja ja niistä rakentuvia merkitysverkostoja onkin jaksettava tarkastella kriittisesti. (Moilanen & Räihä 2007: 56.) Myös diskurssintutkimus itsessään on aina jossain määrin subjektiivista. On tutkijan ammattitaitoa, että hän osaa asettaa lähtökohtansa turvalliselle maaperälle. Hiidenmaa (2008: 186) muistuttaa, että vaikka tekstin tekijällä on aina omat intentionsa, niiden ottaminen tutkimuksen lähtökohdaksi tuottaa juuri sellaisia vastauksia kuin tutkija haluaa.

Aineiston rajaukseen ja edustavuuteen on syytä kiinnittää huomiota myös laadullisessa tutkimuksessa. Siinä koen onnistuneeni, sillä erilaisia hyvin pienen piirin vitsejä olisi todennäköisesti ollut huomattavasti enemmän vain vähän tykkäyksiä keränneiden meemien joukossa. Suosioperusteisella rajauksella aineistosta saatiin myös ajallisesti kattavampi siten, että sitä ei kuitenkaan ollut määrällisesti liikaa. Vaikka löysin meemeistä selviä ominaisuuksien rajaamia tyyppejä, tällaisen aineiston edustavuus ei koskaan ole varmaa. Meemit syntyvät tyypillisesti varsin spontaanisti, joten tulosta ei voida varauksetta yleistää edes kaikkiin ScoutMeIn-sivulla julkaistuihin meemeihin.

Toisaalta on aiheellista pohtia, mitkä muut muuttujat kuin samaistumisen tunne voivat vaikuttaa tykkäysten määrään. Esimerkiksi julkaisuajankohdalla lienee jonkinlainen vaikutus – samoin kuin sillä, että runsaasti tykkäyksiä keränneet julkaisut näkyvät Facebookissa laajemmalle yleisölle. Tällöin tykkäyksetkin helposti kumuloituvat, kun kokonaisnäkyvyys on suurempi. Suositusta julkaisusta tykkääminen voi myös olla käyttäjälle helpompi ratkaisu kuin vain pari tykkäystä saaneesta. Tämäkin liittyy ryhmäidentiteettiin ja pyrkimykseen kuulua käytöksellään positiiviseksi kategorisoituun sisäryhmään.

7.3 Pohdinta ja seuraukset

Koska partiolaiset ovat suuri ja heterogeeninen ryhmä, ScoutMeIn-sivun meemeissä rakentuvaa identiteettiä tarkasteltaessa on olennaista kysyä, kenen partiolaisuudesta oikeastaan on kyse. Jos monessa mukana oleva parikymppinen aktiivi ei tutkielman tekijänä ymmärrä kaikkien meemien ydintä (tai ainakaan pidä sitä huvittavana), miten keski- tai eläkeikäiset partiolaiset kokevat representoidun identiteetin? Kuten edellä totesin, aineiston suosioperusteinen rajaus 150 tykkäykseen kertoo toisaalta siitä, että ainakin suuri osa nuoresta kohderyhmästä ymmärtää.

Identiteetin edustavuudessa korostaisinkin kahta tekijää. Ensimmäinen on Seppäsen (2005: 71) käyttämä osittaisen identifikaation käsite, jonka mukaan kokija voi samaistua vain joihinkin representaation piirteisiin. Osittainen identifikaatio lienee mahdollista lähes kaikille partiolaisille, koska viitteet retkeilyyn ja muuhun perinteiseen partiotoimintaan ovat meemeissä niin ilmeisiä. Toinen ja vielä tärkeämpi tekijä on se, että lopulta juuri nuorten partiolaisten identiteetti ja siitä tuotettu representaatio ovat kokonaisuuden kannalta tärkeimpiä. Suomen Partiolaiset on nuorisjärjestö, ja ScoutMeIn-ylläpitäjien oma aktiivinen mukanaolo kaiken-

laisessa partiotoiminnassa on ainakin tähän saakka pitänyt meemien sisällön pääosin linjassa partion arvojen kanssa.

Luonnossa toimimisen, yhdessä tekemisen ja sosiaalisesti hyväksyvän yhteisön korostuminen meemeissä kertonee nuorten partiolaisten arvojärjestyksestä. Yhteiskunnallisessa keskustelussa ja esimerkiksi SuomiAreenan yhteydessä Suomen Partiolaiset on jo useamman vuoden korostanut partion mainetta johtamiskouluna. Meemien tuottamassa identiteetissä korostuu kuitenkin johtajuutta enemmän hauskanpito kavereiden kesken. Viittaukset johtajuuteen ovat yleensä kapinointia omia johtajia vastaan tai huokailua nuorempien ikäkausien yksinkertaisuudelle. Toisaalta partion johtamiskäsitys perustuu pitkälti vertaisjohtajuuteen ja samalla viivalla olemiseen, mikä näkyy esimerkiksi nuorten tekijöiden vastuunotossa muonituksesta ja kalustohuollosta.

Pohjimmiltaan ScoutMeIn on yllättävänkin vakavan yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen asialla. Helsingin Sanomien Nyt-liitteessä joulukuussa 2013 haastateltu sivun perustajajäsen Eemil Hakala toteaa: ”Sivuston avulla voimme vaikuttaa partiolaisten omiin asenteisiin. Tämä taas lopulta näkyy partiosta ulospäin positiivisesti. Vaikka niin, että partiolaiset ovat avoimempia omasta harrastuksestaan.” (Grönholm 2013.) Juuri avoimuus ja positiivinen ryhmäidentiteetti ovat avainasemassa, kun partiosta pyritään tekemään kaikkien harrastus.

ScoutMeIn-sivun roolia prosessissa ei tilastot huomioiden voi aliarvioida. Sivun tuottamat sisällöt näkyvät säännöllisesti jopa yli 33 000 Facebook-käyttäjälle, joista enemmistö tuskin on partiolaisia. Näistä altistujista suurin osa on iältään partion kohderyhmää eli alle 22-vuotiaita. Näin ollen on kaikkea muuta kuin yhdentekevää, millaista sisältöä ja representaatiota sivun kautta välitetään. Tämän tutkielman tulosten perusteella ei ole yksiselitteistä, että ScoutMeIn välittäisi markkinoinnillisesti tarkoituksenmukaisinta tai korrekteinta partiokuva, mutta sen etuna voitaneen pitää (aiemmasta kritiikistä huolimatta) tietynlaista rehellisyyttä.

Tutkimustyö sai minut myös pohtimaan, ovatko yhteiskunnassa sopivan tai sallitun käytöksen rajat partiolaiselle laveammat kuin rivikansalaiselle. En aina tee -tyypin meemit yhdistyvät tässä suhteessa omiini ja ystäväni kokemuksiin partiotapahtumien parissa. Ei-partiolaisen kanssa keskusteltaessa oudon tai poikkeavan käyttäytymisen selitykseksi riittää usein toteamus, että se on tapahtunut partiossa. Tämän jälkeen keskustelukumppani nyökyttelee ymmärtäväisenä eikä aiheesta ole tarpeen antaa lisäselvitystä. Nähdäkseni tällainen kuva partiolaisista on pohjimmiltaan positiivinen ja tavoiteltava, minkä vuoksi siihen pyritään meemeissäkin.

Koska juuri nuoret ovat oman ikäryhmänsä elämän parhaita asiantuntijoita, Suomen Partiolaisten organisaatiolla tai muilla partion virallisilla tahoilla ei nähdäkseen ole jatkossakaan syytä välttää yhteyttä ScoutMeIn-sivun kaltaisiin epävirallisiin julkaisuihin. Molemmat voivat hyötyä toisistaan, kuten jo tähän mennessä on tapahtunut. Nuorten nuorille tekemät meemit ovat mitä 2010-lukulaisin tapa huvittaa, puhutella ja vaikuttaa. Meemien rooli nykyisessä internetkulttuurissa on yleisestikin kasvanut ilmiömäisesti aivan viime aikoina. Vielä tätä maisterintutkielmaa aloittaessani en tiennyt, että meemeistä aihepiirinä kirjoitettaisiin prosessin aikana niin paljon valtakunnanmediaa myöten (esim. Karjalainen 2016).

Nähdäkseen meemien voima puheenaiheiden ja ilmiöiden synnyttäjänä on siinä määrin merkittävä ja ajankohtainen asia, että lisää tutkimusta aihepiiristä kaivattaisiin. Julkisuudessa käydyn keskustelun perusteella konsensusta ei toistaiseksi ole esimerkiksi siitä, millaisista asioista meemejä "saa" tehdä ja miten niihin sovelletaan tekijänoikeuksia. Suomen pelatessa keväällä 2016 jääkiekon MM-lopputurnauksessa meemejä tehtiin ahkerasti joukkueen nuoresta hyökkääjästä Patrik Laineesta. Ajatuksena oli muodostaa *-laine*-päätteisiä adjektiiveja puhekielisessä *-laine*-muodossa ja yhdistää sitten pelaajan pää milloin mihinkin kuvaan. Myös ScoutMeIn liitti tuolloin Laineen pään retkeilevään partiopoikaan ja antoi kokonaisuudelle nimityksen *partiolaine*.

Varsinaista kohua ja ärtymystä herättivät poliittisten nuorisojärjestöjen meemit (mm. *kepulaine*, *kokoomuslaine*), joiden koettiin vetävän nuorta pelaajaa aiheettomasti politiikkaan. Ilta-Sanomien uutisen mukaan "useat Twitter-käyttäjät kyselivät kokoomusnuorten vaikuttajilta, onko Laineelta kysytty lupaa hänen kasvojensa käyttämisestä politiikkatwiitissä" (Ervasti 2016). Uutisointi ja sen aiheena olevat kyselyt osoittavat nähdäkseen hyvin sen, että varsinkin varttuneemmat internetin käyttäjät eivät tunne meemien tekstilajityypillisiä piirteitä. Esimerkiksi internetmeemeissä paljon käytetyn Martin Luther Kingin jälkeläisiltä ei kukaan ole kysymässä lupaa sen enempää kuin lukuisien elokuvien tekijänoikeuksien haltijoiltakaan. Ilmiönä tämä voi muodostua ongelmaksi, minkä vuoksi meemien maailmaa olisi aiheellista kartoittaa objektiivisesta ja kiihkottomasta näkökulmasta myös Suomessa.

Tasa-arvoiselle toimijuudelle meemit ovat mahdollisuus, koska niiden luominen on erilaisten meemigeneraattoreiden ansiosta helppoa kenelle tahansa. Meemien kautta verkossa ja kenties reaali maailmassakin pääsevät ääneen myös sellaiset tahot, joilla ei ole aiemmin ollut siihen mahdollisuutta. Partioharrastuksen näkökulmasta näkisin hedelmälliseksi jatkotutkimuksen aiheeksi tarkastella sitä, kuka pääsee ääneen nuorisojärjestön representaatioissa. Toimiva tutkimus voisi yhdistää esimerkiksi oman näkökulmani ja Kärnän (2008) virallisiin julkaisuihin keskittyneen näkökulman. Samankaltaista tutkimusta voisi tietenkin tehdä mistä

tahansa harrastusyhteisöstä tai muusta ryhmästä. Näin tarkasteltuna moni näennäisesti tasa-arvoinen ryhmä voisi olla jotakin aivan muuta, jolloin oltaisiinkin jo yhteiskunnallisen diskurssintutkimuksen ytimessä.

LÄHTEET

- Abrams, Dominic & Hogg, Michael A. 1990: An introduction to the social identity approach. – Dominic Abrams & Michael A. Hogg (toim.), *Social identity theory* s. 1–9. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Ainiala, Terhi, Saarelma, Minna & Sjöblom, Paula 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Alho, Irja & Kauppinen, Anneli 2009: *Käyttökielioppi*. 2., tarkistettu painos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Alim, H. Samy 2009: Intro. Straight outta compton, straight aus München: Global linguistic flows, identities and the politics of language in a global hip hop nation. – H. Samy Alim, Awad Ibrahim & Alastair Pennycook (toim.), *Global linguistic flows: hip hop cultures, youth identities, and the politics of language* s. 1–22. New York: Routledge.
- Anteroine, Eveliina 2012: *Paljon porua mutta vähän villoja. Partiotyttöjen ja -poikien näkemyserot Suomen partioliikkeen uudistamiskeskustelussa vuosina 1965–1972*. Kandidaatintutkielma. Helsingin yliopiston politiikan ja talouden tutkimuksen laitos. – http://www.partio.fi/sites/partio.fi/files/uploads/Opinnaytetyot/paljon_porua_mutta_vain_vahan_villoja.pdf 10.3.2016.
- Davison, Patrick 2012: The language of internet memes. – Michael Mandiberg (toim.), *The social media reader* s. 120–134. New York: New York University Press.
- Edwards, John 2009: *Language and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ervasti, Anu-Elina 2016: Nuorten poliitikkojen Patrik Laine -meemit kuohuttavat: "Mautonta, todella mautonta". Iltä-Sanomien 22.5.2016. – <http://www.iltasanomat.fi/mmkiekko/art-200001184790.html> 20.7.2016.
- Fairclough, Norman 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Gal, Noam, Shifman, Limor & Kampf, Zohar 2016: "It gets better": Internet memes and the construction of collective identity. – *New Media & Society* 18 (8) s. 1698–1714.
- Grönholm, Pauliina 2013: Partiolaiset nauravat itselleen meemien avulla. Nyt.fi (Helsingin Sanomat) 20.12.2013. – <http://nyt.fi/a1305763651850> 20.7.2016.
- Halliday, M.A.K. 1973: *Explorations in the functions of language*. London: Edward Arnold.
- Heikkilä, Terhi 2014: *Partion sudenpentuohjelma ja peruskoulun 1–3-luokkalaisten oppisisällöt*. Kandidaatintutkielma. Itä-Suomen yliopiston filosofinen tiedekunta. – http://www.partio.fi/sites/partio.fi/files/kandidaatintutkielma_terhiheikkila.pdf 10.3.2016.
- Heikkinen, Vesa 2012a: Diskurssi. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 94–99. Helsinki: Gaudeamus.
- 2012b: Teksti. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 59–66. Helsinki: Gaudeamus.
- Heikkinen, Vesa, Lauerma, Petri & Tiirilä, Ulla 2012: Intertekstuaalisuus. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 100–111. Helsinki: Gaudeamus.
- Heinonen, Tarja Riitta 2013: *Idiomien leksikaalinen kuvaus kielenkäytön ja vaihtelun näkökulmasta*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston nykykielten laitos. – <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/37918> 2.6.2016.
- Hiidenmaa, Pirjo 2008: Lingvistinen tekstintutkimus. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 161–190. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto / Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Ingo, Rune 2000: Idiomi toisen kielen idiomien semanttis-pragmaattisena käänkösvastineena. – Eeva Lähdemäki & Yvonne Bertills (toim.), *Fennistica fausta in honorem Mauno Koski septuagenarii. Juhlakirja Mauno Kosken 70-vuotispäivän kunniaksi 21.2.2000* s. 33–45. Turku: Åbo Akademis tryckeri.
- Jarva, Vesa & Nurmi, Timo 2006: *Oikeeta suomee. Suomen puhekielen sanakirja*. Helsinki: Gummerus.
- Jokinen, Arja 1999a: Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 37–53. Tampere: Vastapaino.
- 1999b: Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 126–159. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi 1999: Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 54–97. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi 1999: Tutkijan positiot. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 201–232. Tampere: Vastapaino.
- Jussila, Raimo & Länsimäki, Maija 1994: *Se siitä. Suomen kielen seksisanakirja*. Porvoo: WSOY.
- Kalliokoski, Jyrki 2005: Referointi ja moniäänisyys kielenkäytön ilmiönä. – Markku Haakana & Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys* s. 9–42. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kamppari, Elina 2015: Rakkaus roihahti partiossa. – *Partio* 1/2015 s. 14–15.
- Karjalainen, Pauliina 2016: Hittimeemi on someajan toivottu vahinkolapsi – "Tekeminen on hoksausbisnestä". Yle uutiset 21.6.2016. – http://yle.fi/uutiset/hittimeemi_on_someajan_toivottu_vahinkolapsi_tekeminen-

- [_on_hoksausbisnesta/8923049](#) 30.6.2016.
- Keski-Korpela, Nina 2016: Aina valmis somessakin – nykypartiossa opitaan myös viestintätaitoja. Yle uutiset 8.2.2016. – http://yle.fi/uutiset/aina_valmis_somessakin_nykypartiossa_opitaan_myos_viestintataitoja/-8656251 15.3.2016.
- Kivilä, Anna 2014: *Partioperinteet ja niiden merkitykset partiolippukunta Kaarinan Sädetyttöjen toiminnassa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. – http://www.partio.fi/sites/partio.fi/files/gradu_anna_kivila.pdf 12.11.2014.
- Kiviniemi, Kari 2010: Laadullinen tutkimus prosessina. – Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2* s. 70–85. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Knuuttila, Tarja & Lehtinen, Aki Petteri 2010: Johdanto: Representaatio – tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. – Tarja Knuuttila & Aki Petteri Lehtinen (toim.), *Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi* s. 7–31. Helsinki: Gaudeamus.
- Kortelainen, Kristiina 2011: *Ei ole kaikki muumit laaksossa. Tutkimus suomen kielen idiomikonstruktion produktiivisuudesta*. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. – <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/73976/gradu2011Kortelainen.pdf?sequence=1> 2.6.2016.
- Kress, Gunther & van Leeuwen, Theo 2006: *Reading images. The grammar of visual design*. 2. painos. London: Routledge.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy 2016. – <http://www.kielitoimistonanikirja.fi/> 18.5.2016.
- Kuikka, Leena 2009: Lehtimainoksen multimodaalisuus. – Vesa Heikkinen (toim.), *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen* s. 37–62. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kuula, Arja 2015: *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Kärnä, Riikka 2008: *Lauma huutaa ja viiri hulmuu. Yhteenkuuluvuuden rakentuminen Partio ja Dynamite – lehdissä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201003291353> 10.3.2016.
- Lappalainen, Hanna 2004: *Variaatio ja sen funktiot. Erään sosiaalisen verkoston jäsenten kielellisen variaation ja vuorovaikutuksen tarkastelua*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lauhakangas, Outi 2009: Sananlaskumuotti nettiteksteissä. – Vesa Heikkinen (toim.), *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen* s. 63–86. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Luukka, Minna-Riitta 2002: M.A.K. Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita* s. 89–123. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto / Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- 2008: Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 133–160. 2. muuttamaton painos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto / Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Lähteenmäki, Mika 2002: Dialoginen näkökulma kieleen: Mihail Bahtin ja Valentin Vološinov. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita* s. 179–200. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto / Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Melander, Mirja-Liisa 2010: *Yhteisöllisen identiteetin rakentuminen Ristin voitto -lehden mielipidekirjoituksissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201006162068> 17.3.2016.
- Meme Generator 2016: The most popular memes of all time. – <https://memegenerator.net/memes/popular/alltime> 30.6.2016.
- Mikkonen, Kai 2012: Multimodaalisuus ja laji. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 296–308. Helsinki: Gaudeamus.
- Milner, Ryan M. 2012: *The world made meme: discourse and identity in participatory media*. Väitöskirja. University of Kansas. – <https://kuscholarworks.ku.edu/handle/1808/10256> 21.10.2016.
- Miltner, Kate M. 2014: "There's no place for lulz on LOLCats": the role of genre, gender, and group identity in the interpretation and enjoyment of an Internet meme". – *First Monday* 19 (8). – <http://pearl.accc.uic.edu/ojs/index.php/fm/article/view/5391/4103> 21.10.2016.
- Moilanen, Pentti & Riihinen, Pekka 2007: Merkitysrakenteiden tulkinta. – Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2* s. 46–69. 2. korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mühlhäusler, Peter & Harré, Rom 1990: *Pronouns and people: the linguistic construction of social and personal identity*. Oxford: Blackwell.
- Nuolijärvi, Pirkko 2008: Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 13–37. 2. muuttamaton painos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto / Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

- Ojanaho, Sanna 2000: *Ryhmäidentiteetin rakentuminen väkivaltaisten miesten ryhmäterapiassa. Diskursianalyttinen tutkimus*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston psykologian laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2000838591> 17.3.2016.
- Omoniyi, Tope & White, Goodith 2006: Introduction. – Tope Omoniyi & Goodith White (toim.), *The sociolinguistics of identity* s. 1–8. London: Continuum.
- Pajunen, Anneli 2001: *Argumenttirakenne. Asiantilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- PJKK = *Partiojohtajan käsikirja*. 2. painos. Toimittanut Anu Niilo-Rämä. Helsinki: Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry 2013.
- Pälli, Pekka 2003: *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Väitöskirja. Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.
- Roihu 2016: Roihu – Jenni Jaakkola. Roihun virallinen leiribiisi. – <https://www.youtube.com/watch?v=dSL8NjmYsMs> 30.6.2016.
- Saastamoinen, Laura 2008: *Nonprofit-organisaation imago. Case: Suomen Partiolaiset – Tavoiteimagosta toteutuneeseen*. Pro gradu -tutkielma. Turun kauppakorkeakoulun markkinoinnin ja kansainvälisen liiketoiminnan laitos. – http://www.partio.fi/sites/partio.fi/files/uploads/Opinnaytetyot/nonprofit-organisaation_imago.pdf 4.12.2014.
- Seppälä, Ilona 2015a: Nuori mies mereltä ja meemien takaa. – *Partio* 1/2015 s. 9–11.
- 2015b: *Rannikon suharit ja karjalaiset törpöt: partio-ohjelman ikäkausien epäviralliset nimitykset ja niiden alueellinen variaatio*. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201504241662> 2.2.2016.
- Seppänen, Janne 2005: *Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. – Tampere: Vastapaino.
- Shore, Susanna 2012: Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 158–185. Helsinki: Gaudeamus.
- Solin, Anna 2006: Genre ja intertekstuaalisuus. – Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 72–95. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2012: Kriittinen diskurssintutkimus. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 558–563. Helsinki: Gaudeamus.
- Steinby, Liisa 2013: Concepts of novelistic polyphony: person-related and compositional-thematic. – Liisa Steinby & Tintti Klapuri (toim.), *Bakhtin and his others. (Inter)subjectivity, chronotope, dialogism* s. 37–54. New York: Anthem Press.
- Suomen Partiolaiset 2008: Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry:n peruskirja. – http://www.partio.fi/sites/partio.fi/files/uploads/sp_peruskirja.pdf 2.3.2016.
- 2016: Opinnäytetyön tekeminen. – <http://www.partio.fi/tietoa-meista/opinnaytetyon-tekeminen> 15.3.2016.
- Suoninen, Eero 1999: Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskursianalyysi liikkeessä* s. 17–36. Tampere: Vastapaino.
- Tieteen termipankki 2016: Kielitiede: konstruktio. – <http://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:konstruktio> 24.10.2016.
- Tuukkanen, Mari 2002: *Kylmää vettä sangollinen niskaan. Puolueellisuuden rakentuminen jääkiekkoselostusdiskurssissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu2002886886> 17.3.2016.
- Vauras, Ilmari 2008: Tunneikonit verkkokeskusteluissa (?). – Sara Routarinne & Tuula Uusi-Hallila (toim.), *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla* s. 210–221. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk> 31.1.2016.

Aineistolähteet

ScoutMeIn-verkkosivu. – <https://www.facebook.com/ScoutMeIn/?fref=ts>. 2.4.2016.

Liite 1. Kaikki aineiston meemit tyypeittäin.

Tyyppi 1. Miguelo-meemit.

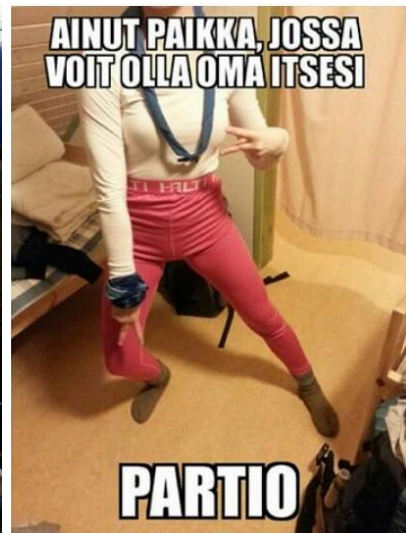
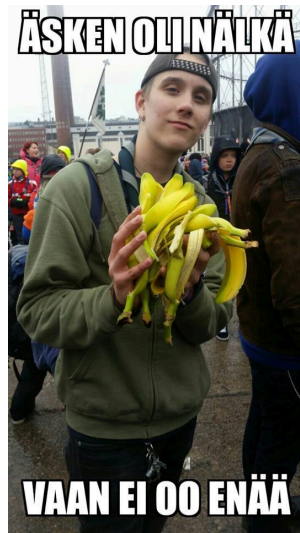
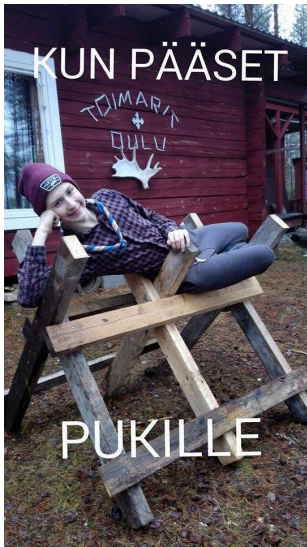
Tyyppi 2. En aina tee -meemit.

Tyyppi 3. Muut omaa kuvitusta hyödyntävät meemit.

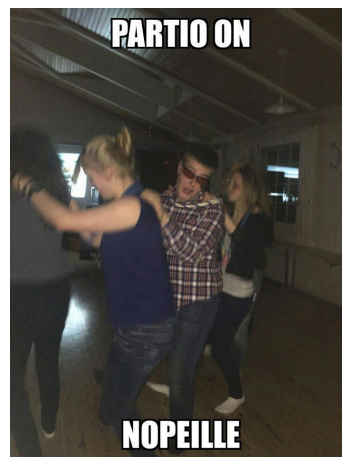

MITÄPÄ JOS LOPETTAISIT

TAI EDES VÄHENTÄISIT?

Tyyppi 4. Lainattua kuvitusta hyödyntävät meemit.

